

Riksdagens protokoll

1979/80:58

19 december 1979

Debatter m. m.

Onsdagen den 19 december

Val av valprövningsnämnd	3
Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.	4
Lag om finansbolag	102
Vid remiss av proposition 1979/80:75 om folkomröstning i kärnkraftsfrågan	104
Anmälan av interpellationer:	
1979/80:111 av Sten-Ove Sundström (s) om Svenskt Stål AB:s verksamhet i Luleå	111
1979/80:112 av Sven Henricsson (vpk) om ökade resurser åt SJ .	111
1979/80:113 av Torkel Lindahl (fp) om vissa fartygsleveranser från Sölvesborgs Varv	112
Meddelande om frågor:	
1979/80:236 av Bertil Zachrisson (s) om SJ:s nya personvagnar .	113
1979/80:237 av Per Israelsson (vpk) om rätten att bedriva beställningstrafik med buss.....	113
Meddelande om justering av kammarens protokoll, m. m.	114
Avslutningsord	114

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 19 december

Val av ordförande i valprövningsnämnden	3
Val av ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden	3
Val av sex ledamöter i valprövningsnämnden	3
Val av sex suppleanter i valprövningsnämnden	4
<i>Skatteutskottets betänkande</i>	
1979/80:20 om fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m....	4

1979/80:58

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:13 om de multilaterala handelsförhandlingarna inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), m. m.	102
---	-----

Näringsutskottets betänkande

1979/80:23 om förslag till lag om finansbolag, m. m.	102
---	-----

Finansutskottets betänkande

1979/80:14 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80	104
--	-----

Onsdagen den 19 december

Kl. 09.00

Val av valprövningsnämnd

§ 1 Val av valprövningsnämnd

Företogs val av ordförande, ersättare för ordföranden, sex ledamöter och sex suppleanter i valprövningsnämnden.

SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Valberedningen har berett de på föredragningslistan upptagna valen. Den har därvid enhälligt beslutat om gemensamma listor för valen av ledamöter och suppleanter i valprövningsnämnden. Även i övrigt föreligger enhälliga förslag. Förslagen framgår av en i kammaren utdelad promemoria.

I egenskap av ordförande i valberedningen ber jag att till talmannen få överlämna de gemensamma listorna.

Kammaren utsåg – för tiden från valet till dess nytt val av valprövningsnämnd ägt rum – till

ordförande

justitierådet Bengt Hult

ersättare för ordföranden

regeringsrådet Stig Nordlund

De av Sven Andersson avlämnade gemensamma listorna för val av ledamöter och suppleanter i valprövningsnämnden upplästes av talmannen och godkändes av kammaren, varvid befanns att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, utsetts för tiden från valet till dess nytt val av valprövningsnämnd ägt rum till

ledamöter i valprövningsnämnden

hovrättslagmannen Åke Wikner

riksdagsledamoten Hilding Johansson

riksdagsledamoten Bertil Fiskesjö

riksdagsledamoten Wivi-Anne Cederqvist

riksdagsledamoten Torkel Lindahl

ombudsmannen Rune Hammarbäck

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

suppleanter i valprövningsnämnden
hovrättsrådet Anders Hedström
riksdagsledamoten Kurt Ove Johansson
sekreteraren Erik A. Eriksson
riksdagsledamoten Yngve Nyquist
organisationschefen Gunnar Bäckström
organisationssekreteraren Lars Pettersson

§ 2 Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

§ 3 Föredrogs och bifölls
Interpellationsframställningarna 1979/80:108-110

§ 4 Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1979/80:20 med anledning av propositionen 1979/80:58 om fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m., jämte motioner.

Regeringen (budgetdepartementet) hade i propositionen 1979/80:58 föreslagit att riksdagen skulle anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623),
4. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
5. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
6. lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m. m.,
7. lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse,
8. lag om ändring i lagen (1970:172) om begränsningar av skatt i vissa fall.
9. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
10. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

Det under 7 angivna förslaget hade upprättats i samråd med chefen för kommundepartementet, och de under 9 och 10 upptagna förslagen i samråd med chefen för socialdepartementet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen lämnas förslag om en fortsatt reformering av inkomstskatten. Marginalskattesänkningar föreslås för 1980 års inkomster mellan ca 35 000 kr. och 116 000 kr. Den största sänkningen, med 4 procentenheter, genomförs i skikten mellan 58 000 kr. och 75 000 kr. Vidare föreslås att en marginalskattespärr införs, enligt vilken den sammanlagda statliga och kommunala marginalskatten inte får överstiga en viss gräns. Denna föreslås

utgöra 80 % i inkomstskikt upp till 30 basenheter – 174 000 kr. år 1980 – och 85 % för inkomstdelar därutöver. Den gällande regeln om begränsning av det totala skatteuttaget, den s. k. 80/85-procentregeln, föreslås anpassad till marginalskattetaket.

I propositionen redovisas den lagtekniska regleringen av den reform av det kommunala skatteunderlaget som utgjorde ett led i propositionen om den kommunala ekonomin (prop. 1978/79:95). Grundavdraget vid den kommunala inkomsttaxeringen föreslås i det sammanhanget höjt från 4 500 kr. till 6 000 kr., medan det statliga grundavdraget föreslås slopat. Den särskilda skattereduktionens storlek anpassas till de nya reglerna för grundavdragen och en teknisk anpassning av den statliga inkomstskatteskalen genomförs.

Även utformningen av folkpensionärernas skattelättnader behandlas i propositionen. För år 1980 föreslås en höjning av det extra avdraget. Vidare läggs förslag fram om deklaraionspliktgränsen för folkpensionärer vid 1980 års taxering.

Slutligen föreslås i propositionen att avgift för arbetslöshetsförsäkring, som tidigare har varit avdragsgill endast inom ramen för det s. k. kapitalförsäkringsavdraget, skall få dras av från inkomsten i förvärvskällan.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:129 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. med avslag på punkten 1 i propositionen anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, innebärande bl. a. att indexregleringen av skatteskalen skulle slopas liksom den föreslagna marginalskattespärren och att fysiska personer – i stället för skattereduktion – skulle ha rätt till särskilt avdrag från slutskatten med ett belopp motsvarande 10 % av den påförda kommunalskatten, dock lägst 700 och högst 2 400 kr.; motionärernas förslag medförde något större sänkningar av totalskatten än enligt propositionen för inkomster upp till drygt 70 000 kr. men mindre för inkomster däröver.

2. avslå det i propositionen punkten 2 framlagda förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

3. avslå det i propositionen punkten 3 framlagda förslaget till lag om ändring av taxeringslagen (1956:623).

4. med avslag på punkten 4 i propositionen anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).

5. avslå det i propositionen punkten 5 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt.

6. avslå det i propositionen punkten 6 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt.

7. avslå det i propositionen punkten 7 framlagda förslaget till lag om

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse,

8. avslå det i propositionen punkten 8 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall,

9. avslå det i propositionen punkten 9 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

10. avslå det i propositionen punkten 10 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,

11. hos regeringen hemställa att bruttoskattekommitténs arbete snarast skulle slutföras och läggas till grund för ett regeringsförslag som underställdes riksdagen för beslut under innevarande riksmöte,

1979/80:130 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen hemställa om skyndsamt förslag om slopande av indexregleringen i skattesystemet,

2. att avslå regeringens förslag till sänkning av marginalsattesatserna för år 1980,

3. att avslå regeringens förslag om marginalsattesparrar, m. m.,

4. att hos regeringen hemställa om förslag i enlighet med vad i motionen anförts rörande folkpensionärernas beskattning med innebörden att folkpension och pensionstillskott jämte en sidoinkomst om 1 000 kr. skulle vara befriade från beskattning,

5. att slopa hela momseffekten på livsmedel,

6. att hos regeringen hemställa om skyndsamt förslag om en extra skattereduktion om 1 000 kr. vid beskattningsbara inkomster mellan 30 000 kr. och 80 000 kr. samt med avtrappning i övriga inkomstskikt enligt i motionen angivna regler,

7. att höja bolagsskatten med 10 procentenheter till 50 %,

8. att höja skatten på stora förmögenheter enligt i motionen angiven skala,

9. att slopa 80/85-procentsregeln,

10. att höja skatten på arv och gåvor med i genomsnitt 50 %.

11. att hemställa hos regeringen om skyndsamt utredning av de samlade margineffekterna av ökade inkomster, bidragsbortfall och avgiftshöjningar, vilken borde följas av skyndsamt förslag i frågan,

dels motionen 1979/80:4 av Olof Palme m. fl. (s) till den del den överlämnats av finansutskottet till skatteutskottet, nämligen såvitt avsåg yrkandena 2 och 3 (delvis) att riksdagen skulle

2. hos regeringen anhålla om ett skyndsamt förslag till skatteomläggning för 1980 med en utformning som i huvudsak överensstämde med vad som i motionen anförts och med det uttalade syftet att underlätta den nu förestående avtalsrörelsen,

3. hos regeringen anhålla om skyndsamt förslag till åtgärder för att stimulera industriinvesteringarna bl. a. genom ett extra skatteavdrag i samband med att vissa fondmedel togs i anspråk.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:307 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen skulle uttala sig för en radikal förändring av avdragsystemet i beskattningen och hos regeringen begära att förslag härom snarast förelades riksdagen, innebärande

1. slopande av sparavdraget.
2. slopande av representationsavdraget.
3. slopande av rätten att göra avdrag för underskott i en förvärvskälla från inkomsten i en annan förvärvskälla.
4. begränsning av ränteavdragen så att sådana medgavs för räntor på ett skuldbelopp om maximalt 200 000 kr., men ej däröver.
5. begränsning av avdragsrätten när det gällde utgifter för upprustning och ombyggnad av hyresfastigheter.
6. höjning av schablonavdraget under inkomst av tjänst.
7. förändring av avdragsreglerna, så att medgivet avdrag ej skedde som nu från inkomsten utan från skatten med viss procentuell andel av beloppet.

1978/79:1141 av Stig Gustafsson m. fl. (s).

1978/79:1629 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkande 2).

1978/79:1724 av Oskar Lindkvist (s) och Per Bergman (s).

1978/79:1728 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) och

1978/79:1739 av Per Stjernström (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande det kommunala skatteunderlaget att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:129 i denna del skulle bifalla propositionen 1979/80:58 i motsvarande del.

2. beträffande skatten på 1980 års inkomster och marginalskaftespärr att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:4 yrkandet 2, motionen 1979/80:129 i denna del och på motionen 1979/80:130 yrkandena 1–3 skulle bifalla propositionen i motsvarande del.

3. beträffande bruttoskatt att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:129 i denna del.

4. beträffande industriinvesteringar att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:4 yrkandet 3 i motsvarande del.

5. beträffande moms på mat att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:130 yrkandet 5.

6. beträffande extra skattereduktion m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:130 yrkandet 6.

7. beträffande skärpt bolagsskatt och skärpt skatt på förmögenhet, arv

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

och gåva att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:130 yrkandena 7–10.

8. beträffande marginalskaftespärr i kombination med lönestopp i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1739,

9. beträffande utredning om marginalskaftteffekter att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:130 yrkandet 11.

10. beträffande folkpensionärernas beskattning att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:129 i denna del och på motionen 1979/80:130 yrkandet 4 skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

11. beträffande avdrag för premie för arbetslöshetsförsäkring att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:129 i denna del skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

12. beträffande vissa utredningsfrågor m. m. att riksdagen skulle avslå

a. motionen 1978/79:307,

b. motionen 1978/79:1141,

c. motionen 1978/79:1629 yrkandet 2,

d. motionen 1978/79:1724,

e. motionen 1978/79:1728,

13. beträffande författningsförslagen att riksdagen skulle anta de i propositionen framlagda förslagen till

a. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt med den ändringen att 10 a § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande en redaktionell ändring.

b. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

c. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623),

d. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),

e. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,

f. lag om ändring i lagen (1956:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m. m.

g. lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse.

h. lag om ändring i lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall,

i. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

j. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

Reservation hade avgivits av Erik Wörnberg, Valter Kristenson, Hagar Normark, Bo Forslund, Egon Jacobsson, Anita Johansson och Bo Södersten (samtliga s) som ansett att utskottet under 1–4, 10 och 13 bort hemställa

1 och 2 mom. beträffande det kommunala skatteunderlaget, skatten på 1980 års inkomster och marginalskaftespärr

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:129 i dessa delar och motionen 1979/80:130 yrkandena 1–3 samt med anledning av motionen 1979/80:4 yrkandet 2 skulle avslå propositionen 1979/80:50 i motsvarande delar.

3 mom. beträffande bruttoskatt

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:129 i denna del hos regeringen begärde att bruttoskattekommitténs arbete snarast skulle slutföras och läggas till grund för ett regeringsförslag som underställdes riksdagen för beslut under innevarande riksmöte.

4 mom. beträffande industriinvesteringar

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:4 yrkandet 3 i motsvarande del hos regeringen begärde skyndsamt förslag till åtgärder för att stimulera industriinvesteringarna bl. a. genom ett extra skatteavdrag i samband med att vissa fondmedel togs i anspråk i enlighet med vad som anförts i motionen.

10 mom. beträffande folkpensionärernas beskattning

att riksdagen med avslag på motionerna 1979/80:129 i denna del och 1979/80:130 yrkandet 4 samt med anledning av propositionen beslutade i enlighet med vad reservanterna anförde.

13 mom. beträffande författningsförslagen

att riksdagen med anledning av vad reservanterna anförde och hemställt skulle

1. med avslag på det i propositionen punkten 1 angivna förslaget anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

2. anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med de ändringar att dels 19, 48 och 53 §§ och anvisningarna till 21, 24 och 32 §§ skulle utgå ur förslaget, dels punkt 2 av anvisningarna till 50 § skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse.

3. anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

4. med avslag på det i propositionen punkten 4 angivna förslaget anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).

5. avslå de vid propositionen fogade förslagen till

a. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt.

b. lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt m. m.,

c. lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse.

d. lag om ändring i lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall.

e. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

f. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! När riksdagen under vårsessionen, på skatteutskottets förslag, med stor majoritet avlog folkpartiregeringens proposition om 1980

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

års skatter motiverades avslaget i huvudsak av två omständigheter. Dels var förslaget oacceptabelt från fördelningspolitisk synpunkt, dels hade inte regeringen klargjort på vilket sätt som statens skattebortfall skulle kompenseras.

I fråga om den fördelningspolitiska profilen kvarstår kritiken i det närmaste oförändrad när riksdagen av den nya regeringen nu har fått en ny proposition att ta ställning till. Visserligen har marginalskatten i ett litet skikt för lägre inkomsttagare sänkts en procentenhet och i något annat läge höjts 1 %. men detta måste för centerpartiet vara en mycket svag krok att hänga upp sin ändrade inställning på. I våras pekade nämligen centern på att det var de utmanande stora skattesänkningarna för höginkomsttagarna som var den värsta stötestenen och som bl. a. skulle försvåra avtalsförhandlingarna.

Dessa utmanande stora skattesänkningar kvarstår inte bara oförändrade utan t. o. m. ännu mer markerade i det förslag som riksdagen nu behandlar.

Det mesta av höginkomsttagarnas stora skattelättnader totalt uppkommer visserligen genom indexregleringen – och jag är medveten om att inget borgerligt parti i våras ville upphäva denna – men för de allra högsta inkomsttagarna betyder i det enskilda fallet marginalskattetaket ändå mera. Av utskottets ledamöter är det nu bara socialdemokraterna som kvarblivit vid sin kritik av marginalskattespärren. Vi hävdar fortfarande att det måste vara stötande för landets arbetande människor med små eller medelstora inkomster att en inkomsttagare med en halv miljon i årsinkomst får drygt 11 700 kr. i skattelättnad, att en inkomsttagare med 200 000 i årsinkomst får drygt 5 700 kr. i skattelättnad medan låginkomsttagaren med 50 000 i årsinkomst bara får 875 kr. Dessa exempel gäller vid oförändrade årsinkomster mellan åren 1979 och 1980 i en kommun som har den genomsnittliga utdebiteringen. I kommuner med högre utdebitering blir höginkomsttagarnas favörer ännu större. Marginalskattespärren verkar nämligen på det sättet att staten går in och tar över alla kommunala skattehöjningar på den del av inkomsten som är över ca 120 000 kr., medan de inkomsttagare som har lägre inkomster själva får betala hela kommunalskatten. Undantaget från denna regel är någon enstaka kommun med extremt låg skatt. Jag skall i rättvisans namn också säga att de av mig anförda räkneexemplen får något lägre effekt för de kommuner som ligger under genomsnittsutdebiteringen.

Den vanligaste invändningen mot att anföra sådana räkneexempel som jag har gjort är att man inte kan utgå från oförändrade inkomster mellan 1979 och 1980. Men de som säger detta säger samtidigt att utrymmet för lönehöjningar för 1980 är synnerligen begränsat.

Det kan därför vara skäl att uttrycka de föreslagna skattesänkningarna på ett annat sätt, nämligen i form av ökning av den disponibla inkomsten. Propositionens och utskottsmajoritetens förslag innebär att en inkomsttagare med 50 000 kr. får sin disponibla inkomst höjd med 2,6 %, en inkomsttagare med 60 000 kr. med 3,5 %. Den som tjänar 120 000 kr. får den disponibla inkomsten efter skatt höjd med 6,9 %, den som tjänar 200 000 kr.

med 8,5 %, och den som har en halv miljon får sin disponibla inkomst höjd med 11,2 %.

Man kan uttrycka detta enklare ändå och säga att den som tjänar en halv miljon kronor om året klarar en oförändrad levnadsstandard utan någon ökning av inkomsten vid 11,2 % inflation. För att den som tjänar 50 000 kr. 1979 skall få en oförändrad standard 1980 vid en inflationsutveckling på 11,2 %, måste denne få en löneförhöjning på över 15 %. Detta är ytterligheter i fråga om årsinkomster och skattelättnader, men även i fråga om inkomster som ligger betydligt närmare varandra föreligger mycket stora skillnader när det gäller vilket inkomstpåslag som behövs för att 1980 behålla 1979 års standard. Det är mot denna bakgrund man får se vårt bestämda påstående att den av regeringen föreslagna och av utskottsmajoriteten tillstyrkta skatteomläggningen för 1980 allvarligt försvårar en uppgörelse på arbetsmarknaden. Men, invänder då någon, det socialdemokratiska alternativet ger ju lika stora behov av inkomstökningar i de vanliga inkomstlägena som regeringsförslaget ger, och t. o. m. någon tia mera i månaden sedan indexet genom den ökade inflationen skapat en ytterligare skattesänkning i regeringsalternativet, medan socialdemokraterna vidhåller sitt skatteförslag sedan i våras.

Detta är riktigt, men vad som skiljer de båda alternativen åt är att den socialdemokratiska motionen inte har de jättestora skattesänkningarna för de inkomsttagare som redan har det hyggligt, utan vårt förslag har en låginkomstprofil som är bättre. Med det socialdemokratiska förslaget blir det genom skattesänkningen disponibla utrymme efter skatt procentuellt ungefär lika stort såväl i vanliga inkomstlägen som i högre, och de senare har inte som i regeringens förslag fått sin levnadsstandard garanterad för 1980 genom skattesänkningar. Ur rättvisesynpunkt är alltså reservanternas förslag överlägset majoritetens. Därtill skall läggas att reservanternas förslag är 1 1/2 miljard kronor billigare för staten att genomföra, varför möjligheterna att hjälpa ekonomiskt svaga grupper genom riktade åtgärder är betydligt större än om man, som majoriteten vill, skall ge dessa pengar i huvudsak åt dem som har de bästa inkomsterna.

I såväl officiella papper från de borgerliga, t. ex. utskottsmajoritetens skrivning, som i debatten har sagts, då man försvarat marginalskattetaket, att det måste väl vara rimligt att man får behålla 20 % eller vid riktigt höga inkomster 15 % av en löneförhöjning eller annan inkomstökning. Det resonemanget är förknippat med åtminstone två svagheter. För det första gäller inte marginalskattespärren bara vid inkomstökningar, utan den gäller också för redan förut uppnådda inkomster. För det andra gäller inte marginalskattespärren vid lägre inkomster, då avtrappningen av sociala bidrag i förening med ökning av progressionen kan ge en sådan effekt, att mindre än 20 % blir kvar av en inkomstökning. Vad gäller tidigare inkomster kan med fog hävdas att inkomstnivån anpassats till skattenivån, varför man nog tvingas till att samtidigt som man gör väsentliga förändringar i de högsta progressionsskalorna också tvingas till något slags inkomstpolitik. Detta antyds också i motionen av Per Stjernström.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Därtill skall läggas att den av riksdagen beslutade progressionsskalan alltmer satts ur spel genom utnyttjandet av allehanda avdrag. Andra ledamöter av utskottet kommer att gå närmare in på detta ämne, varför jag bara vill erinra om ett par saker.

Man anklagar socialdemokraterna för att först på senare år ha intresserat sig för denna fråga, medan de under hela regeringstiden förhöll sig tämligen passiva. Till detta skulle jag vilja säga att det är först under senare år som avdragsfloran blivit det verkliga problemet. Detta hänger samman med att vårt skattesystem fungerar om vi har en lugn prisutveckling, men det inbjuder till missbruk när inflationen galopperar i väg, vilket varit fallet under senare år. Denna brist på funktion i skattesystemet under inflations-tider hänger samman med att avdragsrätt föreligger för räntor och andra kostnader, medan den uppkomna värdehöjningen eller förmåner som hänger samman med avdragen har ringa eller ingen beskattning. Personlig konsumtion blir i många fall också numera avdragsgill genom att varupriser och andra omkostnader i hanteringen förvandlas till räntor. Avbetalnings-handeln med bilar är ett exempel på detta, men många flera sådana missbruk kan påvisas.

Jag vill därför uttrycka min tillfredsställelse med att ett enigt utskott understrukit kravet på att en utredning skall komma till stånd för att förhindra missbruket med underskottsavdrag. Låt mig också uttrycka den förhoppningen att utredningsresultatet snart kommer fram och ger underlag och förslag till att stoppa denna art av skatteflykt.

I detta sammanhang är det lämpligt att beröra socialdemokraternas inställning till frågan om sänkt marginalskatt. Vi har ofta framställts som motståndare till sänkta marginalskatter, åtminstone när det gäller de största inkomsttagarna, och det betraktas som något av en sensation och omvändelse, när vi säger att vi är beredda att sänka marginalskatterna över hela fältet. Nu är det inte så att detta är något helt nytt, för alltsedan kommunalskatterna började höja margineffekterna upp till dagens nivåer har vi med olika åtgärder velat dämpa kommunalskatternas höjning. Den konstruktion som vi nu valt, dvs. 10 % avdrag på kommunalskatten i form av reduktion av totalskatten, är en sådan åtgärd. Även om reduktionens maximibelopp hindrar marginalskattesänkningar i de högsta inkomstlägena, så tror vi att vi har börjat i rätt ände. Vi har dessutom i partimotioner klart sagt ifrån att varje öre vi får in till samhället genom stoppade avdrag är vi beredda att använda till sänkning av marginalskatten, och då även i fråga om de översta skikten.

Jag nämnde inledningsvis att folkpartiregeringens proposition i våras avsågs av två skäl: dels därför att det fanns fördelningspolitiska motiveringar, dels därför att propositionen inte hade något förslag till hur statens inkomstbortfall skulle kompenseras. Som framgår av vad jag hittills sagt anser jag inte kravet på en bättre fördelningsprofil vara uppfyllt, och det är enligt mitt sätt att se tveksamt om kravet på kompensation för skattebortfallet är uppfyllt. Regeringen menar visserligen att man helt kan bortse från alla skattesänkningar på gi und av indexregleringen av skatteskalen, men jag

anser detta vara felaktigt, eftersom man på det sättet också får minskade effekter av indirekta skattehöjningar vid sidan av mervärdesskatten. De skattehöjningar som genomförts under hösten på tobak, alkohol, oljeprodukter och el har tidigare redovisats som åtgärder för att begränsa konsumtionen, men nu menar utskottsmajoriteten att man också skall använda dessa skattehöjningar som kompensation för den sänkta inkomstskatten. Det är möjligt att det blir pengar över på dessa skattehöjningar, men då innebär detta ett misslyckande med dessa skatters egentliga syfte, som ju var att minska konsumtionen. Inga beräkningar om det troliga utfallet har presenterats för utskottet, och det har jag förståelse för, men nog hade det ändå sett bra ut om regeringen gjort ett försök att effektuera riksdagens skrivning om att skattesänkningarna skulle kompenseras.

Reservanternas förslag till beslut förutsätter att indexregleringen avskaffas. Vi har alltsedan den genomfördes varit utomordentligt kritiska till ett system som blint ger kompensation till skattebetalarna oberoende av de bakomliggande orsakerna. I tidigare debatter har jag radat upp en serie av skäl mot indexregleringen, och jag kan upprepa ett par av dem.

1. Vi menar att de som har de högsta inkomsterna har lättare att bära de påfrestningar som inflationen innebär.

2. Prishöjningarna är så olika på olika varor och tjänster. Hyror och dagligvaror har en tendens att stiga mer än andra varor. Då indexet är en sammanvägning av allt blir låginkomsttagarna underkompenserade, eftersom dessa för sitt uppehälle är tvingade att köpa mest dagligvaror.

3. Den som har höga inkomster har ett större utrymme för sparande och placeringar, som inte alls drabbas av några fördyringar, men får ändå indexkompensation skattevägen.

4. Om kompensation för inflationen inte kan ges lönevägen eller om man av fördelningspolitiska skäl vill omfördela lönkakån, så korrigeras detta av indexreglerade skatteskalor och marginalskattetak på så sätt att höginkomsttagaren aldrig bär den avsedda delen av bördan.

I det nu föreliggande regeringsförslaget och utskottsbetänkandet har indexregleringens underliga utslag blivit ännu mera märkbart. Sedan i våras när riksdagen behandlade folkparti-propositionen om 1980-års skatter har inflationen satt högre fart än beräknat, och den s. k. basenheten som är grunden för de indexreglerade skatteskalorna har höjts från beräknade 5 700 kr. till 5 800 kr.

Den huvudsakliga anledningen till kostnadsutvecklingen är att oljepriser-na stigit. I praktiken innebär höjningen av basenheten att skattesänkningarna 1980 blir en miljard kronor större än man avsåg i våras. Skattebetalarna kommer alltså att få kompensation för oljeprishöjningarna, trots att alla de borgerliga partiledarna och även Arbetsgivareföreningen sagt att de inträffade och kommande oljeprishöjningarna kan ingen få kompensation för, utan de måste bäras av folkhushållet gemensamt. Nu blir det ändå kompensation, men det mest stötande är nog ändå sättet på vilket kompensationen fördelats. En inkomsttagare i 50 000-kronorsklassen får en ytterligare skattelättnad på 117 kr., medan den som tjänat 120 000 kr. får 561

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

kr. Det är svårt att fatta att detta skall vara ett solidariskt sätt för folkhushållets medlemmar att betala den ökade oljenotan.

Men detta är ändå bara början. Indexregleringen har en eftersläpande effekt, och det är bara prishöjningarna intill september månad som påverkar 1980 års skatter. De stora oljeprishöjningar som kommit därefter och som vi beräknar skall komma ger utslag först på 1981 års skatter och då på samma orättfärdiga sätt som jag beskrivit. F. ö. kan tilläggas att de skatthöjningar på tobak och alkohol som i all enighet genomfördes i höstas här kommer att medföra skattesänkningar på samma fördelningspolitiska sätt med sammanlagt 500 milj. kr. genom att det slår på indexet, även om detta inte inträffar förrän 1981, och denna skattesänkning sker även om staten genom konsumtionsminskning – vilket jag hoppas skall ske – inte får något mer av denna kaka.

Mot den här bakgrunden är jag förvånad över att man från mittenpartiernas sida så envist hänger fast vid indexregleringen. Självfallet måste skatteskalorna i inflationstider justeras med jämna mellanrum, men detta bör ske med hänsyn till alla omständigheter och inte bara bero på vilka komponenter som ingår i ett index utan hänsyn till utrymme som finns. Bristerna i index bevisas ju inte bara av vad jag här har anfört utan även därav att t. o. m. borgerliga regeringar säger att det inte räcker med indexet, utan man har alltid föreslagit justeringar i skatteskalorna vid sidan av indexsystemet.

Jag har i det föregående kritiserat en del brister i vårt nuvarande skattesystem som hänför sig till missbruk av olika avdrag. I reservationen tas upp en del annan kritik, bl. a. det förhållandet att kapital- och spekulationsvinster beskattas mildare än arbetsinkomster och att vissa yrkeskategorier kan ha en hög levnadsstandard utan att betala skatter som motsvarar standarden. För egen del anser jag att det är helt nödvändigt att omgående skärpa skatten på realisationsvinster för att få bort de värsta orättvisorna. Något konkret förslag föreligger dock inte nu, varför jag för dagen inte har något yrkande, utan vi återkommer till detta under våren.

I reservationen pekars också på det gap som uppstått mellan statens inkomster och utgifter. Detta gap närmar sig 50 miljarder kronor på ett år, och någon förbättring skyntar inte utan snarare tvärtom. Jag skall inte här gå in på vad sådana väldiga budgetunderskott får för förödande effekter för hela samhällsekonomin – det kommer andra att göra – utan jag inskränker mig till att kommentera skattesystemets betydelse i sammanhanget. Självfallet är det så, som det står i reservationen, att de borgerliga regeringarna inte haft en tillräcklig kontroll över den statliga utgiftsexpansionen. Men faktum kvarstår, att vill man ha en välfärdsstat med en stor offentlig sektor, så förmår inte det skattesystem vi har, med tonvikt på direkt inkomstbeskattning, att klara de krav som ställs på utgifternas finansiering.

En fortsatt övergång från inkomstbeskattning till indirekt beskattning är därför nödvändig. De vägar som står till buds om det skall bli några större skatteintäkter är antingen höjning av momsen eller införande av en bruttobeskattning. Enligt reservanternas uppfattning är produktionsfaktors-

skatten, dvs. en form av bruttobeskattning, både den mest ändamålsenliga och den som är mest rättvis. Vi är medvetna om att det tekniskt inte går att sätta något lagförslag i kraft den 1 januari på grund av att förberedelsearbetet avstannat. Vi hemställer därför att riksdagen skall ge regeringen i uppdrag att låta slutföra bruttoskattekommitténs arbete och låta riksdagen pröva ett förslag redan innevarande riksmöte.

Enligt vår uppfattning är detta en brådskande åtgärd för att vi dels skall kunna göra nödvändiga förändringar av inkomstskattesystemet, dels också sanera landets ekonomi innan vi har kommit så långt i utförsbacken att katastrofen inte går att förhindra.

Till skatteutskottet har också överlämnats ett förslag om skatteåtgärder i motionen nr 4 vid årets riksmöte. Motionen i övrigt har behandlats av finansutskottet. I motionen föreslås åtgärder för att man skall få till stånd bättre investeringar i näringslivet. Den fråga som speciellt berör skatteutskottets område gäller ett äläggande för företagen att sätta in 20 % av vinsterna för redovisningsåret 1979 till ett särskilt investeringskonto på riksbanken. Dessa skulle sedan få tas ut och användas till investeringar enligt speciella regler. För att stimulera till uttag och därmed investeringar föreslår vi ett särskilt avdrag om 10 % på investeringarna.

Utskottsmajoriteten avstyrker motionsförslaget och menar att de konton för likviditetsutjämning som införts är tillräckliga. På dessa finns i dag insatta knappt 2.5 miljarder kronor, men det måste vara ett misstag att tro att dessa pengar kan ersätta avsättningar till investeringar. Likviditetsutjämningskontona är, som jag har uppfattat saken, till för att locka de stora företagen att avstå från sin överlikviditet ett par år, men det är ingalunda säkert att det blir investeringar när pengarna tas ut. Det låga belopp som insatts på likviditetsutjämningskontona, trots de förmånliga räntevillkoren, visar att det behövs betydligt kraftfullare åtgärder för att få företagen att göra de för landet så nödvändiga investeringarna.

Vi reservanter anser att förslaget i motionen nr 4 är en sådan åtgärd, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Slutligen, herr talman, vill jag säga några ord om beräkningen av det kommunala skatteunderlaget. I sak har vi reservanter inte så mycket att invända emot att skatten på de s. k. förmånsinkomsterna – dvs. arbetslöshetskassa, sjukförsäkring o. d. – också får tas ut av kommunerna, men då staten ensam bär ansvaret för förmånernas finansiering innebär det att 6 miljarder kronor ytterligare tillförs kommunerna på statens bekostnad. För att neutralisera denna transaktion föreslår regeringen en serie av åtgärder, som också krånglar till skattesystemet, bl. a. genom att grundavdraget höjs till 6 000 kr. vid den kommunala beskattningen och helt tas bort vid den statliga.

För 1980 års skatter uppnås genom sifferkarusellen neutralitet mellan stat och kommun, men därefter sker en ständig förskjutning till statens nackdel.

Vi reservanter anser att det bör gå att hitta bättre lösningar, som ger neutralitet också framöver, och vi yrkar därför avslag på propositionen med

begäran om ett nytt förslag från regeringen. Detta förslag hoppas jag skall vara så konstruerat att vi får behålla samma grundavdrag vid den statliga och kommunala taxeringen, ett önskemål som drevs starkt från de flesta då vi tidigare hade olika och t. o. m. differentierade grundavdrag.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Den borgerliga regeringens och de borgerliga partiernas syn på och agerande i skattefrågor är riktade mot dem som har låga och medelstora inkomster, ja, man kan jämföra deras förslagenhet och genomförande av s. k. skattereformer som omvända Lasse-Maja-historier. Vi vet att Lasse-Maja var känd för att stjäla från de rika och ge åt de fattiga. Borgerlighetens gemensamma agerande är att stjäla från de fattiga och ge till de rika.

Vi har under de år som borgerliga regeringar av olika slag suttit vid makten utsatts för denna oacceptabla politiska linje. Att de borgerliga partierna så kraftigt överför skattetrycket på de vanliga inkomstskikten har de effektivt kunnat dölja i valrörelserna. Där har de t. o. m. helt frankt gått ut och påstått att de skall sänka skatterna. De som erhåller skattesänkningarna är framför allt de som har höga inkomster och som dessutom har arbetsfria inkomster från t. ex. kupongklippning och spekulationer.

Moderata samlingspartiet har i valrörelse efter valrörelse talat om att sänka skatterna, men vad det medverkat till är höjningar av de indirekta skatterna och kommunalskatterna samt genomförande av sådana förändringar som ytterligare tjänat kapitalistklassen. Jag är övertygad om att det inte är fråga om självbedrägeri från moderaternas sida utan om en utstuderad taktik, men det är i allra högsta grad ett bedrägeri mot de väljargrupper som fallit för det fagra talet och det stora smilet från moderaternas företrädare. Det är dessa grupper, men framför allt de vanliga människorna som har anledning att gå till doms med dem som gör sig skyldiga till denna falska löftespolitik.

Under efterkrigstiden har Sverige haft en kraftigt växande s. k. offentlig sektor. Den har vuxit delvis därför att den kapitalistiska utvecklingen så krävt. Kapitalisterna har behövt en allt starkare statsapparat som stöd och administratör. Systemet har skapat skärpta motsättningar, ökad folkomflyttning och ökad utslagning samt har under det senaste årtiondet uppvisat tilltagande kristendenser, vilket sammantaget ställt allt större krav på den s. k. offentliga sektorns tillväxt. Delvis har den offentliga sektorn växt som en följd av sociala reformkrav från arbetarrörelsen.

Det är skattepolitikens uppgift att vara ett väsentligt bidrag till den offentliga sektorns finansiering. Men samtidigt har skattepolitiken blivit ett led i fördelningen av de ekonomiska tillgångarna.

Arbetarrörelsen har haft grundprincipen att man med skatterna som medel skulle kunna jämna ut inkomstskillnaderna. Men redan under det socialdemokratiska regeringsinnehavet blev den offentliga sektorns inkomst-

och utgiftspolitik ett sätt att föra över tillgångar från de arbetande till kapitalägarna. Denna utveckling har kraftigt förstärkts under de få år som vi har haft borgerliga regeringar. Samtidigt har skattesystemets inkomstutjämnande effekt mellan olika inkomsttagare uppenbart minskat.

Skattepolitiken har under 1970-talet också kommit att få en delvis ny roll. Den har kommit att tjäna som instrument för en indirekt statlig inkomstpolitik. Med förändring av olika skattesatser och av storleken på olika former av avgifter har man fått fackföreningarna att moderera sina krav i de senaste avtalsrörelserna. De som tjänar på detta har i sista hand varit arbetsköparna.

Den borgerliga skattepolitiken har gått ut på att minska progressiviteten och därmed minska den inkomstutjämnande effekt som skattesystemet haft mellan olika grupper anställda.

Det förslag från regeringen vi nu behandlar utgör inget undantag från den politiken.

Vi kan konstatera att samtidigt som progressiviteten minskat har försök gjorts att avrusta den offentliga sektorn. Förslag diskuteras om att införa olika former av "självrisker" för besök på sjukhus eller vid andra gemensamma samhällsliga servicefunktioner, sådana sociala engagemang som ett solidariskt handlande kräver att vi skall slå vakt om och i stället vidareutveckla. Det rör sig här om ett medvetet handlande av borgerligheten att överföra tyngdpunkten för de gemensamma nyttigheterna till dem som också har den största anledningen att efterfråga desamma.

Detta sker genom marginalskattesänkningar tagna från statsskattens progressivitet. Detta visas bl. a. genom den indexreglerade skatteskalan och sänkningen av marginalerna i relativt höga inkomstskikt. Det sker genom att garantera dem som har extremt höga inkomster utdelning genom införande av en marginalskattespärr på 80–85 %.

Här vill jag göra en kommentar till vad Erik Wörnberg sade. Han sade att det i utskottet nu bara är socialdemokraterna som är motståndare till den här marginalskattespärren. Ja, vi från vänsterpartiet kommunisterna är också motståndare till den, men vi har ju inte av den borgerliga majoriteten tillåtit att sitta med i utskottet.

Alltså, den skatteskala som har möjlighet att utjämna, nämligen statsskatteskalan, uttunnas samtidigt som höjningar görs av de skatter som hårdare drabbar låg- och mellaninkomstskikten. Höjning av mervärdesskatten, devalvering, borttagande av de s. k. arbetsgivaravgifterna – som f. ö. löntagarna avstått pengar för i tidigare lönerörelser – är exempel på den klasspolitik som de borgerliga för mot arbetarklassen och de lägre mellanskikten. Höjningarna av skatten på alkohol och tobaksvaror genomfördes, och regeringen ville dessutom höja skatten på läskedrycker, allt i namn av att det var rent alkoholpolitiska motiv bakom. Hur går det ihop beträffande läsk och tobaksvaror? Det är en gåta.

Energiskatten höjdes genom beslut i riksdagen, på förslag av den borgerliga regeringen, för en vecka sedan. Effekterna av detta har nu visat sig ute i samhället. Skälet angavs av regeringen vara att stimulera sparandet av

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

energi. Utskottet däremot kunde inte svälja det väl grova bete som regeringen presenterade som skäl för skattehöjningen, utan anförde även statsfinansiella skäl. Höjningen av dessa energiskatter kommer inte, såvitt jag förstår, att medföra några egentliga spareffekter, och detta var säkerligen inte heller avsikten. Vad den däremot får effekter på är bränslekostnaderna i bostäderna och därmed också på hyrorna. Det medför att det blir avsevärt dyrare för dem som måste använda bilen för att komma till sin arbetsplats på grund av att kollektivtrafiken är dåligt utbyggd. Det innebär ökade kostnader, framför allt för dem som bor i glesbygd. Det löfte som budgetministern gav om kompensation har vi inte sett ännu, men vi kan räkna med det värsta.

Dessa senare beslutade skatter har avsetts att finansiera den marginalskattesänkning som regeringen beställt. Men det är bara det att dessa pengar inte räcker. Kostnaderna för marginalskattesänkningen och indexregleringen ligger en bra bit över de intäkter som alkohol- och energiskatterna erbjuder. Vad har vi att vänta framöver för att finansiera de orättvisa skatteförslagen? Kommer vi att ställas inför fakta om ökning av momsen? Eller hur skall detta skatteförslag finansieras? Motsvarande förslag avvisades ju i våras av riksdagen med motiveringen att förändringarna skall totalfinansieras. Var det ett sant eller ett falskt argument, eller har valutgången medfört att den nya trepartiregeringen inte anser sig behöva totalfinansiera skatteförslaget?

Jag har bara velat påpeka detta, och jag utgår ifrån att den finansrunda som kommer efter själva skattedebatten får ge svar på detta.

Totalt sett kan då konstateras att skatten i de normala inkomstskikten inte har minskat såsom det utlovades i valrörelsen, utan för dessa har skatterna totalt sett ökat. De som däremot har erhållit lägre skatter är de som har inkomster på samma nivåer som riksdagsledamöter och regeringsledamöter eller de som har ännu högre inkomster. Några ingrepp för att ändra på detta förhållande har inte föreslagits från den samlade borgerligheten.

Vi står inför en ny avtalsrörelse. I starten har den som vanligt varit trög, och det kommer den förmodligen att fortsätta att vara. Arbetare och tjänstemän har under de senaste åren utsatts för kraftiga reallönesänkningar. Den genomsnittlige inkomsttagaren inom industrin har på dessa år förlorat ungefär två månadslöner. Det är förluster som hänför sig till flera faktorer: hög inflation, devalvering, höjda direkta skatter men också dåliga löneavtal. Den här kraftiga reallönesänkningen måste på något sätt kompenseras, och den föreslagna skatteförändringen, som nu behandlas, ökar ytterligare kraven på ökning av lönen. Lönearbetarna kommer att gå till kamp för sina rättigheter. Vissa uttryck för detta har vi redan fått då arbetare har lagt ned jobben, därför att de inte längre accepterar denna svångremspolitik. Fortsättning följer sannolikt både i nuet och i framtiden.

I LO-tidningen nr 47 år 1979 redovisas i tabeller hur regeringens senaste skatteförslag slår ut. Då måste vi hålla i minnet alla tidigare förslag i samma riktning.

Enligt de tabeller som presenteras i LO-tidningen får den som har en

taxerad inkomst på 40 000 kr. en skattesänkning på 442 kr., vilket motsvarar 1,5 %. Den som tjänar 70 000 kr. får en skattesänkning på 2 066, motsvarande 4,8 %. Den däremot som har en inkomst på 200 000 kr. får en skattesänkning på hela 5 857 kr., motsvarande 8,6 %.

Detta påverkar naturligtvis kraven i avtalsrörelsen från de olika inkomstskikten. För att vid en prisstegring på 10 % uppnå en nettoökning med 780 kr. behöver den som år 1979 har en bruttoinkomst på 40 000 kr. en bruttoökning med 13,6 %. För den som tjänar 70 000 kr. krävs en bruttoökning på 11,1 % för att uppnå samma nettoökning. Men den som tjänar 200 000 behöver bara en bruttoökning på 6 % för att uppnå samma nettoökning vid en prisstegring på 10 %, vilket motsvarar en normal eller t. o. m. låg inflation under den borgerliga regeringsperioden. De som tjänar ännu mer behöver inte någon bruttoökning alls för att uppnå en nettoökning vid en 10-procentig inflation.

Här framstår hela den borgerliga svängremspolitiken i all sin anskrämlighet, och dess ojämlikhet är påfallande. De som har det sämst skall fortsätta att ha det dåligt, och de som redan har det gott ställt skall öka sitt försprång.

Men det är inte bara genom förändringarna av skattetabellerna som de högavlönade gynnas. Detsamma gäller de avdrag från inkomsterna som är möjliga att göra inom nuvarande system. Vänsterpartiet kommunisterna har under en rad av år ställt krav på saneringar i avdragsdjungeln. Det utnyttjande av avdragen som i dessa sammanhang förekommer är inte möjligt för andra än just dem som har höga inkomster. Det stora gnäll som från vissa håll systematiskt hörs om höga marginalskatter är till sin karaktär irrelevant. De höga marginalskatterna för dessa grupper är mer teoretiska än verkliga – just på grund av avdragsmöjligheterna. Låt mig ta ett exempel på hur en höginkomsttagare kan utnyttja sin situation.

På en av båtmässorna i våras annonserades många dyra båtar. De flesta av båtförsäljarna erbjöd förmånliga villkor för dem som var intresserade. De erbjöd lån för att den intresserade skulle kunna köpa en så dyr båt som möjligt, eller för att göra köpet "lönsamt". I samband med detta förklarades att räntekostnaden i verkligheten inte blir så hög, utan att det i stället t. o. m. skulle bli lönande om man hade tillräckligt hög inkomst, för då medför rätten till avdrag att samhället betalar den största delen av räntorna.

Priset i det exempel som jag tänker redovisa är inte speciellt högt. I det utbud av båtar som finns vid båtmässorna representerar det en ganska vanlig nivå.

Båtens pris kontant var 210 000 kr. Av detta skulle en tredjedel, 70 000 kr., betalas kontant och resten på tio år i form av s. k. annuitetslån. Detta innebär att räntorna kommer att uppgå till 175 000 kr., och totalt blir då priset 385 000 kr. Men det som egentligen händer är att 135 000 kr. av räntorna på 175 000 kr. betalas av de andra skattebetalarna. Kvar står att betala i räntor för köparen bara 40 000 kr., och det egentliga priset blir då 250 000 kr. Under den tioårsperiod som lånet löper urholkas dessutom de faktiska räntekostnaderna av inflationen. Det är, som det stod i tidningen Broderskap för en tid

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

sedan, fråga om "En mäsja för skattesmitare".

Detta är, som jag tidigare sade, bara en del av de möjligheter till skatteundandragande som vissa människor kan utnyttja. För det kan knappast vara vanliga människor med vanliga inkomster som har råd att ta på sig så höga månatliga kostnader som det här rör sig om. Inte heller har vem som helst möjlighet att få dessa lån, utan för detta behövs höga inkomster. Alltså är detta och många liknande exempel inte tillämpligt för vanliga inkomstskikt utan för dem som har de höga inkomsterna – för dem som är privilegierade.

Däremot är det de med vanliga inkomster, de som inte kan utnyttja systemet, som får betala fiolerna. Det är därför som vi från vänsterpartiet kommunisterna vill ha slut på dessa förhållanden. Det är därför vi kräver ett avdragstak för räntor. Dessutom måste de avdragbara räntorna avse lån för egen bostad.

Vi anser det orimligt att det nuvarande systemet får fortsätta. Men de borgerliga partierna vill av naturliga skäl inte ändra på det. Det sorgliga är dock att socialdemokraterna inte heller denna gång är beredda att stödja ett förslag som tar till vara de värderingar som ändå finns inom arbetarrörelsen.

En omläggning av avdragssystemet enligt vänsterpartiet kommunisternas modell innebär dessutom att man slopar moderaternas och de övriga borgarpartiernas konstruktion med speciella sparavdrag. Dessutom vill vi slopa rätten till avdrag för s. k. representation och rätten att göra avdrag för underskott i en förvärvskälla från inkomsten i en annan förvärvskälla. Vi reser också krav på begränsning av avdragsrätten när det gäller utgifter för upprustning och ombyggnad av hyresfastigheter. Den av oss föreslagna avgörande förändringen av avdragssystemet innebär samtidigt att de avdrag som i fortsättningen medges skall göras direkt från skatten och inte som nu från inkomsten. Detta innebär att en höginkomsttagare inte kan tillgodogöra sig högre skattelättnad än vad en person med vanliga inkomster kan göra för samma avdrag.

Ett annat problem som måste beaktas är de effekter som inträder till följd av inkomstökningar och bortfall av bidrag samt avgiftsökningar. Dessa problem berörs endast flyktigt av regeringen. Av denna anledning har vi också ställt kravet att dessa margineffekter borde utredas, men det har inte utskottet ansett. Det är ändå klart att det uppstår problem för många människor när dessa margineffekter inträder.

Vi har tidigare fört fram förslag om en produktionsbeskattning, dock inte i form av en proms, vilket skulle innebära en ny arbetsgivaravgift och en ny omsättningsskatt. Vi har velat göra en produktionsbeskattning mer innehållsrik och med bättre substans. Vi anser att en sådan beskattning skall göras dels på omsättningen, dels på företagens råvaruuttag. Beskattningen skall också baseras på den mängd energi som åtgår, men framför allt skall skatten differentieras i förhållande till den samhällsnytta som företagets produkter har.

En sådan beskattning skulle i framtiden kunna lyfta av en stor del av de nu

så betydande inkomstskatterna. Ett sådant system skulle också undanröja de orättvisor som det nuvarande skattesystemet med sina avdragsmöjligheter medför.

Så över till de förslag som vänsterpartiet kommunisterna väcker med anledning av regeringens proposition. I stället för sänkta marginalskatter och lättnader i form av indexreglering föreslår vpk att momseffekten på livsmedel slopas och att en skattereduktion om 1 000 kr. för inkomster mellan 30 000 och 80 000 kr. införs med en utplaning före och efter. Det skulle ge en profil som gynnar människor i vanliga inkomstlägen i stället för dem som redan har det väl förspänt. Ett sådant förslag innebär skattelättnader i förhållande till regeringens förslag enligt följande:

En inkomsttagare som är ensamstående och har en inkomst på 40 000 kr. erhåller skattelindring om ca 1 400 kr. enligt vpk men bara 400 kr. enligt regeringen. Vid en inkomst av 60 000 kr. ger båda förslagen ungefär samma skattelindring. Vid en inkomst på 100 000 kr. blir det däremot enligt vpk:s förslag en skattelindring på 200 kr. mot 3 500 kr. enligt regeringens förslag. Regeringens förslag innebär alltså en klar förbättring för dem med höga inkomster. Den som har en inkomst på 300 000 kr. får enligt vpk:s förslag en skattehöjning med ca 1 200 kr., medan regeringens förslag innebär en minskning med 8 000 kr. Ungefär samma jämförelse kan man göra för en normalfamilj med två barn där båda makarna har inkomst. Vid en familjeinkomst på 60 000 kr. sänks skatten enligt vpk:s förslag med 2 700 kr. men med bara 600 kr. enligt regeringens förslag. Vid en inkomst på 300 000 kr. höjs skatten enligt vpk:s förslag med 2 000 kr. men sänks med 7 000 kr. enligt regeringens alternativ. Så stora är skillnaderna i kronor mellan vpk:s och regeringens förslag. Den form av skattepolitik som förs av regeringen är, som jag tidigare har sagt, oacceptabel.

Jag vill slutligen bara ställa en fråga till budgetministern, som ju är uppsatt på talarlistan. När kommer regeringen med ett förslag om en generalklausul mot skatteflykt och skattefusk? Riksdagen har ju tidigare fattat beslut om att regeringen skall lägga fram en sådan, men den frågan bara förhalas. Det senaste beskedet i frågan kom i samband med förteckningen om väntade regeringspropositioner, som avlämnades i början av detta riksmöte. Där angavs att en proposition i frågan skulle läggas fram i december, men så har inte blivit fallet. Jag upprepar frågan: Var är förslaget till generalklausul, och varför vågar inte regeringen lägga fram det? Är det kanske ekonomiministern som säger ifrån?

De frågor som vi, förutom dem jag har berört, tar upp i vår motion kommer senare att behandlas av Nils Berndtson.

Jag skall sluta med att för kammaren föredra en reservation såsom den skulle ha kunnat se ut om vänsterpartiet kommunisterna tillätits representation i utskotten efter vanliga demokratiska regler. Den skulle lyda enligt följande:

”En genomgripande skattereform är nödvändig. De senaste årens skattepolitik har i verkligheten inneburit att en ökad del av skattebördan lagts på lönearbetarna. Bolag och förmögenhetsägare svarar för en allt

mindre del av de samlade skatterna. Detta i kombination med direkta och indirekta subventioner i miljardbelopp till bolagen har gjort att fördelningen av skattebördan är klart orättfärdig.

Skattepolitik är klasspolitik. Lönearbetarna måste söka påverka statsparaten och dess handlande, så att skattepolitiken kan bli ett led i en fördelningspolitik för utjämning av inkomst- och förmögenhetsskillnaderna. Skatteinstrument bör även utnyttjas i miljöpolitiken och i den allmänna närings- och regionalpolitiken.

Grundlinjen i skattepolitiken måste enligt vpk:s mening vara kamp för minskade skattebördor på lönearbetarna, barnfamiljerna, pensionärerna – ökade skatter för stora förmögenheter, bolagsvinster, spekulationsvinster. Samtidigt måste stat, landsting och kommuner säkras nödvändiga inkomster för en aktiv social reformverksamhet, utbyggd kultursektor, planerad regionalpolitik och intensiv miljövärd. I första hand gäller följande:

1. Kamp mot de höga indirekta skatterna och särskilt mot mervärdeskatten, som fördyrar alla varor. I första hand måste moms på maten bort.

2. Staten måste överta kostnaderna för viktiga delar av kommunernas och landstingens verksamhet (enhetliga bostadstillägg till pensionärerna, skolkostnaderna, kostnaderna för barnstugorna och huvuddelen av sjukvården). Snabbare utbetalning av kommunernas skattemedel. En progressiv statskommunal enhetsskatt genomförs. Kostnaderna för den grundläggande sociala, medicinska och kulturella omvårdnaden täcks inom det samlade statliga skattesystemet. Därutöver inom vissa gränser fri beskattningsrätt för kommuner och landsting.

3. Progressionen i skattesystemet får icke försvagas utan måste tvärtom skärpas genom åtgärder som innebär att höga inkomster, kapitalvinster och stora förmögenheter till fullo underkastas beskattning. Hela det nuvarande avdragssystemet måste göras om och de flesta avdrag helt slopas. Ränteavdraget måste begränsas. Rätten till underskottsavdrag begränsas. Befogade avdrag sker från skatten i stället för som nu från inkomsten.

4. Beskattning av kapital och kapitalvinster måste kraftigt skärpas. Skattepolitiken måste användas som ett medvetet instrument för att utjämna förmögenhetsfördelningen, den årliga förmögenhetsskatten skärpas och 80–85-procentsregeln avskaffas. Beskattningen av stora arv och gåvor skärps. Som grundval för beskattningen av s. k. realisationsvinster måste gälla dels att hela realisationsvinsten skall beskattas, dels att beskattningen skall vara av minst samma skärpa som beskattningen av arbetsinkomster.

5. Den direkta beskattningen av bolagens vinster måste skärpas. Bolagskatten bör göras progressiv och nuvarande avskrivningsregler förändras. Ett system av produktionskatter bör införas, beräknade i förhållande till företagets omsättning, råvaru- och energiförbrukning och inte som nuvarande arbetsgivaravgifter enbart i förhållande till löneutgifterna. Ett sådant skattesystem bör användas också för miljöpolitiska och allmänt närings- och regionalpolitiska syften. Beskattningen bör differentieras med hänsyn till produktionens nytta.

6. Skatteflykt och skattefusk måste hårt bekämpas. Skatteflykten stoppas

genom ett rättvisare skattesystem, vilket icke som nu gynnar höginkomsttagarna redan i själva sin konstruktion. Det direkta skattefusket bekämpas genom en skärpt lagstiftning och ökade personella resurser till taxeringsmyndigheterna.

7. Stat, landsting och kommuner måste tillförsäkras tillräckliga inkomster för en utbyggnad av den sociala och kulturella omvårdnaden, för en effektiv närings- och regionalpolitik och för omfattande miljövårdsarbeten. Nya inkomstkällor måste öppnas, t. ex. genom nationalisering och kommunalisering av vinstgivande företag. Byråkrati och slöseri, bl. a. på det militära området, måste bekämpas och utgifterna därmed minska."

I stället för de av regeringen föreslagna förändringarna av skattepolitiken, vilka på ett otillbörligt sätt gynnar de högre inkomsttagarna, föreslår vpk de riktlinjer och förändringar som är upptagna i motionen 1979/80:130 och motionen 1978/79:307 och som också framgår av det särskilda yrkande som delats ut i kammaren och som innebär en skärpning av skatten på kapitalinkomster, gåvor och arv, en höjning av bolagsskatten, ett slopande av 80-85-procentsregeln och en ökning av förmögenhetsbeskattningen. Dessutom tillkommer de redan nämnda förändringarna.

Jag yrkar bifall till motionerna 1978/79:307 och 1979/80:130 i tillämpliga delar och till det särskilda yrkande som förelagts riksdagen och som har följande lydelse:

5. Beträffande moms på mat

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:130 yrkande 5 antar följande

Förslag till

lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdeskatt

Härigenom förordnas att 8 § lagen (1968:430) om mervärdeskatt skall ha nedan angivna lydelse.

8 §

Från skatteplikt undantages

1) skepp för - - - - - är avsedd.

15) *livsmedel som avses i 1 § livsmedelslagen (1971:511).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980. Närmare bestämmelser om ikraftträdandet meddelas av regeringen.

(Se vidare anvisningarna.)

6. Beträffande extra skattereduktion m. m.

att riksdagen bifaller motion 1979/80:130 yrkande 6

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

7. Beträffande skärpt bolagsskatt och skärpt skatt på förmögenhet, arv och gåva

att riksdagen

a) med bifall till motion 1979/80:130 yrkande 7 antar följande

Förslag till

lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att 10 § 2 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

10 §

2. mom. Den statliga inkomstskatten utgör:

a) för svenska aktiebolag, sparbanker, sparbankernas säkeretskassa, ekonomiska föreningar som ingår i jordbrukskasserörelsen, svenska aktiefonder, svenska försäkringsanstalter som icke äro aktiebolag samt sådana utländska juridiska personer som ej beskattas enligt 1 mom.:

femtio procent av den beskattningsbara inkomsten, i den mån skatten icke skall beräknas enligt c) här nedan:

b) för andra - - - - femton procent av den beskattningsbara inkomsten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980 och tillämpas första gången vid 1981 års taxering.

b) med bifall till motion 1979/80:130 yrkande 8 antar följande

Förslag till

lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att 11 § 1 mom. lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall ha nedan angivna lydelse.

11 §

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag samt i 10 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt omförmäld familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 275 000 kronor: två procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 200 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 275 000 men icke 400 000 kr 1 500 kr för 275 000 kr och 2,5 % av återstoden;

400 000 men icke 1 000 000 kr 4 625 kr för 400 000 kr och 3 % av återstoden;

1 000 000 men icke 2 000 000 kr 22 625 kr för 1 000 000 kr och 3,5 % av återstoden;
2 000 000 57 625 kr för 2 000 000 kr och 4 % av återstoden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980 och tillämpas första gången vid 1981 års taxering.

e) med bifall till motion 1979/80:130 yrkande 9 antas följande

Förslag till

lag om upphävande av lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall

Härigenom föreskrivs att lagen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall skall upphöra att gälla vid utgången av år 1979. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i fråga om 1979 års taxering och om eftertaxering för år 1979 och tidigare år.

d) med anledning av motion 1979/80:130 yrkande 10 hos regeringen begär att förslag föreläggs riksdagen under innevarande riksmöte som innebär att skatten på arv och gåvor höjs med i genomsnitt 50 procent.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I den proposition om fortsatt reformering av inkomstskatten som riksdagen nu behandlar och som i huvudsak tillstyrkts av utskottets majoritet föreslås marginalskattesänkningar för inkomster mellan 35 000 och 116 000 kr. Den största sänkningen, med 4 procentenheter, genomförs i skikten mellan 58 000 kr. och 75 000 kr., vilka är de skikt där flertalet heltidsarbetande befinner sig. Vidare föreslås i propositionen ett marginalskattetak, vilket innebär att ingen med inkomst upp till 174 000 kr. skall behöva betala högre marginalskatt än 80 %. För inkomster över 174 000 kr. begränsas skatteuttaget till 85 %.

Vidare föreslås att grundavdraget vid den kommunala beskattningen höjs från 4 500 till 6 000 kr. och att grundavdraget vid den statliga beskattningen slopas.

För folkpensionärerna höjs det extra avdraget, vilket innebär skattefrihet för pensionärsinkomster upp till 17 500 kr. för ensamstående och till 15 200 kr. för äkta makar. Deklarationspliktsgränsen höjs till motsvarande belopp.

När riksdagen i dag har att behandla regeringens proposition om fortsatt reformering av inkomstskatten så innebär denna en fortsättning på den linje som den borgerliga trepartiregeringen inledde genom beslutet 1977. Som huvudprincip i denna gäller oförändrad skatt vid oförändrad realinkomst. Med andra ord: inflationen skall inte automatiskt skärpa skatteuttaget. Jag förstår inte socialdemokraterna, som tror sig kunna inbilla svenska folket att indexregleringen är en skattesänkning, när verkligheten är att skatteuttaget i

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

realvärde är oförändrat. Vi har en totalt motsatt uppfattning här, och jag tror inte att det i dag går att finna någon gemensam linje.

Under 1960-talet och fram t. o. m. 1975 skedde skatteomläggningar och skattesänkningar som i regel medförde en mindre sänkning av den direkta skatten än den höjning som inflationen medfört. Detta tillsammans med i stort sett oförändrade skiktgränser hade med tiden medfört att allt fler och så småningom i stort sett alla hade kommit att hamna inom de skiktgränser där de högsta marginalskatterna togs ut.

Glädjande nog har socialdemokraterna i dag accepterat en förändring av skiktgränserna, även om de inte accepterar indexregleringen. Även beträffande marginalskatten har socialdemokraterna nu i sin partimotion krävt en sänkning av dessa. Kanhända är inte motsättningarna så stora som socialdemokraterna framhåller. I varje fall tyder uttalandet i den socialdemokratiska partimotionen på att socialdemokraterna alltmer närmar sig den linje som företräds av regeringen.

När socialdemokraterna riktat en våldsamt kritik mot skattesystemet i sin helhet så riktar man denna kritik i stor utsträckning mot dem själva. Socialdemokraterna, som i över 40 år satt med regeringsmakten, lyckades inte under dessa år skapa det perfekta skattesystemet. Och inte heller i dag är socialdemokraterna beredda att presentera ett skattesystem som skulle uppfylla de krav som ställts.

Liksom flertalet andra industriländer har Sverige under de senaste åren genomgått en kris, vars motsvarighet vi inte haft sedan 1930-talet. Att i detta läge tala om en hårdare beskattning av företagen och företagarna ter sig ganska obegripligt. Inte ens statliga företag, med de resurser som står bakom dessa, har kunnat möta situationen utan stora svårigheter. Att från den utgångspunkten tala om att vi nu måste återställa rättvisa förefaller i högsta grad egendomligt.

Socialdemokraternas försök att här skapa motsättningar mellan egenföretagare – småföretagare – och löntagare innebär ett försök att skapa splittring utan sakskäl. De åtgärder som vidtagits av de borgerliga regeringarna för småföretagarna under de tre senaste åren har syftat till att åstadkomma en inkomstbeskattning som är något mera likvärdig med löntagarnas och storföretagens.

Socialdemokraterna ställer nu krav på införande av en allmän produktions beskattning, trots att man är medveten om den negativa verkan som nya arbetsgivaravgifter har för näringslivet, för exporten och för kommunerna.

En förutsättning för att vårt lands ekonomiska situation skall förbättras är ju dels att näringslivet utvecklas och att produktionen kan öka, dels att detta sker med en prisnivå som är konkurrenskraftig. Att i detta läge medvetet försvåra konkurrenskraften både på hemmamarknaden och vid export är verkligen inte att förbättra förutsättningarna för vårt lands ekonomi.

Socialdemokraterna har i sin motion anfört sex punkter som grund för en skattereform. Den första punkten innebär att skatteuttaget bör förskjutas från direkt till indirekt skatt. Ser vi på skatteförslagen från de borgerliga

regeringarna, så finner vi att det har varit en sådan trend, och jag kan inte se att det här föreligger så oerhört hårda motsättningar. I varje fall har utvecklingen gått i den riktning socialdemokraterna nu kräver.

När det gäller införande av allmän produktionskatt är frågan, som jag nyss var inne på, hur man skall se på konkurrensen med utlandet och konkurrensen på hemmamarknaden. Det måste vara ett intresse, anser vi, att man utformar skattesystemet så att man skapar goda förutsättningar för vårt näringsliv i konkurrensen med utlandet. Sverige är ett industriland med stort beroende av exportmöjligheterna, och vi kan inte vara med och utforma ett skattesystem som försämrar våra konkurrensmöjligheter på världsmarknaden och även försämrar förutsättningarna på hemmamarknaden.

I fråga om inkomstskatterna och marginalskatterna är det glädjande att socialdemokraterna är inne på samma linje som vi, nämligen att man på sikt måste sänka dessa. Som jag nyss sade har ju sådana sänkningar skett under de senaste åren, trots att socialdemokraterna kritiserat de vidtagna åtgärderna ganska hårt.

Beträffande avdragsreglerna har riksdagen begärt en utredning, och det finns väl inte heller i detta avseende så stora meningsmotsättningar. Riksdagen har både när det gäller förlustavdraget och när det gäller avdragsreglerna begärt att en översyn skall göras i enlighet med 1972 års skatteutrednings förslag. Därför har vi att avvakta vad utredningen kommer fram till. I sak har vi varit överens om att man skall vidta åtgärder på detta område.

Det pågår också en utredning om realisationsvinstbeskattning. Jag skall gärna ta upp denna fråga och den kritik som Erik Wärnberg riktade när han talade om kapital, spekulation och skärpt realisationsvinstbeskattning. Redan för mer än ett år sedan skrevs direktiven, och en utredning tillsattes angående beskattning av räntor och kapitalvinster. Jag anser att man i den utredningen tar upp i stort sett de problem som Erik Wärnberg avsåg i sin tolkning av vad socialdemokraterna menar med en översyn av realisationsvinstbeskattningen.

Också när det gäller åtgärder mot skatteflykt och förbättrad skattekontroll har riksdagen i sak oftast under de senaste åren varit enig. Enhälliga beslut om åtgärder i denna riktning har förordats.

Beträffande generalklausulen har en proposition aviserats. Jag skall inte säga mer på den punkten. Frågan har ställts till budgetministern, och han får själv svara utförligare.

De problem som socialdemokraterna har tagit upp anser jag att det borde gå att finna lösningar på. Motsättningarna är inte så stora som man får intryck av när man läser den socialdemokratiska partimotionen.

I propositionen föreslås också, som jag nyss sade, en marginalskattespärr vid 80 resp. 85 %. Trots att socialdemokraterna i sin motion yrkat på åtgärder för att minska marginalskatten och sänka inkomstskatten är de inte beredda att stödja ett förslag som ger den enskilde inkomsttagaren rätt att behålla 20 resp. 15 kr. av den sist intjänade hundralappen.

Visst hade det varit bättre om kommunalskatt och statskatt aldrig hade

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

kunnat uppgå till mer än 80 resp. 85 %. Men nu har vi en kommunal självstyrelse, och trots en ganska väl utbyggd skatteutjämning skiljer det ändå flera kronor i utdebitering olika kommuner emellan. Inget parti har i dagens läge varit berett att sänka skatteuttaget så att det i alla kommuner kunnat begränsas till den nivå som föreslagits som marginalskaftespärr.

Under de senaste åren har också effekterna av de höga marginalskafterna i viss utsträckning eliminerats genom att vid löneförhandlingarna en rätt betydande hänsyn tagits till resultatet efter skatt. När så sker, medför en hög marginalskaft endast en allmän kostnadsökning för näringslivet och för den offentliga sektorn, och jag menar att detta tvingar på sikt till åtgärder för att minska marginalskaften. Även om det förslag som nu föreligger inte är fullkomligt, anser jag att det är en nödvändig och riktig åtgärd i rätt riktning. Läser man den socialdemokratiska motionen, finner man att socialdemokraterna är inne på samma linje.

I motionen från vpk begärs utredning om rätten till avdrag för underskott i förvärvskälla, ränteavdrag osv. Liknande synpunkter har framförts i motioner från socialdemokraterna. Utskottet har tidigare behandlat dessa frågor och, som jag nyss sade, därvid uttalat att en särskild utredning i enlighet med 1972 års skatteutrednings förslag bör tillsättas för att pröva avdragsreglerna vid beskattningen. Det är samma sak när det gäller att förhindra ett icke avsett utnyttjande av underskottsavdragen. Riksdagen har i höst begärt att en allmän och förutsättningslös utredning skall tillsättas för att utreda dessa frågor i enlighet med vad 1972 års skatteutredning föreslog.

Utformningen av skattereglerna är en fråga som röner stort intresse och som berör de allra flesta. Krav på ett nytt skattesystem framkommer ofta och bestämt från olika håll. Faktum är att under hela 1970-talet har beskattningssystemet varit föremål för mycket omfattande utredningar utan att man har lyckats få fram det perfekta skattesystemet.

Ändringar har skett med anledning av vad som framkommit i utredningsarbetet, på vissa områden ganska genomgripande sådana. En översyn utförs ständigt såväl i utredningar som av regeringen, och detta är nödvändigt. Förhållandena förändras, och utnyttjandet av skattereglerna växlar. Syftet med dessa pågående översyner är ju hela tiden att skapa ett rättvist och hållbart skattesystem.

Erik Wärnberg angrep oss i centern för att ha ändrat inställning i skattefrågorna sedan i våras. Jag vill då betona att i centerns motion i våras var fördelningssynpunkten en punkt bland flera. Där underströks också mycket starkt att beslutet om skatteomläggning och skattesänkning skulle fattas samtidigt som beslutet om hur man skulle finansiera skattesänkningen. Det andra tungt vägande skälet var att beslutet skulle läggas så nära avtalsuppgörelsen som möjligt. När de andra partierna i slutet av valrörelsen mer och mer konkret utformade sina skatteförslag och också finansieringsformer, gjordes denna överenskommelse mellan mittenpartierna. Vi kände oss då, med anledning av att de andra partierna och även socialdemokraterna presenterade sina finansieringsformer, tvungna att göra detsamma. Men

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

enligt min uppfattning är inte vårt ställningstagande nu något avsteg från det uttalande som vi gjorde i våras.

Som jag redan tidigare har sagt har vi totalt skilda uppfattningar när det gäller frågan om indexreglering. Ser vi på skatteomläggningen med utgångspunkt i de direkta skattesänkningar och de ändringar i skatteskalan som föreslås, finner vi att det faktiskt inte föreligger så förfärligt stora skillnader mellan de ändringar i skatteskalan som socialdemokraterna föreslog i början av 1970-talet och de som föreslås av den nuvarande regeringen. Skillnaden får vi fram när vi tar med indexregleringen, och där har vi som sagt rakt motsatta uppfattningar. Jag skall inte gå in på exempel från tabeller, eftersom vi där inte blir överens. Tabellerna bygger ju på utgångsläget. Jag vill bara hänvisa Erik Wärnberg och andra i kammaren till de två tabeller som i proposition 58 finns på sidorna 58 och 59. Där ges en helt annan bild av hur beskattningen under de senaste åren har utvecklats för olika inkomstgrupper. Jag tror att vi får mer behållning av att studera det faktiska förhållande som läggs fram i de tabeller som finns på här nämnda sidor. Därför skall jag gå förbi detta.

Det är riktigt att det också finns andra grupper i vårt samhälle än de med den högsta inkomsten som drabbas av höga marginalskatter. Detta har tidigare påtalats från centerns sida, bl. a. i vår motion i våras. I augusti månad tillsattes en utredning som har fått i uppdrag att utreda dessa problem. Till Tommy Franzén kan jag säga att denna utredning också skall se över marginalskatteeffekterna i mellangrupporna och försöka lösa problemen för dessa grupper.

Erik Wärnberg riktade kritik mot de allehanda avdrag som finns i skattesystemet. Mig veterligt har inte några nya avdrag kommit till under senare år. Det skulle därför vara intressant om Erik Wärnberg här ville precisera vilka nya avdrag som det är han är kritisk mot. Ränsteavdragen och förlustavdragen har vi redan talat om. Ett uttalande som Erik Wärnberg gjorde anser jag vara ytterst värdefullt. Det var hans uttalande att socialdemokraterna är beredda att använda varje öre som kommer in genom minskade avdrag till sänkning av marginalskatten, också för de högre inkomsttagarna. Jag tror att det är värdefullt att ha detta uttalande som grund för fortsatt resonemang kring skattefrågorna. På det sättet kan vi kanske undvika alltför stora motsättningar i dessa frågor.

Det framgick klart av Erik Wärnbergs anförande att han anser att det inkomstbortfall som sker genom indexregleringen skall finansieras med högre direkta skatter. Det innebär i så fall att inflationen automatiskt ökar skatteuttaget. Det är det som vi har reagerat mot, och det är anledningen till att vi följer upp beslutet om indexregleringen.

Erik Wärnbergs kritik mot indexregleringen omfattade också det indexsystem som vi har som grund för denna reglering – närmast konsumentprisindex, rensat från vissa inslag. Jag kan dela Erik Wärnbergs synpunkter att det, med hänsyn till de förhållanden vi haft med oljan under 1970-talet vid två tillfällen, finns anledning att se över detta index och kanske göra vissa förändringar, så att de saker som vi anser att vi inte har möjlighet att

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

åstadkomma en kompensation för helt eller delvis rensas ut.

Beträffande de två sista punkterna som Erik Wärnberg berörde om kapitalbeskattning, spekulation och skärpt inflationsvinstbeskattning, har jag redan tidigare sagt att man håller på att utreda dessa frågor. Genom att omfattande direktiv har getts till denna utredning anser jag för min del att det mesta av kraven – i vaje fall i den kritik man kan utläsa av den socialdemokratiska motionen – är tillgodosedda. En regel som socialdemokraterna alltid har hållit fast vid är att man skall avvakta pågående utredningar innan man vidtar några ändringar, och jag anser därmed att vi inte skulle behöva tvista alltför mycket på den punkten.

Herr talman! Med vad jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande.

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga att i vår reservation finns också lagtext när det gäller pensionärernas beskattning. I sak blir det detsamma som majoriteten har föreslagit. Det är bara det att vi har föreslagit andra grundavdrag än majoriteten har gjort. Om vårt förslag skulle vinna måste vi alltså ha ett lagförslag som talar om hur vi skall uppnå samma resultat som majoritetens förslag innebär för folkpensionärernas extra avdrag. I den mån man kommer att följa majoritetens förslag kommer vi icke att ha något yrkande på denna punkt, och då faller vårt förslag.

Om jag sedan får bemöta Stig Josefson litet, så tror jag att han och jag kan vara överens om att indexregleringen slår ganska blint i dag. Han var i slutklämmen helt överens med mig om att det är vissa element i indexregleringen som inte är bra. När jag i dag talar om att en inkomsttagare som har litet över normal inkomst får fyra gånger så stor kompensation skattevägen för oljehöjningen som en som har något under normal inkomst, så är det ett faktum, och Stig Josefson håller med om att det är galet. Men ändå vill han inte avskaffa indexregleringen.

För vår del tycker vi att det inte finns någon anledning att ha kvar en indexreglering som i olika lägen slår blint och drabbar på ett icke förutsebart och orättvist sätt. Därför är det bättre att varje år justera skatteskalorna i inflationstider, så att man kan ta hänsyn till alla omständigheter i stället för att ha ett index som man får ändra och ta bort olika komponenter ur för att det skall bli vettigt. Nu är alla överens om att det måste vara galet att just på grund av oljenotan – som ingen kan få kompensation för, säger man, för det är folkhushållet som helhet som skall drabbas – ge en inkomstskattesänkning på en miljard kronor och nästa år på åtskilligt mycket mera. Höjningen av tobaks- och alkoholskatterna, som vi genomförde, får man kompensation för inkomstskattevägen. Och man får givetvis olika kompensation, vare sig man dricker alkohol eller ej. Det blir alltså olika kompensationsgrad för detta inkomstskattevägen. Detta måste vara galet.

Då säger Stig Josefson: "O.K., då kan vi titta på dessa komponenter och försöka få det bra." Men är det då inte bättre att ta bort alltihop och i stället varje år, om vi har inflation, bestämma att vi skall ha denna skatteskala? Man

måste ju ändå, som borgerligheten nu tvingas göra vid sidan av indexregleringen, ändra inkomstskatteskalorna varje år. Varför skall man då ha indexet kvar?

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Stig Josefson var inne på frågan om index, och Erik Wärnberg förde en rätt ingående diskussion om detta. Jag vill i stort sett instämma i vad Erik Wärnberg anförde.

Men jag vill tillägga att Stig Josefsons påstående om att det här inte är fråga om någon skattesänkning inte överensstämmer med verkligheten. Om man, som budgetministern gjorde när den här frågan första gången behandlades i riksdagen, skall tala om neutralitet, så förutsätter systemet för att kunna anses vara neutralt att det föreligger en exakt överensstämmelse mellan löneökning och inflation.

När det sedan gäller att fastställa inflationens storlek får man diskutera vilka komponenter som skall vägas in. Vi kan ju se hur det varit under 1976, 1977 och även 1978, då inflationen låg på en mycket hög nivå. Priserna på dagligvaror låg under dessa år över den allmänna prisnivån. De som drabbas hårdast av detta är naturligtvis de som har de låga inkomsterna. Det är de som inte kan utnyttja fördelarna med de varor som följer den allmänna prisnivån, utan tvingas använda hela lönen för sitt uppehälle, dvs. för hyror och dagligvaror.

Jag skulle vilja gå in något också på diskussionen om avdragssystemet. Stig Josefson påpekade att utskottet begärt en utredning i enlighet med 1972 års skatteutrednings förslag. Men jag är inte övertygad om att den utredningen kommer att beakta de krav som vi inom vänsterpartiet kommunisterna har framställt och som är rimliga att resa när det gäller det nuvarande avdragssystemet. Jag stöder mig därvid på vad budgetministern sade i en debatt om avdragen under den här veckan, då det framkom att utredningen bara marginellt skulle behandla frågan om underskottsavdragen.

Jag skulle i det här sammanhanget vilja peka på vad som anförts i en utredning som gjorts i Malmö och som benämnts "De rika och deras skatter". Där sågs att det på Beritta Gurrigatan år 1977 bodde tolv höginkomsttagare och två hembiträden. Hembiträdena var lågavlönade. Några av höginkomsttagarna betalade en skatt som var lika stor som eller lägre än den som hembiträdena betalade, och de hade löner som var fem, sex och ända upp till sju gånger större än hembiträdenas. Enligt uppgift betalade en av dem som hade ett hembitråde anställt lägre skatt än hembiträdet. Detta måste väl ändå anses vara orimligt.

STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att vi i sak är eniga när det gäller pensionärernas beskattning. Reservationen avviker endast i fråga om en teknisk detalj, och jag tycker det är angeläget att betona detta.

Vad sedan gäller frågan om indexregleringen så är vi ju överens om att kritiken bör inriktas på det index som ligger till grund för systemet.

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

konsumentprisindex. Men man kan ju inte ändra detta helt plötsligt, utan det är en fråga som bör prövas noga. Vi har ett index som ligger till grund för förmåner av skilda slag, och enligt min mening bör man därför noga pröva vilka konsekvenser en ändring av detta skulle få och vilka möjligheter som finns att få fram ett index som kan vara bättre än det nuvarande. Jag tänker då på ett index som är mindre känsligt för situationer som uppstår genom en utveckling som vi inte här i landet har möjlighet att påverka, dvs. sådant som får konsekvenser som den enskilde i rätt stor utsträckning själv måste bära.

Som jag sade i mitt första inlägg har jag bedömt det så att en bibehållen indexreglering måste vara utgångspunkten för det beslut vi skall fatta i dag. Vi måste utgå från realvärdesynpunkten när vi fattar beslut om nya skatteskalor.

Jag tror att det har sin betydelse – inte minst när det gäller avtalsuppgörelsen – att man vet att man har ett skattesystem som bygger på att skatten inte skall skärpas på grund av inflationen.

Tommy Franzén säger att jag har sagt att indexregleringen inte var någon skattesänkning, och han anser att detta inte är sanning. Ja, det beror på de skilda synsätt vi båda har när det gäller indexregleringen. Om vi ser frågan från realvärdesynpunkt kommer vi inte ifrån att det är som jag har sagt.

Beträffande avdragsreglerna har utskottet begärt en allsidig och förutsättningslös utredning, och jag skulle tolka detta på så sätt att man här kommer att göra en omfattande, allsidig och förutsättningslös utredning. Om denna sedan tillfredsställer vpk eller inte får vi se när den blir klar.

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig fortsätta litet om indexregleringen och marginalskattetaket. Med hänsyn till den ungefärliga inflation man beräknar att vi kommer att få för 1980 garanterar dessa båda saker gemensamt att 120 000-kronorsinkomsttagaren icke behöver ha ett enda öre påökt; han har ändå sin standard tryggad genom den sänkning av skatten som det är fråga om. För det är ändå en sänkning om man jämför med skatteskalorna för 1979/80, kanske icke reellt, men i kronor räknat är det ändå en sänkning. Medan den som tjänar rätt hyggligt inte behöver ha någon lönehöjning utan kan gå ut och säga att han har oförändrad standard utan att ha fått ett enda öre påökt, måste den som tjänar rätt dåligt ha mycket i påökt för att få behålla oförändrad standard. Det är detta som enligt min mening är en orättvisa. Enligt mitt sätt att se är det en metod att förändra bilden och ta ifrån dem som har det besvärligast och ge – utan ansträngning – åt dem som har det bra. Det är detta som är det tokiga med den här sänkningen, som ändå i kronor räknat sker och som garanterar oförändrad standard åt den högre inkomsttagaren vid en rätt hög inflation. Detta sker trots oljenotan, ty dessa inkomsttagare kommer inte att betala ett enda öre för denna. Den får helt enkelt de små inkomsttagarna stå för.

Sedan säger herr Josefson att det skattesystem och det avdragssystem vi har i dag även funnits under den socialdemokratiska tiden. Varför, frågar

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

han, har ni inte gjort något åt avdragen?

Det är inte så att vi inte gjort någonting åt dem. Under den socialdemokratiska tiden började dessa avdrag missbrukas. Vi hade börjat göra undersökningar av hur man exempelvis skulle åstadkomma ett tak för ränteavdrag osv. Men det är först under de senaste åren, då inflationen urholkat vårt skattesystem, som dessa avdrag har blivit så oerhört besvärande. De har också blivit framgångsrika för dem som kan utnyttja dem. Genom den otroligt låga realisationsvinstbeskattning som vi har förvandlar man genom låneavdrag o. d. löneinkomster så att de så småningom blir beskattade som realisationsvinster, något som tidigare inte var så vanligt.

Sedan frågar herr Josefson om jag kan finna ett enda exempel på avdrag som kommit till eller förändrats under den tid som den borgerliga regeringen funnits. Det kan jag givetvis göra, men jag angriper även de avdrag som fanns på den socialdemokratiska tiden. Om jag nu skall nämna ett exempel, kan jag ta vad jag tycker är det mest upprörande av de nya avdrag som genomförts av den borgerliga regeringen. I föl genomfördes en regel som innebär att de som säljer skog på rot skulle få betrakta detta som ett 50-procentigt kapitaluttag, trots att det kanske var tillväxt som avverkades. Detta schablonavdrag på 50 % var ett av de mest upprörande nya avdrag som genomfördes.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om avdrag vill jag göra ett citat ur utskottsbetänkandet där det på s. 58 anförs att utskottet tidigare har hemställt att riksdagen skall begära en allmän och "förutsättningslös utredning om möjligheterna att förhindra ett icke avsett utnyttjande av underskottsavdrag i enlighet med de riktlinjer som angetts av skatteutredningen". Man kan konstatera att det inte alls står i proportion till det som vänsterpartiet kommunisterna har krävt beträffande detta avdragssystem, och det tycker jag att Stig Josefson kunde erkänna. Det är helt klart att det har funnits avsikter att man skall kunna utnyttja avdragssystemet – och det är sådana saker som vi anser att man skall ta bort. Det är därför vi har lagt fram sådana förslag år efter år. Glädjande nog, kan jag möjligen säga, har detta lett till att man åtminstone på någon punkt är beredd att se över systemet. Det kanske i en framtid – sannolikt mycket avlägsen, det tror jag med hänsyn till den erfarenhet jag har av utredningsarbetet i det här landet – kan komma en tvättad proposition. Hur är beroende på hur majoriteten i riksdagen ser ut.

Men jag skulle vilja ställa en annan fråga till Stig Josefson som centerpartist och företrädare för en hel del människor som trots allt tillhör de skattemässigt drabbade i det här landet: Känns det inte besvärligt med det här skattesystemets överförande effekter, nämligen att man lägger högre och högre skattetryck på dem som har låg- och mellaninkomster och underlättar för dem som har höga inkomster, för dem som har kapitalinkomster och arbetsfria inkomster? Det är ju så det hela förhåller sig! Samtidigt som man

minskar skattesatserna på statsskattesidan – den del av beskattningen som är progressiv och skall ha till syfte att i vart fall i viss utsträckning utjämna förhållandet mellan dem med låga och höga inkomster – höjer man i stället de indirekta skatterna och kommunalskatterna.

Vi vet att den indirekta skatten, framför allt moms, är regressiv, och det medför bl. a. att den värst drabbar dem som har låga inkomster och måste konsumera hela sin inkomst för sitt boende och sitt dagliga uppehälle. De proportionella kommunalskatterna har stigit kraftigt, och jag vill påstå att det är kommunalskatten som är den stora boven när det gäller de s. k. höga marginalskatterna. Vad som måste vara av intresse är alltså att minska de indirekta skatterna och kommunalskatterna.

STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Herr Franzén framför kravet på en sänkning av den indirekta beskattningen. Det är krav som är helt motsatt det som har framförts från socialdemokraterna tidigare, nämligen att vi måste tänka oss en övergång från direkt till indirekt beskattning. Där ser man litet av de problem vi har: Man skulle önska sänka skatten på alla områden, men vi har samtidigt att klara av de åtaganden som samhället har gjort. Vi kommer inte ifrån att skatteuttaget måste bli ganska stort för att vi skall kunna förverkliga dessa åtaganden.

Beträffande kapitalbeskattningen vill jag bara säga att den genom inflationen skärps år från år. Jag tror att man gör en felbedömning när man säger att vi har en lindrig kapitalbeskattning. Om vi ser tillbaka på de olika skiktgränser vi har haft och studerar hur inflationen har urholkat värdena, kan vi snart konstatera att det har skett en betydande skärpning av beskattningen genom den inflationsutveckling som ägt rum under det senaste årtiondet.

När det gäller frågan om indexreglering har Erik Wärnberg och jag skilda uppfattningar. Jag kan inte tolka Erik Wärnbergs senaste uttalande på annat sätt än att han vill skärpa den direkta skatten för vissa grupper i vårt samhälle. Det säger han trots att man i den socialdemokratiska partimotionen kräver en sänkning av marginalskatten. I mitt exempel utgår jag från oförändrade realvärden.

Det är ganska värdefullt att notera att man här håller fast vid den gamla socialdemokratiska tankegången att inflationen skall vara den faktor som bestämmer nivån, och sedan skall vi företa sänkningar från den nivån. Det är inte hela världen om det ändå blir en viss skatteskarpning år från år. Jag vill bara erinra om vad jag sade i mitt huvudanförande, nämligen att utvecklingen till sist har medfört att huvudparten av skattebetalarna hamnat i det högsta skattesiktet.

Erik Wärnberg sade också att vi har otroligt låg realisationsvinstbeskattning. Den fastställdes under den tid då vi hade socialdemokratisk majoritet. Det har gjorts förändringar i skärpande riktning. Som jag nämnde förut, håller man på att se över detta spörsmål. Visst finns det anledning att

uppmärksamt följa utvecklingen. På vissa områden finns en tendens till missbruk, och vi är angelägna om att stoppa den utvecklingen.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Sedan den borgerliga trepartiregeringen tillträdde i oktober 1976 har det skett viktiga förändringar inom ramen för vårt skattesystem. Marginalskatterna har under denna period stegvis sänkts med upp till 9 procentenheter. När det gäller marginalskattesänkningar är det ju antalet procentenheter som är intressant, inte, som massmedia ibland framställer det, antalet femtioöringar eller kronor per månad i skattesänkning. Skall man uppnå en effekt med marginalskattesänkningar är det mätning av sänkningen i procentenheter som är det intressanta.

Om man betraktar en under perioden reall oförändrad taxerad inkomst på 70 000 kr. 1980 – det motsvarar ungefärligen den genomsnittlige industriarbetarens lön under 1980 – så finner man att marginalskatten sänks med 8 procentenheter. Genom höjningar av kommunalskatter har denna effekt reducerats med 3 procentenheter, vilket man i och för sig kan beklaga. Det återstår ytterligare steg på vägen mot det mål som åtminstone vi moderater tycker är rimligt, nämligen att man skall få behålla hälften av en inkomstökning eller löneökning efter skatt.

En annan viktig förändring är det inflationsskydd som har genomförts på skalan för statlig inkomstskatt, ett skydd som har införts för att hindra de automatiska skatteskäpningar som annars bleve följden, även om de skulle kunna förhindras genom årliga skatteomläggningar, med de negativa effekter som skatteomläggningar har haft tidigare. Ett inflationsskydd är alltså ett klart bättre system.

Man har genomfört en förbättrad kommunalskatteutjämning med större hänsyn till skilda förutsättningar för olika kommuner. Den proposition som vi i dag behandlar är ytterligare ett steg i det här skattepolitiska reformarbetet.

I den socialdemokratiska reservationen vid skatteutskottets betänkande går man emot inflationsskyddet, och man går emot den föreslagna marginalskattespärren. Man är också relativt ointresserad av marginalskattesänkningar, även om man talar en del om dem. En proms skall införas. Totalt sett innebär den socialdemokratiska reservationen en ytterligare skärpning av skattetrycket.

Herr talman! Vårt skattesystem måste utformas så, att det möjliggör och stimulerar en ekonomisk tillväxt. Skall vi kunna reducera budgetunderskottet på sikt, vilket är nödvändigt för vår samhällsekonomi, måste vi ha en ekonomisk tillväxt, och då får skattesystemets utformning självfallet inte motverka tillväxten. Marginalskatterna måste därför även i fortsättningen sänkas planmässigt, så som har angivits i regeringens proposition, så att det lönar sig att arbeta och ta initiativ. Det här är ett argument som använts mycket i debatten. Man säger att det måste löna sig att arbeta, och alla är kanske överens om det, men jag tror inte någon egentligen kan tänka sig in i vad det kan betyda för landet, för enskilda företag och för dem som är

Nr 58

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

anställda där. Jag kan ge ett exempel från ett pappersbruk i Dalarna, där det på grund av marginalskattens höjd är oerhört svårt för att inte säga omöjligt att få någon att utföra reparationsarbete helgtid. Man har beräknat att det under ett år innebar att man förlorade 6 milj. kr. i exportintäkter för företaget och för landet. Det var *ett* pappersbruk i Dalarna. Det finns också en mängd andra företag som befinner sig i samma situation. Det är en realitet: marginalskatterna minskar arbetsviljan.

Det kvittolösa samhället motverkas genom att man dämpar marginalskatterna. Inflationsdrivande effekter i fråga om löneökningar och avtalsförhandlingar minskar genom sänkta marginalskatter. Vi moderater anser att marginalskatten i normala inkomstlägen skall vara högst 50 % och totalt högst 70 %. Detta är ett mål som måste uppnås efter flera steg – det är vi klart medvetna om – men det är glädjande att allt fler och från olika partier i debatten nu efter valrörelsen har anslutit sig till den uppfattning som vi där förde fram.

Den marginalskattespärr som föreslås bli införd innebär att alla inkomsttagare skall få behålla åtminstone 15 % av en inkomstökning. Vi tycker att det är rimligt. Visserligen har tiderna förändrats, men jag hittade av en händelse för några veckor sedan ett tidningsurklipp med ett uttalande av dåvarande inrikesministern Eric Holmqvist då han talade i Åhus strax söder om Kristianstad. Han sade bl. a.: För att skapa möjligheter till reformer måste momsen skärpas. Och fr. o. m. den 1 januari 1971 höjs den från 10 till 15 %. Denna omfördelning från direkt till indirekt skatt är nödvändig. Vi kan nämligen inte ta ut mer av våra höga inkomsttagare. Vi har ett tak på 80 % skatt. Det kan vi inte gå över.

Visserligen förändras tiderna; det är jag klart medveten om. Men det skulle vara intressant att av Erik Wärnberg höra hur mycket man egentligen skall garantera att alla inkomsttagare får behålla av en inkomstökning. Det måste rimligen vara så, att de måste få behålla *något*.

I den socialdemokratiska reservationen står det att rätten att göra avdrag på inkomsterna skall begränsas. Låt mig då slå fast en sak som felaktigt anfördes i den allmänna debatten på det här området. Man talade om speciella avdragssystem. Vi har inte avdragssystem, utan vi har ett antal avdrag inom ramen för vårt skattesystem, och det finns motiveringar för att de avdragen en gång i tiden kom till. Huvuddelen av avdragen syftar till att uppfylla principen om att skatt skall betalas efter bärkraft, och det finns andra avdrag som har till syfte att stimulera exempelvis sparat. Det förekommer också – det är vi alla överens om – ett icke avsett utnyttjande av de avdragsregler som finns i skattesystemet, och vi är också överens om att utreda detta för att förhindra icke avsett utnyttjande av det.

Men det är inte så mycket den typen av skatteflykt som är det intressanta när det gäller storleken av avdrag. Om vi ser på taxeringen 1978, finner vi en total taxerad inkomst i landet på 194 miljarder kronor, varifrån gjordes ungefär 60 miljarder kronors avdrag, fördelade procentuellt med 42 % grundavdrag, 7 % extra avdrag – i första hand för pensionärer – 15 % avdrag för resor och andra avdrag från inkomst av tjänst dvs. bl. a. resor till och från

arbetet samt 23 % underskottsavdrag, men den stora delen av dessa avdrag rör räntor på enskilda villafastigheter. Den gångna valrörelsen har klart gett vid handen att här finns en enighet, såvitt jag förstår, mellan de flesta partier – åtminstone mellan våra fyra största – om att huvudparten av villaägarna inte skall drabbas av någon som helst förändring när det gäller ränteavdragen, även om socialdemokraterna har talat om att införa någon form av räntetak. Majoriteten av avdragssumman finns alltså kvar.

Underskotten i inkomstkällan kapital är i storleksordningen 3 % av den totala avdragssumman. Det är möjligen här som man kan anföra att det finns människor som finansierar sin konsumtion genom upplåning och på det viset i en inflationsekonomi kan tillgodogöra sig vinster. Det finns uppenbara problem att undanröja. Det här är i och för sig bruk av reglerna, som inte varit avsett. Det beror i första hand på inflationen, och den första åtgärden borde därför vara att se till att pressa ner inflationen så mycket som möjligt, bl. a. genom kraftiga sänkningar av marginalskatten och naturligtvis också genom andra åtgärder.

Det är alltså bara en relativt liten bit som vi här skall försöka förebygga. Det finns dock vissa besvärligheter, och därför har en utredning tillsatts. Om den utredningen är vi överens. En annan utredning är också tillsatt, som syftar till att undersöka möjligheterna att införa någon form av realbeskattning.

I fråga om skogsbeskattningen vill jag helt kort säga till Erik Wärnberg att vi tidigare hade ett mycket komplicerat system när det gällde rätt till avdrag för minskning av ingående virkesförråd. Syftet med den nya skogsbeskattningen och det däri ingående schablonavdraget var ju att försöka ersätta det tidigare mycket komplicerade systemet med ett enklare som gav ungefär samma utfall för de enskilda skogsägarna.

Socialdemokraterna vill ta bort inflationsskyddet i statsskatteskalen. Sett isolerat innebär det att socialdemokraterna vill ha en automatisk skatteskalärpning till följd av inflationen. Man har redovisat tre argument mot inflationsskyddet.

För det första är det, säger man, fördelningspolitiskt orättvist. Det kan verkligen diskuteras. Om vi skulle ha en inflation på 0 %, skulle det få samma effekt som en inflationsskyddad skatteskala. Ingen av oss här i riksdagen skulle väl ha någonting att invända, om vi kunde uppnå det utopiska och få en inflation på 0 %. Erik Wärnberg erkände att inflationsskyddet inte ger en reell sänkning av skatten men att det i kronor räknat ändå ger en skattesänkning. Detta är fallet under förutsättning att man lönemässigt inte får kompensation för inflationen. Strävan vid avtalslutandet måste väl i de flesta fall ändå rimligen vara att man åtminstone över en längre period får kompensation för inflationen. Då innebär inflationsskyddet inga som helst skattesänkningar.

För det andra säger man att inflationsskyddet är ett planlöst sätt att försvaga statsfinanserna. Så är det inte, för inflationsskyddet innebär att en inkomsttagare vars inkomst från ett år till ett annat ökar i samma takt som inflationen betalar samma andel – varken mer eller mindre – av sin inkomst i

skatt. Ökar då inkomsten, vilket den gör, så ökar naturligtvis också statsskatten i kronor räknat. Så fungerar inflationsskyddet – skatteandelen blir densamma. Ökar inkomsten med ytterligare belopp beskattas den delen i så fall hårdare.

För det tredje har man sagt att de stigande oljepriserna automatiskt ger skattelättnader, eftersom oljeprishöjningarna ingår som en del i konsumentprisindex, vilket är det som man utgår från när det gäller att beräkna den basenhet som ligger till grund för inflationsskyddet. När denna fråga övervägdes i 1972 års skatteutredning, tittade man på de olika utredningar som gjorts om huruvida köpkraftsförändringar på olika inkomstnivåer egentligen rätt kunde mätas med konsumentprisindex. Materialet var inte tillräckligt stort, men de data som fanns pekade snarast mot – och här tittade man kanske framför allt på pensionärerna – att konsumentprisindex relativt väl kunde mäta köpkraftsförändringar. Visst kan man se över detta och företa ändringar, men i det stora hela är konsumentprisindex den inflationsmätare som man utgår ifrån, exempelvis vid bedömningar av resultaten av avtalsförhandlingar. Därför är konsumentprisindex också det som man utgår från när det gäller inflationsskyddet.

Inflationsskyddet ger bättre möjligheter till längre avtalsperioder än årliga skatteomläggningar och därmed rimligen också större stabilitet på avtalsmarknaden. De årliga skatteomläggningar som Erik Wärnberg förespråkade har under 1970-talet lett till en kraftigt ökad progressivitet i statsskatteskalan. Genom de finansieringsvägar man anvisat, dvs. ökade arbetsgivaravgifter, har omläggningarna mycket kraftigt bidragit till de ekonomiska problemen som vårt land fick uppleva framför allt under åren 1976, 1977 och 1978. Av den anledningen är det bättre med ett automatiskt verkande inflationskydd.

Socialdemokraterna vill höja skatten genom en allmän produktionsskatt, en proms. Promsen har den nackdelen att den inte kan avräknas vid export. Den missgynnar alltså den i nuläget oerhört viktiga exportindustrin. Socialdemokraterna förutsätter att man i avtalsförhandlingarna skall göra en avräkning med 3 % för promsen. Man måste fråga sig om den avräkningen kommer att ske, om den leder fram till att det inte blir några reallöneförbättringar. Det är nämligen en uppenbar risk för att det blir på det sättet. Kan man ändå räkna med att det blir en avräkning? Om avräkningen sker kan man säga att det lägre utrymme för löneökningar som då blir följden innebär att de lägre inkomsttagarna missgynnas mest, eftersom det oftast är de som får den största utdelningen av lönerörelsen på grund av de låglöneprofiler som förhandlingarna har. Det är de lägre inkomsttagarna som på grund av lägre marginalskatter får det största utbytet av sin löneökning efter skatt. De drabbas därför hårdast vid en avräkning. Sker ingen avräkning höjs priserna i stället, och man får kommunala skattehöjningar. Detta är någonting som enligt socialdemokraterna själva drabbas de lägre inkomsttagarna hårdast.

En proms skulle alltså med största säkerhet försvåra för den svenska exportindustrin i ett läge då vi måste öka exporten. Den skulle sannolikt

omöjliggöra reallöneförbättringar, och den skulle vara fördelningspolitiskt negativ.

Herr talman! Vi behöver en förnuftig skattepolitik, som också accepteras av medborgarna i vårt land, som stimulerar till arbete, initiativ och sparande och som försöker förebygga det kvittolösa samhället. Jag har noterat att socialdemokraterna har talat om de avdrag som höginkomsttagarna kan göra, men i mycket liten utsträckning tagit upp omfattningen av de svarta pengar som till följd av marginalsatserna förekommer i samhället. Vi bör alltså genom vår skattepolitik förebygga det kvittolösa samhället, och vi bör naturligtvis också förebygga ett icke avsett utnyttjande av de skatteregler som vi har.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande nr 20.

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig först på en punkt instämma med Bo Lundgren, nämligen när det gäller behovet av att pressa ned inflationen. Låt mig samtidigt göra ett konstaterande: Om det är något som den borgerliga regeringen misslyckats med är det just detta. På denna punkt är vi dock fullständigt överens.

Låt mig vidare gå in på några av alla de saker som Bo Lundgren nämde. Jag vill då återigen något beröra frågan om indexregleringen. Jag konstaterar bara att även Bo Lundgren har vissa invändningar mot konsumentprisindex. Han vill i stället hitta på något annat. Med anledning av det vill jag säga: Då är det lika bra att inte ha något index alls. Det är inte alltid så att man bör ge samma skattesänkning åt dem som tjänar mycket som åt dem som tjänar litet. Därför måste man ändå göra om skatteskalorna varenda gång. Jag har i mitt inledningsanförande konstaterat att de som har stora inkomster inte behöver köpa upp varje öre av dessa utan har möjlighet att på annat sätt inflationssäkra sina pengar även utan att vi tillämpar en skatteskala med indexreglering.

Vad sedan gäller de avdrag som socialdemokraterna har talat så mycket om menar Bo Lundgren att vi, om vi studerar fördelningen på olika typer av avdrag, skall finna att det inte är så mycket att göra åt dem. – Jo, det finns väldigt mycket att göra på den punkten. Man kan se hur dessa avdragsbelopp ökar enormt år efter år. De var under den socialdemokratiska regeringstiden nästan småpotatis i förhållande till vad de är i dag. De belopp Bo Lundgren nämner är långt ifrån aktuella i dag, eftersom den senaste tidens räntehöjningar har inneburit enorma påfrestningar i detta avseende. Ändå vidtar man samtidigt inga åtgärder när det gäller skatten på realisationsvinster. Sådana vinster kan fortfarande tas hem på precis samma sätt som tidigare.

Nu hänvisas det till att vi har tillsatt en utredning. Jovisst, men Bo Lundgren och jag har olika åsikter om vilka resultat den utredningen skall komma fram till. Bo Lundgren vill bara angripa några former av missbruk medan jag vill angripa hela systemet att man kan förvandla inkomster genom löner eller liknande till kapitalvinster som sedan inte beskattas.

Vidare fortsatte Bo Lundgren att utgå från samma misstag som han hela tiden gjort sig skyldig till, nämligen att i fråga om marginalskattetaket bara tala om inkomstökningar. Det är inte bara inkomstökningar det gäller. Också beträffande alla de inkomster som man tidigare skaffat sig ges det genom ett skattetak en möjlighet för de verkligt stora lättnaderna. De som befinner sig i ett lägre inkomstskikt och de som får sina sociala förmåner avtrappade får inte någon som helst kompensation, även om de inte ens får behålla 20 % av en löneökning. Det är alltså inte bara fråga om inkomstökningar för dem som har högstmarginalskatterna.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig konstatera att Bo Lundgren, som moderater så gärna gör, talar om det kvittolösa samhället och pekar på de teoretiskt sett höga marginalskatterna såsom varande effekter därav. Jag vill påstå att det inte är människor med s. k. normala inkomster, de som arbetar för sitt uppehälle, som är mest intresserade av det kvittolösa samhället, utan det är andra människor, här representerade av Bo Lundgren och hans partibröder, som verkligen verkar för att det kvittolösa samhället breder ut sig.

Det kan konstateras att de borgerliga i varje fall inte hittills har presenterat något förslag om hur man skall komma åt det enorma skattefusket i detta samhälle. Det rör sig inte om småbelopp. En ca tio år gammal utredning talade om att det rörde sig om mellan 20 och 40 miljarder kronor som varje år undanhölls från beskattning. Jag utgår från att dessa summor för länge sedan är förbisprungna.

Bo Lundgren nämnde som exempel att ett pappersbruk i Dalarna hade svårt att få folk. Han ville påskina att anledningen skulle vara att folk ansåg att det inte lönade sig att arbeta. Men det är ett dåligt exempel. Det är ju ändå så, Bo Lundgren, att vi har ca 100 000 direkt arbetslösa människor i landet. Vi har dessutom uppemot 200 000 människor som är sysselsatta via AMS. Mellan 200 000 och 250 000 människor är förtidspensionerade eller sjukskrivna, i mycket hög grad av arbetsmarknadspolitiska skäl. Den borgerliga regeringen har inte lyckats ändra dessa förhållanden, utan arbetslösheten har stigit. Problemet är alltså inte om det lönar sig att jobba, utan det är att skaffa jobb åt dem som vill ha det. Men sådana saknas.

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Det kan konstateras att inflationstakten efter år 1977, när man tvingades vidta olika ekonomisk-politiska åtgärder för att förbättra landets ekonomiska situation, har varit lägre än under de tre sista åren med en socialdemokratisk regering. Jag antar att finansutskottets talesmän kommer att närmare gå in på den frågan.

Jag vill, Erik Wärnberg, inte hitta på något annat än den indexreglering vi nu har. Men när vi diskuterade den här frågan i 1972 års skatteutredning var vi medvetna om att det kunde finnas vissa svagheter även i detta system. Liksom när det gäller mycket annat man sysslar med är det svårt att åstadkomma exakthet. Men det är bättre att ha ett automatiskt verkande

inflationsskydd i botten och därefter kunna vidta de förändringar, fördelningspolitiska eller andra, som man av olika skäl behöver göra. Den rätten kvarstår. Det är också mer smakligt, därför att riksdagen på det viset verkligen får ta ställning till de skattesärpningar som kan göras. De kommer inte automatiskt.

Dessutom blev, som jag sade, de skatteomläggningar som genomfördes mycket olyckliga. De ledde oss in i en situation där progressiviteten var så kraftig att bara nya skatteomläggningar kunde rädda avtalsrörelserna. Det blev bara allt värre. Företrädare för arbetsmarknadsorganisationerna har sagt att man uppskattar att ha inflationsskyddet i botten därför att det då blir lättare att träffa avtal.

Beträffande frågan om marginalskattespärren vill jag fråga Erik Wärnberg hur mycket han anser att människör skall få behålla av en inkomstökning eller en extra förtjänst. Samma kritik som Erik Wärnberg nu riktar mot den borgerliga regeringen skulle man ha kunnat rikta mot socialdemokraterna när de införde 80/85-procentsspärren för totalskatt. Det innebar ju en marginalskattespärr också för människor med stor förmögenhet.

Jag talar inte gärna om det kvittolösa samhället. Tommy Franzén, men det är en realitet som vi måste försöka göra något åt. Vi måste tyvärr inse att det finns väldigt många människor som arbetar och får betalt utan kvitto. Det är inte bara kapitalägare och höginkomsttagare – de finns i hela samhället, därför att det är så många som har så höga marginalskatter. Så är det.

Jag hävdar också – det är alldeles riktigt – att det måste löna sig att arbeta. Det finns många arbetslösa, men jag tror inte att deras möjlighet att få arbete på något vis skulle minska om man kunde jobba effektivare i det omtalade pappersbruket i Dalarna, om man slapp låta maskiner stå för att man inte får reparationsarbeten utförda. Om man får ett skattesystem som stimulerar inte bara arbete utan också initiativ och nyföretagande ökar möjligheterna för de arbetslösa att få arbete. Det är en väsentlig utgångspunkt för vårt skattepolitiska program.

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Först svar på den direkta frågan: Hur mycket skall man få behålla av en inkomstökning? Jag anser att man t. o. m. skall kunna få behålla mera än vad man får med den föreslagna marginalskattespärren, om det gäller inkomster som man skaffat sig genom ökat arbete. Jag vill att man skall få behålla mera än så också i de lägre inkomsterna. Men jag vill inte att man skall få behålla så mycket sedan man satt systemet ur spel genom att göra en hel massa avdrag. Jag vågar påstå att åtskilligt mer än hälften av de inkomsttagare det är fråga om har satt systemet ur spel genom att först göra en massa avdrag. Ovanpå det får de en marginalskattespärr. De här problemen måste man lösa i ett sammanhang. Därför kan jag i dag inte exakt säga hur mycket man skall få behålla.

Något som jag tycker är ännu mera orättvist är att om kommunerna höjer skatten så skall omedelbart staten gå in och betala den höjningen över en viss nivå för höginkomsttagare. Det tycker jag är fullständigt felaktigt.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Vem som har lyckats bäst med inflationen får väl andra diskutera. Men jag vågar påstå att det är riktigt som det står i vår reservation, nämligen att borgerligheten har förlorat greppet både om utgifterna och om skattesystemet. På något annat sätt kan man inte tolka det faktum att alla gnölar på skattesystemet samtidigt som statens finanser närmar sig ruinens brant. De två sakerna har regeringen totalt misslyckats med.

Jag sade att de som gör en rotpostavverkning får ett 50-procentigt avdrag även om alltihop är tillväxt. Avverkar man själv i stället för att sälja rotposter kan man t. o. m. få underskottsavdrag genom ett 30-procentigt avdrag på likviden, även om man avverkar bara tillväxten. Det är ett av de mest orättvisa avdrag man har genomfört. Men jag kan räkna upp en hel serie av åtgärder som vidtagits under årens lopp och som inneburit att man infört en hårdare inkomstbeskattning för vanliga inkomsttagare medan andra grupper fått det lindrigare. Man har alltså flyttat skattebördan i samhället. Vad jag speciellt vill kritisera är att man i dag inte betalar skatt efter den standard man lever på. Det är upprörande att det finns folk som inte betalar någon vidare skatt alls men som samtidigt lever på samma standard som verkliga höginkomsttagare. Det är vad jag mest anklagar det här skattesystemet för.

Bo Lundgren säger att det är bättre med index, därför att det innebär att riksdagen får ta ställning varje år till om man vill ändra skattebelastningen. Jag vill säga att det är bättre utan index, för då får riksdagen ta ställning exempelvis till vem som skall betala oljenotan. Den skall inte kompenseras automatiskt.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig konstatera att Bo Lundgren inte på något sätt gick in på det verkliga problemet, nämligen att skaffa de arbetslösa jobb. Det är ju det som frågan gäller – inte hur det kan ske i vissa enstaka sammanhang, som beträffande det pappersbruk i Dalarna som han relaterar till.

Nu säger Bo Lundgren att han inte gärna vill prata om det kvittolösa samhället. Men varje gång det är debatt här så pratar han om detta, och då kan man ju inte förstå annat än att han gärna gör det.

Varför har då inte Bo Lundgren och hans partivänner på den borgerliga kanten plockat fram den generalklausul mot skatteflykt och skattefusk som beställts sedan flera år tillbaka? Varför har moderaterna och andra borgerliga i den här kammaren gått emot ökade resurser när det gäller att sätta stopp för den ekonomiska brottsligheten?

Förklara detta, och sätt det i relation till resonemanget om det kvittolösa samhället!

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag är mycket glad över Erik Wärnbergs besked om att han menar att man t. o. m. skall kunna få behålla mer av en inkomstökning eller extraförtjänst än de 15 resp. 20 % som nu föreslås av regeringen. Det kan möjligen lägga grunden för en överenskommelse om en allmän dämpning av

marginalskattetrycket över huvud taget.

Jag är också helt överens med Erik Wårnberg om att vi naturligtvis måste ta hänsyn till marginaleffekterna, dvs. avtrappningen av bostadstilläggen, ökningen av daghemsavgifterna osv. i takt med stigande inkomster, vilket adderat till den reella marginalskatten leder till att man i mellaninkomstskikten och även under dem kan komma upp i marginaleffekter som är mycket kraftiga. Vi har också försökt få utrett hur man lämpligast går till väga för att göra den samordning av skatte- och bidragssystemet som måste till – det är problem med den. Att göra ändringar enbart i skattesystemet torde vara svårt, men vi är alltså helt överens om att en sådan här samordning är nödvändig, parallellt med en förändring av skatteskalorna.

Sedan menar Erik Wårnberg tydligen att de högre inkomsttagarna har ett generellt system för att försöka undvika att beskatta inkomsterna, att alla försöker skaffa sig avdrag. Det finns kanske de som gör avdrag på ett helt korrekt sätt. Det finns kanske de som gör det på ett inkorrekt sätt, och i så fall är det ett skattebrott. Men detta gäller inte någon större part – det tror i varje fall inte jag. Det finns kanske de som gör avdrag på icke avsett sätt, och vi har sagt att vi skall vara beredda att titta på detta. Och det finns säkerligen de som inte har möjligheter att utnyttja skattesystemet och inte heller gör det.

Det finns alltså individuella variationer. Och jag har mycket svårt att förstå varför man då skall gå in och generellt uttala sig om en kategori människor. Jag tycker inte det är speciellt bra. Detta gäller också Erik Wårnbergs generaliseringar om egenföretagare – jag fattade att det var den gruppen han menade – som skulle leva på en avsevärt högre nivå än vad deras inkomster egentligen motiverade.

Man får inte göra dessa stora, svepande generaliseringar. Icke avsett utnyttjande av skattereglerna skall vi förebygga, och detta skall också utredas – det är vi överens om.

Det gäller här att få ett skattesystem som fungerar. Jag ville peka på att det är rätt litet som gäller avdrag för underskott av kapital. Och mycket av ökningen i fråga om avdrag på senare tid beror också på att vi fått räntehöjningar och ett ökat antal småhus.

Slutligen till Tommy Franzén: Visst skall vi försöka skaffa de arbetslösa arbete. Men det vi har att diskutera här i dag är hur skattepolitiken möjligen kan medverka till detta. Det är den debatten jag för här. Och jag menar att med ett vettigare skattesystem, där vi, som den borgerliga regeringen nu gjort, ser till att dämpa marginalskatterna, att sänka dem steg för steg – för att det skall löna sig att arbeta och att ta initiativ, att starta nya företag – har vi också mycket lättare att på detta område hjälpa till att skaffa arbete.

VALTER KRISTENSON (s):

Herr talman! Att betala skatt är för svenska medborgare en rättighet. Storleken på skatten fastställs av oss ledamöter eller, som det också heter, av valda ombud för Sveriges folk.

De inkomster som genom dessa skatter tillförs samhället skall användas för att betala våra gemensamma utgifter. Dessa kan vara av olika slag. Det gäller

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

bl. a. gemensam offentlig konsumtion och utgifter genom transfereringar som leder till att fördelningspolitiska målsättningar mellan olika inkomstgrupper uppnås.

För att uppnå dessa fördelningspolitiska målsättningar är alla partier överens om att den statliga skatten skall betalas efter bärkraft. Mig veterligt är det inget parti som ifrågasatt denna princip. Det har inte skett genom förslag från någon regering under de senaste 40–50 åren eller genom motioner från något parti i opposition. Detta är ett konstaterande av fakta.

Men i valrörelser har denna princip ifrågasatts genom vulgärslogan av typen "det går att sänka skatten om man bara vill". Vilket parti har då hårdast drivit detta argument?

Vi kammarledamöter och alla andra politiskt intresserade vet svaret. Det är det privatkapitalistiska partiet moderaterna eller – med det gamla namnet – högerpartiet. Detta parti har cyniskt drivit denna propaganda i varje valrörelse i syfte att vinna fler väljare. Nu har partiet lyckats bli största kapitalistiska parti i en trepartiregering. Kan nu detta parti i regeringsställning leva upp till sina löften? Svaret är nej. Löftena var en bluff. •

Men det finns flera moderater som personligen har kunnat uppfylla dessa löften. Den som läser boken "De rika och deras skatter" av tidningen Arbetets redaktör Göran Skytte kan få fram vissa fakta.

Men innan jag citerar något från boken vill jag bara upplysa om att motionen 1978/79:1092, som behandlades här i kammaren den 7 december i år och var skriven av Per Gahrton och Bonnie Bernström, båda från folkpartiet, har blivit helt besvarad genom Skyttes bok. I motionen hemställdes att man skulle ge ökad offentlighet kring beslutsfattarnas ekonomi.

Redaktör Skytte har nämligen ringt alla fögderier från Kiruna i norr till Trelleborg i söder och erhållit alla offentliga uppgifter om alla nuvarande ledamöters inkomster under 1977 och om vilken total skatt som betalats. Man skall alltså lägga märke till att det är fråga om den totala skatten, inte marginals-katten.

Ett kapitel i boken, "Den nya riksdagen – så skattar de", inleds på s. 131 med följande avsnitt:

"I riksdagen är det de moderata politikerna som klagat mest över det s. k. skattetrycket. Men av riksdagens alla ledamöter är det moderaterna som personligen betalar allra lägst skatt – trots att de tjänar mest. Det är moderaterna som gör de största avdragen – och det är moderaterna som har de flesta lågskattarna. Det framgår av följande reportage som i detalj granskar inkomster och skatter för samtliga de 349 som valdes till riksdagen 1979."

Jag tror att det kan vara av intresse att genom kammarens protokoll ge offentlighet åt några ytterligare citat från Skyttes bok. I den valrörelse som föregick 1979 års val sände TV en ekonomisk debatt den 4 september. En av deltagarna var moderaternas s. k. ekonomiske expert – fränsett partiledaren själv, som väl skall vara den främste. Denne expert hade ett enda budskap,

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

vilket upprepades slagordsmässigt. Detta budskap var: "Vi har för höga skatter och om socialdemokraterna vinner valet får vi ännu högre skatter och då får människorna inget över att leva på." Detta upprepades gång på gång under debatten.

Redaktör Skytte fick då idén att ringa upp lokala skattekontoret för Djursholm för att få uppgift om vad denne debattör, som är bosatt i en flott villa, betalade i skatt.

Han erhöll följande uppgift: "1975 tjänade han 210 000 kronor betalade 48 procent i skatt. 1976 tjänade han 194 000 kr betalade 44 procent i skatt. 1977 tjänade han 181 000 kr betalade 40 procent i skatt."

Min reflexion: Kan denne debattör klaga på högt skattetryck? Han är också medlem av den nuvarande regeringen. När denne moderat fick plats i regeringen var han omedelbart med om att höja skatter på alkohol, tobak, oljeprodukter och elenergi. Ja, det är en intressant bok att läsa. Många uppgifter kommer att överraska läsaren, både positivt och negativt.

En upplysning som ger stor anledning till funderingar är följande. I samma parti som den tidigare nämnde s. k. ekonomiske experten finns en partiskreterare som skattar lägst av alla moderater i riksdagen. Han hade 1977 en inkomst på 183 000 kr. men gjorde ett avdrag på 144 000 kr. och fick därmed nästan ingen skatt. I statlig skatt betalade han den furstliga summan av 0 kr. Till kommunen betalade han 34 000 kr. – summa 18 % i skatt.

Naturligtvis gör de flesta skattebetalare reflexionen: Vad levde han av? Levde han på avdrag?

Med dessa exempel har jag inte påstått att det rör sig om skattefusk. utan detta är en laglig skatteflykt.

Vi socialdemokrater tror att vi företräder en stark opinion bland de svenska skattebetalarna när vi hävdar att målet måste vara rättvisare skatter. Mot denna bakgrund skall förslagen om en begränsning av avdragen och en ytterligare skattekontroll ses.

Skattebetalare i låg- och medelinkomstlägen kan genom massmedias bevakning konstatera hur höginkomsttagare och företagare betalar inga eller mycket låga skatter. Detta sker genom omfattande avdrag och olika skattetekniska arrangemang.

Att denna legala skatteflykt kan äga rum beror bl. a. på att höginkomsttagare i regel har en god skolutbildning – betald av stat eller kommun – och därmed kan "läsa lagen" så att de till det yttersta kan utnyttja skattelagarnas alla möjligheter till så låga skatter som möjligt. En annan förklaring är att den som är höginkomsttagare men själv inte "kan läsa lagen" köper sig denna hjälp och kunskap.

I den socialdemokratiska reservationen yrkas liksom i vår partimotion bl. a. följande: Rätten till avdrag från inkomsten bör begränsas. Skatten på realisationsvinster bör skärpas. En lag mot skatteflykt bör införas och skattekontrollen förstärkas.

Till sist skulle jag vilja ställa tre frågor till budgetministern. Han sitter vid väggen, ser jag, men jag hoppas att han kan anteckna frågorna ändå.

1. Varför kommer det inget förslag om s. k. generalklausul? Ett förslag

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

fanns färdigt våren 1976. Sedan har budgetminister Mundebo gjort en egen utredning, och i skatteutskottet har vi blivit lovade gång på gång att det skall komma ett förslag om generalklausul. Vad är det som har hindrat budgetministern från att lägga fram detta förslag, som enligt vad som upplysts oss i skatteutskottet är färdigutrett?

2. När tillsätts utredningen om underskottsavdragen? Jag vet att budgetministern då och då talar om att man arbetar med direktiven.

3. Längst ner på s. 49 i propositionen talar budgetministern om den offentliga sektorn. Kan budgetministern ge mig och övriga ledamöter i kammaren ett konkret besked om vad som menas med den offentliga sektorn?

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Visst kan och måste man sänka skatterna. På det statliga området gäller det marginalskafterna. Vi kan konstatera att vi under den första borgerliga trepartiregeringens tid och även sedermera har haft en sänkning av det statliga skattetrycket. Vi har däremot haft en höjning av det kommunala skattetrycket, vilket för något år har motverkat en total sänkning av skattetrycket i landet.

För moderata samlingspartiets räkning kan jag klara ut att vi fortfarande anser att man bör ha oförändrade eller t. o. m. sänkta kommunalskatter, om det finns ekonomiskt utrymme för det. Vi har sagt att vår politik är inriktad på att skapa ett skattesystem som är rättvist och innebär sådana skatter på löneökningar och extraförtjänster att man i normala inkomstlägen får behålla minst hälften. Vi har drivit denna politik. Vi har under 1970-talet i val efter val fått ökat stöd för vår politik på detta och andra områden. Av naturliga skäl är det så, därför att varje parti för fram ett program. Vi har gjort det konsekvent. Vi har naturligtvis gjort det därför att vi vill ha ett ökat inflytande. Det vill varje politiskt parti ha – det ligger i sakens natur. Om vi skulle komma i den situationen att vi fick absolut majoritet, vilket i och för sig verkar utopiskt – det måste jag medge – kan vi också infria vårt program fullt ut. Men, som vår partiledare och andra företrädare för partiet framhöll i valrörelsen, måste man när man delar regeringsansvaret vara överens med de övriga regeringspartierna om politiken. Det blir fråga om kompromisser, där de olika parterna kan få ge efter på någonting. När det gäller skattepolitiken har vi för vår del upplevt att det förslag som nu lagts fram av regeringen ligger i linje med den politik som vi vill föra.

De punktskattehöjningar som har gjorts har framför allt varit motiverade av att vi måste spara på oljeprodukter och att vi måste försöka dämpa konsumtionen av alkohol på grund av alkoholens negativa verkningar.

Valter Kristenson tog upp en debatt, som jag principiellt tycker illa om, där han började diskutera olika personfall. Det är alldeles korrekt, som Valter Kristenson sade, att det finns ett större utnyttjande av avdragsmöjligheterna hos mitt partis representanter. Fortfarande är emellertid skillnaden i total

erlagd skatt i förhållande till bruttoinkomsten ytterst liten mellan olika partier, även om den finns där. När Valter Kristenson tar upp enskilda fall utan att nämna namn är ju risken uppenbar att jag tvingas gå upp i en replik och föra en, som jag tycker, mycket dålig debatt, där jag säger att detsamma som en partisekreterare i ett stort borgerligt parti gjorde, dvs. utnyttjade reparationsavdrag, gjorde såvitt jag förstår en finansminister i en tidigare regering. Det förekom diskussion om det avdraget också.

Jag skulle kunna ge ytterligare exempel på enskilda individer som på ett eller annat sätt arbetar inom skattesystemets ramar och får lägre inkomster, men jag tycker att den debatten är föga fruktbar, herr talman.

VALTER KRISTENSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att den debatten är onödig. Den är heller inte ofruktbar. Att jag nämnde några ledamöter i moderata samlingspartiet tycker jag var riktigt. Det visar nämligen att det är en princip bland höginkomsttagarna att på detta sätt till det yttersta utnyttja avdragsmöjligheterna till en laglig skatteflykt. Det är inte bara dessa två moderater som gör det – det är många fler, både moderater och andra. I Skyttes bok står det vilka det är. Bo Lundgren kan själv läsa det.

Den borgerliga regering som tillträdde på hösten 1976 sänkte inte det totala skattetrycket i samhället. Den ökade det totala skattetrycket. Och den förra regeringen höjde skatten på 19 olika punkter. Det tycker jag att Bo Lundgren också skall komma ihåg. Han har ju varit med här i riksdagen och röstat för de förslagen.

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Valter Kristenson sade mycket svepande att det är en princip bland höginkomsttagare att utnyttja avdragsreglerna. Jag vet inte om Valter Kristenson med sitt riksdagsmannaarvode räknar sig själv som höginkomsttagare och därför följer sin egen princip. Jag vet som sagt inte hur det ligger till med den saken, och jag tycker att den debatten är tråkig och vill inte föra den.

Man skulle kunna gå vidare och ta exempel efter exempel. Man skulle kunna säga att en partiledare i ett stort borgerligt parti är den som skattar bäst enligt tidningen Arbetet. Men vad hjälper det debatten om hur skattesystemet bör se ut? Vi är ju helt överens om att vi skall se till att utreda frågan om det icke avsedda utnyttjandet av underskottsavdrag – det icke avsedda utnyttjandet av avdragsreglerna över huvud taget.

När det sedan gäller det totala skattetrycket sade jag för en stund sedan här från talarstolen att visst har det totala skattetrycket ökat av olika anledningar. Men det statliga skattetrycket, som den första borgerliga trepartiregeringen och folkpartiregeringen haft möjlighet att påverka, har sänkts. Som jämförelse kan man konstatera att det hade varit fråga om ytterligare ett mångmiljardbelopp i skatter, om socialdemokraterna hade fått genomföra det program som de lade fram i form av olika motioner i riksdagen under förra valperioden och som de också lade fram i början av innevarande

valperiod. Det skattetryck vi har här i landet är alltså mycket, mycket lägre än det skulle ha varit enligt de förslagen.

När det gäller olika punktskatter får jag återigen, Valter Kristenson, erinra om principen att beskattningen av alkohol- och tobaksvaror bör utformas så, att dessa varors priser följer den allmänna prisutvecklingen. Den utformningen hade också den senaste propositionen om höjningen av alkohol- och tobaksbeskattningen.

VALTER KRISTENSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Bo Lundgren: Är Bo Lundgrens ord allvarligt menade? Vill Bo Lundgren medverka till att de personer jag har nämnt, liksom andra i de inkomstklasserna som lever på avdrag och är nolltaxerade, kommer att få betala högre skatt? Förr i tiden var det hög social status att finnas med i taxeringskalendern. I dag är det hög social status att inte finnas med i taxeringskalendern utan i stället vara nolltaxerad till statlig skatt. Vill Bo Lundgren medverka till att dessa personer får betala högre skatt – då är vi överens.

Sedan frågade Bo Lundgren om jag själv betraktar mig som höginkomsttagare. Ja, alla som är ledamöter av svenska riksdagen har ett årsarvode på ungefär 104 000 kr. Jag räknar med att alla som tjänar 100 000 kr. om året och däröver är höginkomsttagare.

Talmannen anmälde att Bo Lundgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Till Valter Kristenson: Det är väl riktigt att de borgerliga regeringarna efter 1976 inte har lyckats sänka det totala skattetrycket. Det har vi inom regeringspartierna inte varit beredda att göra därför att vi har varit angelägna att slå vakt om den sociala tryggheten, sysselsättningen, pensionärernas villkor etc. Men vi har startat ett reformarbete på skatteområdet, varav vi ser en bit presenteras i dag.

De förslag till förändringar som vi nu debatterar måste ses i sammanhang med den målsättning om successiva förändringar av skattesystemet som de tre icke-socialistiska partierna enade sig om redan då de övertog regeringen efter valet 1976.

Bakgrunden var ju den att den tidigare socialdemokratiska skattepolitiken hade låtit inflationen i grunden förstöra det progressiva skattesystem som jämte transfereringar och socialpolitik utgjort hörnstenar i fördelningspolitiken.

I årets skattepaket är det tre moment som fortsätter det pågående reformarbetet:

1. Inflationsskyddet av skatteskalen måste bli bestående.
2. Marginalskatterna måste sänkas framför allt i de inkomstlagen där den stora mängden heltidsarbetande befinner sig.
3. Det är rimligt att även inkomsttagare med hög årsinkomst alltid

garanteras att få behålla minst en viss del av en inkomstökning – löneförhöjning eller extra insats.

På åtminstone två av dessa tre punkter har socialdemokraterna rest invändningar eller t. o. m. ett kompakt motstånd. När det gäller marginalskatterna håller dock en mer realistisk inställning på att vinna insteg även bland socialdemokraterna.

Så några ord om indexregleringen och marginalskattesänkningarna samt även något om marginalskattespärren. Jag börjar med att ta upp indexregleringen. Den inflationsskyddade skatteskala som riksdagen beslöt hösten 1977 mötte då enigt motstånd från socialdemokraterna och vpk. Det motståndet tycks inte ha mattats, av den reservation att döma som skatteutskottets socialdemokrater avgett med anledning av det utskottsbe-
tänkande som vi nu behandlar.

Enligt reservationen är indexregleringen fördelningspolitiskt orättvis. Man menar att den försvagar statsfinanserna och att den automatiskt medför ytterligare skattelättnader för främst höginkomsttagare.

Dessa uppfattningar delas definitivt inte av utskottsmajoriteten. Att vi har skilda uppfattningar kan kanske till en del bero på att vi i grunden ser olika på inflationsskyddets inverkan på skattesystemet. Samtidigt som inflationsskyddet medverkar till att den del av inkomsten som skall gå till skatt skall vara oförändrad – om inte riksdagen beslutar annorlunda – talar socialdemokraterna om en skattesänkning. Men i själva verket är det ju fråga om en utebliven skattechöjning – en skattechöjning som inflationen tidigare suveränt fått besluta om.

Sedan säger man att denna skattesänkning – som inte är en skattesänkning utan en utebliven skattechöjning – är orättvis, därför att den gynnar höginkomsttagare och missgynnar låginkomsttagare.

Jag skulle då vilja säga att det påståendet inte blir sannare, därför att det – som jag ser det – bygger på en icke korrekt beskrivning av verkligheten. En skattechöjning som inte blir av kan rimligen inte beskrivas som en orättvis skattesänkning. Det skulle vara en fördel för debatten om vi i vår information kunde använda sådana uttryck som inte leder väljarna vilse. Då skulle man inte heller, som reservanterna dock gör, kunna presentera en tablå liknande den som finns på s. 63 i betänkandet. Om man tar med effekterna av inflationsskyddet i den tablån, måste man vid en jämförelse mellan 1979 och 1980 också ta med den inflationsskatteskärpning som skett under 1979 mellan reallt jämförbara inkomster. Denna skatteskärpning och inflationsskyddet tar ut varandra.

Om tabellen rensas från uteblivna skattechöjningar på grund av inflations-
skyddet, kommer den att redovisa en ökad disponibel inkomst för exempelvis inkomstlägena 60 000–120 000 kr. från 1,5 % till drygt 2,5 %. Det kan väl knappast vara anmärkningsvärt, om man över huvud taget är beredd att medverka till marginalskattesänkningar.

Det andra avsnittet av trepartiregeringens program för skattereformer handlar om marginalskattesänkningar. I dag tycks det råda en betydande enighet om behovet av sådana. Även i s-reservationen heter det att "det är

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

önskvärt med en relativt omfattande nedjustering av marginalskatterna". Det är bra att det nu står klart även för socialdemokraterna, att marginalskatten i vanliga inkomstlägen är orimligt hög. Marginalskattens skadeverkningar börjar också bli alltmer uppenbara. Man avstår från extrainsatser. Man väljer deltid i stället för heltid. Skillnaden i inkomst efter skatt blir begränsad. Man tycker inte att utbildning för mer kvalificerade uppgifter lönar sig etc. Exempelen kan mångfaldigas.

För folkpartiet, som under åtskilliga valrörelser hävdade att det måste löna sig att arbeta, känns det beklämmande att behöva uppleva att en del människor i dag på fullt allvar säger: Det lönar sig att inte arbeta. Därför är det nödvändigt att låta de marginalskattesänkningar som nu föreslås bara bli *en* etapp i det arbete som syftar till att allt fler inkomsttagare skall få rimliga marginalskatter, så att de kan behålla mer av sina pengar för egen disposition. Det är den stora gruppen heltidsarbetande i vanliga inkomstlägen som den helt övervägande delen av skattesänkningarna skall gälla. Det skattebortfall som rejäla marginalskattesänkningar medför kan på lång sikt visa sig vara en värdefull investering när det gäller att locka fram bättre arbetsinsatser och därmed också en större lönesumma att beskatta.

Så till frågan om marginalskattespärren som är det tredje momentet i de icke-socialistiska partiernas skattereparationsprogram. Den bygger egentligen på den sunda och naturliga uppfattningen, att det är rimligt att även den som har en ganska hög inkomst alltid bör få behålla en viss minsta del efter skatt, om han/hon får en löneförhöjning eller gör en extra insats. Jag är övertygad om att denna uppfattning delas av de allra flesta svenskar. De konfiskatoriska tankegångar som man kan uppfatta från vissa socialistiska företrädare tror jag finner väldigt litet resonans hos vanligt folk.

När nu regeringen föreslår och utskottsmajoriteten tillstyrker, att den som har inkomster upp till 30 basenheter – 174 000 kr. – alltid skall få behålla minst 20 % efter skatt, så är man litet förvånad över den indignation över förslaget som reservanterna mobiliserar. Det är inte så, som den socialdemokratiska agitationen vill göra gällande, att höginkomsttagarna gynnas av den skattepolitik som de borgerliga regeringarna fört.

En ganska belysande bild av utvecklingen på inkomstskattesidan sedan 1976 ger tabellen på s. 59 i regeringens proposition 1979/80:58, vilken ligger till grund för det här utskottsbetänkandet. Av tabellen framgår, om man jämför reallt oförändrade inkomster mellan åren 1976 och 1980, att marginalskatterna för huvuddelen av heltidsarbetande inkomsttagare sänkts med 4–5 %, medan de har höjts för höginkomsttagarna med 8–9 %. Detta har skett bl. a. därför att inflationsskyddet för skatteskalan inte fanns under den första delen av perioden. Genom dessa höjningar når man i vissa fall t. o. m. upp till ett uttag på 90 % av inkomsten hos höginkomsttagare. Jag tror därför att det är nödvändigt att rensa ut de effekter i vårt skattesystem som folk i allmänhet är benägna att beteckna som Pomperipossaeffekter. Från folkpartiets sida har vi dock ingenting emot att avdragsbestämmelserna verkligen ses över, så att inte höginkomsttagarna den vägen kan kompensera sig för de höga marginalskatterna. Vi är beredda att medverka till att

förhållandena här blir mer acceptabla.

I den socialdemokratiska reservationen för man följande resonemang: Prisstegringen 1979 blev bl. a. på grund av oljenotan större än som beräknats i våras. Därför får skattebetalarna en ytterligare skattesänkning som fördelar sig mycket ojämnt.

Det är riktigt att inflationsskyddet utlöstes med större belopp än som förutsågs i våras. Men det beror enbart på att köpkraften – på grund av inflationen – hos alla inkomsttagare har blivit lägre, och då skall också skatten enligt riksdagens beslut bli lägre. Vad socialdemokraterna hävdar är i princip att inkomsttagarna dessutom skall förlora ytterligare genom skärpt beskattning.

Man kan och bör naturligtvis föra en diskussion om huruvida konsumentprisindex är det bästa sättet att mäta inflationen, men det tycker jag nog faller utanför den här debatten. Det skattebeslut som riksdagen nu går att fatta kan, om det följer skatteutskottets förslag, bli ett riktigt steg på vägen mot ett förbättrat och reformerat skattesystem. Men mycket återstår givetvis fortfarande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! När man diskuterar skatter hamnar man lätt i en mängd olika detaljer. Också detaljerna kan vara viktiga, men det kanske ändå är centralt för oss att komma ihåg något av den större samhällsekonomiska bakgrunden.

Vi vet att vi har en svensk samhällsekonomi, som i dag befinner sig i fundamental obalans. Det visar flera saker: de stora underskotten i utlandsaffärerna och de stora underskotten i statens affärer. Men dessa underskott skapades i allt väsentligt under de två åren av total stagnation i den svenska ekonomin, nämligen 1977 och 1978, då vi i realiteten tappade ungefär 60 miljarder kronor i uteblivna inkomster. Hälften av dessa medel skulle ha gått till det offentliga i form av skatter. När man kommer ut på det sluttande planet på detta sätt, är det oerhört svårt att åter ta sig in i en bana av jämvikt. Jag tror att man måste ha detta perspektiv i bakgrunden.

Sett ur detta perspektiv har de borgerliga regeringarna inte åstadkommit mycket. De har helt enkelt inte försökt sig på några större reformer av vårt skattesystem. Inte heller har man lyckats sänka det totala skattetrycket. En reform har man dock genomfört. Det är indexregleringen av våra skatteskalor. Man prisar sig också för denna åtgärds genomförande.

Ytligt sett kan denna reform tyckas rimlig och rättvis. Inflationen är ett ont. Vad är då mera naturligt än att vi skall slippa att betala högre skatt enbart för att den allmänna prisnivån stigit?

Men vad som vid ett ytligt betraktande kan te sig sunt och rättvist kan ibland vid närmare påseende visa sig vara orättvist och föga genomtänkt. Så

förhåller det sig med indexregleringen av våra skatteskalor. Inflation är aldrig en jämnt framåtskridande process, där alla priser stiger lika mycket. Vi mäter inflation genom någon form av vägt medeltal för en prisutveckling, vanligen i form av en index över konsumentprisernas utveckling. Men bakom detta genomsnitt döljer sig alltid relativa förändringar av ett stort antal priser. Vissa priser sjunker även vid inflation, medan andra stiger mer än genomsnittet.

Att då i en värld av förändring försöka hålla någon viss ekonomisk storhet konstant är föga fruktbart. Vare sig man försöker att hålla en lön konstant genom indexreglering eller man prövar på att indexreglera kapitalavkastning eller skatter är det i längden dömt att misslyckas. Länder som tillgriper sådana åtgärder brukar efter en tid få överge dem. Det senaste exemplet härpå är Danmark, som nu fått slopa indexregleringar som tidigare funnits i hopp om att kunna föra en mer effektiv ekonomisk politik.

Den svenska ekonomin är en i högsta grad öppen ekonomi. Nästan hälften av vår nationalinkomst går i utrikeshandel. En stor del av de varor som vi konsumerar kommer från utlandet. En del av den inflation som vi har kommer också utifrån. Samtidigt har emellertid vår internationella bytesrelation, dvs. exportpriserna i förhållande till importpriserna, under senare år konstant försämrats. När de relativa priserna – jag talar nu om de reala priserna – i vår utrikeshandel på detta sätt försämrats, sjunker samtidigt vår reala nationalinkomst. En orsak till en försämrad bytesrelation utgör stigande oljepriser. Men det finns många fler orsaker härtill, bl. a. hårdnande konkurrens på våra traditionella exportmarknader. Om vår internationella bytesrelation försämrats med 10 % är det liktydigt med att vår reala nationalinkomst sjunker med 2–3 %.

Under detta år har vi just en kombination av inflation och försämrad bytesrelation. En försämrad bytesrelation drabbar oss alla. Den kan vi aldrig få kompensation för. Det går ju inte, för att ta det mest flagranta exemplet, att kompensera svenska hushåll för stigande oljepriser utan att ta de resurser som behövs härför från någon annan del av ekonomin. Men det är exakt vad man försöker göra genom en indexreglerad skatteskala. Följden blir, som mycket riktigt har påpekats här, att höginkomsttagare får lättnader på låginkomsttagares bekostnad för en realinkomstförlust som vi i rättvisans namn borde bära solidariskt.

200 000-kronorsmannen får en skattekompensation för ökade oljepriser som uppgår till 700–800 kr. om året. Den som tjänar 50 000 får däremot en skattesänkning på bara 100 kr. Vad är det som säger att den som tjänar mycket pengar och kanske bor i en innerstadslägenhet förbrukar mer olja och behöver större kompensation än den som kanske både har barn och låga inkomster och därför behöver en stor bostad? Detta är en av de orimligheter som följer av indexreglerade skatter.

Den andra är att vi i detta fall inte alls har någon skatterabatt att dela ut. Vi blir alla fattigare på grund av stigande oljepriser och en försämrad internationell bytesrelation. Att då sänka skatterna innebär bara att vi tvingas att låna ännu mer pengar utomlands. Med sömngångaraktig säkerhet

fortsätter den borgerliga regeringen sin vandring in i dårarnas parad.

En indexreglering är inte bara orättfärdig. Det väsentliga är kanske trots allt att en indexreglering av skatteskalorna försvårar förandet av en effektiv ekonomisk politik. Tre år av borgerlig politik har drabbat den svenska ekonomin hårt. Under den djupa stagnationen 1977 och 1978 tappade vi ungefär 100 000 industrijobb. I år, med dess kortvariga uppgång, kan vi få tillbaka 20 000 jobb i industrin.

Ett grundproblem i vår ekonomi är att vår industriella bas är för liten. Baksidan av det myntet är att vi tvingas låna till drygt 10 % av vår import och att vi har ett underskott i våra utlandsaffärer på 12–15 miljarder årligen. I den senaste rapporten från Industriförbundet uppskattas underskottet för nästa år t. o. m. till 20 miljarder. Med den borgerliga låt-gå-politiken driver vi redlost in i ett ohållbart läge. Detta kan inte fortgå.

Snart måste troligtvis den borgerliga regeringen på nytt försöka tillgripa devalvering eller skattechöjningar – i likhet med energiskattechöjningarna – eller någon form av handelspolitisk restriktion. Mot denna bakgrund är det naturligt att fråga Ingemar Mundebo: När kommer nästa devalvering? Blir det inte genom en indexreglering klart negativa effekter, herr budgetminister, på vår bytesbalans? Blir inte de negativa effekterna större än de eventuella positiva effekter på bytesbalansen som energiskattechöjningen kan ha? Är det inte i grunden hyckleri att insistera på ett inflationsskydd, när man vet att man omedelbart måste kompensera sig genom att höja andra skatter, som i detta fall energiskatten?

Låt oss återgå till den viktiga frågan om effektiviteten i den ekonomiska politiken. Ta som exempel devalveringen, som vi på nytt styr fram emot. Vi vet att en devalvering ger oss en importerad inflation och en ytterligare försämrad internationell bytesrelation på grund av att exportpriserna sjunker under det att importpriserna stiger. Det ligger i sakens natur. En devalvering kan med inflationens hjälp skära ned vår import, men det motverkas i sin tur just av de indexreglerade skatterna. På detta sätt placerar sig den borgerliga regeringen i en ohållbar situation. Genom att kortsiktigt appellera till allas vår önskan om skattelättnader inför man ett system som försvårar förandet av en effektiv ekonomisk politik.

Svensk ekonomi befinner sig i dag i en fundamental, grundläggande, obalans. Vi har en investeringsverksamhet som är alldeles för dålig. Vi har ett kapacitetsutnyttjande som är på tok för lågt. Ändock lever vi över våra tillgångar och kommer under de kommande åren att konstant behöva låna 12–15 miljarder kronor om året från utlandet.

I detta läge genomför den borgerliga trepartiregeringen gradvis skattereformer, som fördjupar och befäster orättvisorna och som för oss allt djupare in i misären.

En indexreglering av skatterna är bara ytterligare en spik i den likkista för det svenska industrisamhället som den borgerliga regeringen i realiteten är i färd med att spika samman.

Härmed ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Riksdagen har i höst fått ett tjugotal skattepropositioner, bl. a. den i dag aktuella om fortsatta förändringar i inkomstbeskattningen liksom förslag rörande beskattningen av energi, alkohol och tobak samt nya riktlinjer för kommande fastighetstaxering. Ett drygt tiotal skatteutredningar är nu i arbete med frågor rörande mervärdeskatt, vägtrafikskatt, stämpelskatt, traktamentskatt, skattefusk och skatteflykt. Ytterligare några utredningar har tillsatts nu i höst. De skall syssla med familjeföretagens beskattning, skatte- och avgiftsregler för kulturarbetare och uppfinnare, folkpensionärernas beskattning och beskattningen av olika statsbidrag m. m.

Några kanske säger: Ja, det där är bra, men det handlar ändå bara om smärre förändringar och justeringar av befintliga system och om att ta bort kantigheter och orimligheter. Det är bra och nödvändigt att göra det, men det räcker ändå inte. Vi skulle behöva, säger några, kanske flertalet, genomgripande förändringar, ett helt nytt skattesystem med lägre, enklare och rättvisare skatt. Vi behöver det, om vi vill ha ett samhälle i utveckling och hederliga människor. Vi skulle behöva röja och städa och ta djävare grepp. Och förvisso behöver vi göra det.

De olika förslagen är också ett led i ett sådant planmässigt arbete. Somliga av dem är inte så omfattande – en del är litet större. Men tillsammans utgör de viktiga steg på vägen mot ett bättre skattesystem, en väg på vilken vi förvisso har en lång bit kvar innan vi kan vara nöjda men där vi ändå har rätt färdriktning.

Vi har under det gångna året haft tämligen många skattedebatter, och vi är väl några som måhända börjat känna igen flertalet argument. Vi skulle som grund för fortsatt reformarbete behöva resonera om skatter och ekonomi, från en vidare utgångspunkt än de senare årens litet för sterila politiska debatt har möjliggjort, resonera om skatter och ekonomisk tillväxt, om den offentliga sektorns roll, organisation och finansiering, om skatter, social välfärd, arbetsvilja, solidaritet och stabilitet i samhällsarbetet. Vi skulle behöva slippa de enkla generaliseringarna: "Företagare", "löntagare", "villaägare", "höginkomsttagare" och "låginkomsttagare" etc. – alla inom en grupp är ju ändå inte likadana. Skillnaderna inom grupper är stora. "Högerförslag" och "vänsterförslag" – i alla dessa debatter har nästan likadana skattealternativ framställts som om skillnaderna mellan dem vore enorma. Det ena är "rättvist", det andra "orättvist". Det ena är "rättfärdigt", det andra "orättfärdigt" osv.

Vi måste slå fast sambandet mellan skatter och reformer, mellan inkomster och utgifter i samhällsarbetet, mellan resurser och ambitioner.

Skattereformer är inte bara en fråga om vilja och lagkunnande, om administration och administratörer, om skarpsinne och konstruktiv fantasi, om vilja att förändra. Det är i hög grad en fråga om ambitionsnivån i samhällsarbetet, om hur höga krav vi ställer på våra skatter, hur höga uttag vi måste göra. Ett skattesystem kan fungera bra på en viss uttagsnivå och mindre bra på en högre nivå. Inget skattesystem, hur sinnrikt det än är, kan

fungera om uttagsnivån är för hög.

Vårt samhällsmaskineri – stat, landsting och kommun – medför höga kostnader, och kostnadsutvecklingen är snabb. Många tycks vara omedvetna om hur snabb utvecklingen verkligen är, hur mycket av automatik som ligger i våra offentliga utgifter. Många tycks betrakta kostnader för reformer som engångskostnader. Man lägger in kostnaden i ekonomin prydligt och ansvarsfullt det år reformen införs, men man tänker inte på att samma reform kostar pengar och skall ha utrymme också 10–20 år senare. Om man år efter år, årtionde efter årtionde lägger in än det ena än det andra blir det småningom en tung börda att bära. Det är det vi upplever just nu inför 1980-talet. Summan av efterkrigstidens reformer är stor. Det är jobbigt att få pengar att betala med. Vi får inte utrymme för något nytt.

En del börjar då tala om att välfärden är slut, att nedrustningen har börjat, att svängremmarna dras åt osv. Man är så van vid att varje år skall ge resurser för att inte bara ta med allt det gamla utan också föra in åtskilligt nytt. Men redan det gamla lasset är tungt och ställer höga krav på våra skatter. Kostnaderna för det gamla, det redan beslutade, växer snabbare än de nya resurserna. Den offentliga utgiftstillväxten är snabbare än ökningen av vår bruttonationalprodukt.

Skatterna måste alltså höjas för att vi skall klara redan beslutade insatser. Det medför besvärliga problem, bl. a. i löneförhandlingarna. Många människor tycker att de får för litet pengar för privat konsumtion. Kanske skulle de kunna betala högre skatter för nya reformer men inte så gärna för att bara bevara de gamla. Än värre blir problematiken, om man måste betala högre skatter och kanske ändå ompröva en del av de beslutade.

Många är ännu inte medvetna om vilka svårhanterliga år vi har framför oss, och detta också i ett samhälle med god tillväxt. Vi kan inte fortsätta att låta utgifterna och därmed skatterna växa i väsentligt snabbare takt än BNP-tillväxten. Vi måste sänka utgiftstakten, och det är ett politiskt tungt jobb. Observera att jag talar om takten! Otaliga gånger under senare år har jag noterat att många – stundom av illvilja, men kanske oftare av okunnighet och slarv – blandar ihop begreppen.

Vi talar t. ex. om kommunernas konsumtionstillväxt och säger att den borde kunna vara 3 % om året, alltså en rätt hygglig tillväxt. Den tycks dock i år bli omkring 5 %, vilket är en för hög siffra. Om den nu skulle gå ner till 3 %, talar många om att kommunerna måste rusta ned, ta steg tillbaka osv. Men vi får inte glömma att det fortfarande handlar om en tillväxt på 3 %, alltså en ökning av redan befintliga resurser.

Ett annat exempel: En stor tidning redovisade nyligen en aktuell ekonomisk prognos. Den prognosen angav att BNP i år ökar med 4 % och nästa år med 3,5 %. Rubriken på tidningens näringslivssida löd: BNP sänks 1980. – Det är förvisso inte så lätt att syssla med ekonomi.

Jag skall inte i mitt inlägg granska detaljer i skatteutskottets betänkande. Flera utskottsledamöter har redan ingående gjort det. En sak vill jag emellertid beröra, och det gäller marginalskattenivån och inflationsskyddet i samband med inkomstskatten.

Framtidens historiker må förundra sig över att man i Sverige under så lång tid under 1970-talet kunde föra en så förvirrad debatt om marginalsatser och inflationsskydd, hur olika skatteförslag kunde beskrivas så skiftande beroende på vem som svarade för beskrivningen, hur så många kunde kalla reall oförändrade skatter för sänkta skatter, hur så många så länge kunde vilsledda människorna, kunde verka för och fram till i slutet av 1970-talet också genomföra skattechöjningar utan att klart besluta om det och för människorna klargöra effekten av inkomstskattesystemet i en ekonomi med höjda priser och höjda löner.

Att människorna kunde märka effekterna på lönebeskeden vet vi av erfarenhet. Att människorna också kommer att bli på det klara med vad de olika förslagen i realiteten innebär är jag övertygad om, även om detta kan ta någon tid.

Hur skall vi hantera våra inkomstskatter i en ekonomi med årliga höjningar av priserna, en ekonomi med inflation? Vi har, något förenklat, att välja något av följande tre alternativ:

Det första är att vi kan låta inflationen höja skatterna. Men knappast någon torde vilja förorda det alternativet i tider med nämnvärd inflation. Då kommer vi mycket snart i en för samhälle, för företag och för enskilda människor helt orimlig situation. Kunde vi avskaffa inflationen, ja då kunde vi också avskaffa inflationsskyddet. Även om jag menar att en energisk kamp mot inflationen är en av de kommande årens viktigaste uppgifter, så befarar jag att vi under 1980-talet liksom under 1970-talet måste räkna med att leva med inflation.

Det andra alternativet är att vi kan inflationsskydda skatteskalorna, dvs. se till att skatter höjs bara vid reella löneförbättringar och inte av inflationen, inte automatiskt och inte blint, inte utan beslut. Det är den linjen som de tre icke-socialistiska partierna arbetar för och som nu också gäller.

Det tredje alternativet kan göra årliga förändringar av skatteskalorna, alltså helt eller delvis förändra skalorna med hänsyn till inflationen. Det är den linje som socialdemokraterna arbetar för – dvs. för att delvis förändra skatteskalorna. Vad som händer under socialdemokratins regeringsår – och vad man också nu verkar för – är att vissa grupper får ett slags inflationsskydd, helt eller delvis, medan andra grupper bara får det i mycket ringa grad. De får alltså reella skattechöjningar, och detta utan att någon klart beslutat om det. Man kan höja skatterna, men då tycker jag att man klart skall tala om det. Då skall man gå till riksdagen och säga att nu tycker jag att skattenivån skall höjas. Man skall inte konstruera ett sådant skattesystem att man uppnår verkliga skattechöjningar utan att detta är klubbat av talmannen. Nu tycker jag inte att skatterna skall höjas för dem som redan har för höga skatter. Man skulle kunna välja detta alternativ, om man årligen fullt ut kompenserade för inflationen. Men varför skall man ta sådana årliga beslut när det finns väl fungerande system som onödiggör detta?

Nu har vi ett inflationsskydd och vi bör också ha det. Det är till nytta för människorna, för alla människor. Vi kan resonera om den tekniska utformningen precis som vi kan resonera om den tekniska utformningen av

alla indexserier, prisklausuler etc. Men flera talare har i denna debatt på ett oklart och missvisande sätt berört oljeprisernas roll. Ett inflationsskydd ger inte någon allmän kompensation för oljeprisstegringar – eller andra prisstegringar heller för den delen. Det betyder bara att inte inkomstskattorna också automatiskt kommer att höjas. Genom de höjda priserna förlorar vi självfallet köpkraft. Vad motståndare till inflationsskyddet vill är att vi dessutom skall förlora ytterligare en del genom höjda skatter. Det tycker jag inte är rimligt, och det är därför vi bör ha ett inflationsskydd i inkomstskattesystemet. Skattereformarbetet kan alltså genom dagens beslut ytterligare några steg framåt. Men vi har åtskilliga steg kvar. Målet bör vara att komma fram till ett skattesystem med skatter som är mer rättvisa och som också kan medverka till tillväxt, välfärd och sysselsättning.

Vi kan inte lova att nu sänka våra samlade skatter. Vi tror inte att det skulle vara en klok eller realistisk väg. Vi har så mycket samhällsarbete som vi vill fullfölja, och vi måste minska statens budgetunderskott. Men vi kan lova att arbeta hårt för att spara och hushålla, för att skatterna inte skall bli högre än vad som är oundgängligen nödvändigt. Vi tror att en god tillväxt, en lugn prisutveckling och ett ökat sparande kan ge samhället resurser och minska behovet av höga skatter. Genom att vi i år har kunnat öka vår tillväxt, får staten och kommunerna omkring 10 miljarder mer i skatt – detta alltså genom tillväxt och inte genom nya eller högre skatter.

Vi har höga skatter i Sverige, och vi måste vara på det klara med att vi inte kan lösa våra balansproblem genom att ytterligare markera vår internationella förstaplacering. De växande problem som vi har med skattefusk och skatteflykt visar inte bara att våra skattelagar och vår skatteadministration har sina brister. De visar också – och framför allt – att det finns gränser för vad människorna betraktar som ett rimligt skatteuttag. Därför är fortsatta höjningar, vad vi än kallar dem och oavsett om de gäller nya eller befintliga skatter, alltmer problematiska. Och alldeles klart är att, med vår långtgående inkomstfördelning, våra skattebördor huvudsakligen måste bäras av de breda inkomstgrupperna.

Låt mig till sist nämna några huvudpunkter i det fortsatta reformarbetet. Vi vill fortsätta att reformera inkomstskatterna. Dagens förslag innebär att vi sänker marginalskatteerna med ytterligare några procent, men vi bör gå vidare. Marginalskatteerna borde vara högst 50 % för de flesta förvärvsarbetande. Det aktuella förslaget betyder att marginalskatten blir högst 50 % upp till 60 000 kr. i årsinkomst och högst 60 % upp till 75 000 kr. i årsinkomst.

Vi vill bevara inflationsskyddet. Vi vill hålla tillbaka de kommunala skatterna och fullfölja den kommunala skatteutjämningen. Vi vill se över skatteavdragen med utgångspunkt i att en sådan avdragsrätt bör finnas också i framtiden men att vi skall kunna undvika det överutnyttjande, det missbruk av syftet med avdragen, som nu finns.

Som jag nämnde i ett frågesvar häromdagen kommer en utredning om de s. k. underskottsavdragen att tillsättas inom den närmaste tiden. Vi vill fortsätta att reformera företagsbeskattningen, bl. a. se över nuvarande regler för kapitalbeskattning och inkomstbeskattning av familjeföretagen och

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

likaså se över aktievinstbeskattningen, både i tekniskt och i materiellt avseende.

Vi vill, då de nya taxeringsvärdena fastställts, förändra nuvarande regler för fastighetsbeskattning.

Vi arbetar med att reformera energibeskattningen, bl. a. genom att se om det är möjligt att inrymma energiskatterna i mervärdeskatten. Detta skulle vara betydelsefullt för näringslivet genom rätten till avdrag för s. k. ingående mervärdeskatt. och för hushållen skulle effekten bli att förbrukningen av energi beskattas på samma sätt som annan privat konsumtion.

Vi vill fortsätta att intensifiera arbetet mot skattefusk och skatteflykt, bl. a. förenkla skattelagar, sänka marginalskatter, förstärka skatteadministrationen och införa en lag mot skatteflykt. Som jag tidigare sagt, kommer förslag härom då vi har funnit en lösning som kan tillgodose krav på både rättssäkerhet och effektivitet. Vi utarbetade i våras ett sådant förslag. Tidigare förslag fyllde enligt min uppfattning inte kraven och borde alltså heller inte ligga till grund för lagstiftning. Men i våras utarbetade vi ett förslag som jag tyckte fyllde rimliga krav på rättssäkerhet och effektivitet. Lagrådet har sedan i höst pekat på behov av ytterligare några preciseringar, och vi arbetar nu med detta med sikte på att vid detta riksmöte lägga fram förslagen efter de mindre bearbetningar som kan vara motiverade av lagrådets granskning.

Herr talman! Jag har anfört detta bara som några exempel. Steg för steg bör vi kunna få bättre skatter. Vi kan ta några sådana steg i dag. Åtskilliga steg återstår dock.

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Budgetministern började med att säga: Låt oss slippa generaliseringar. Låt oss slippa de stora svävande formuleringarna. Låt oss i stället föra ett stort allmänt resonemang om vårt samhällssystem, där skatterna och den offentliga sektorn är en så stor del. Låt oss sätta oss till och resonera om detta.

På den punkten har jag ingenting att invända mot vad budgetministern har sagt. Jag tycker det är mycket klokt att sätta sig ned och resonera om det här spørsmålet i verkligt stora drag.

Men skattesystemet måste i alla fall, när man har klarat upp de här stora sektionerna, den stora delen av det hela, brytas ned till enskilda personers nivå. Viljan att bära bördan – i praktiken är det att avstå från privat konsumtion när man betalar skatt – är ofta beroende på hur den bördan är fördelad. Den fördelning som föreslagits i årets proposition ökar inte viljan till offer hos breda folklager.

Den ändrade fördelning av bördorna som skett på senare år, där levnadsstandard och avstående till samhället av medel, dvs. att betala skatt, inte hänger ihop, har för många rättfärdigat just det kvittolösa samhället, som jag tycker lika illa om som någon annan.

Ett inflationsskydd som i dag garanterar levnadsstandarden för vissa grupper utan någon ökad ansträngning – man får det av staten – men för

andra kräver jättelika lönepåslag måste vara en orättfärdighet.

Budgetministern säger att han inte kan lova att sänka våra skatter. Jag tycker det är ett bra uttalande, för det går inte att lova något sådant. Men låt oss ta ett rejält grepp. Låt oss sätta oss till och försöka hitta ett rimligt skatteuttag. Låt oss gemensamt titta på vilken indirekt skatt som är den bästa att ta till och inte bara döma ut promsen som absolut omöjlig, när den ena parten tror att den är bättre än den indirekta skatten som tas ut genom moms.

Man når inte resultat genom de små justeringar som man hållit på med de senaste tre åren och som ger vissa enskilda människor väsentliga skattelättnader och vissa andra inga lättnader alls. Jag har tidigare nämnt skogsbeskattningen, men det finns många fler områden där enskilda lättnader har varit helt obefogade.

Hitintills har den borgerliga regeringen, enligt vad jag kan förstå, inte varit intresserad av att få något brett samförstånd med socialdemokraterna om en varaktig skattereform, som omfattar allting i stort och där man tar in de stora dragen, utan regeringen har hela tiden bara kommit med sådana här små saker som gynnat vissa men missgynnat andra och som inte haft någon inverkan i stort.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att konstatera att budgetministern beträffande totalfinansieringen av de föreslagna skatterna inte hade något annat att säga än att vi får förlita oss på en ökad tillväxttakt. Det måste jag beteckna som en optimism som inte överensstämmer med vad exempelvis Svenska arbetsgivareföreningen framhåller.

Vi står inför en avtalsrörelse där Svenska arbetsgivareföreningen säger att det inte finns ett öre över för löneökningar. Hur kan då budgetministern tala om en sådan ökning av tillväxttakten att man, om jag förstod rätt, därigenom lätt skulle kunna finansiera de föreslagna skatterna? Det är trots allt ungefär 6,8 miljarder som det kostar, och det är inte mer än ungefär en tredjedel därav som man har tänkt finansiera via andra skatter.

Sedan kan jag naturligtvis tänka mig att man diskuterar vilka skatteformer man skall ha. Det har vi försökt med länge, men det har som synes inte lett till någon lättnad för dem som har det sämst – inte hitintills i alla fall.

Att budgetministern inte vill diskutera hög- eller låginkomsttagare och orättvisa eller rättvisa skatter och att han inte vill tala om vänsterförslag eller högerförslag kan jag begripa. Med tanke på den prägelse som den borgerliga regeringen har gett sina förslag vore det ju genant att behöva diskutera situationen för låg- och mellaninkomstskikten. Det vore genant att behöva tala om vilka förslag som lagts fram från vänster och vilka förslag som regeringen har kommit med från höger. Jag tycker att man skall anamma det som budgetministern sade i slutet av anförandet, nämligen att marginalskatte-terna borde vara högst 50 %. Nu har budgetministern öppet och klart deklarerat att även han ställer upp på den moderata linjen, där ekonomiministern har dragit i trådarna.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Jag kan inte finna annat än att det här, med de redogörelser och deklARATIONER som budgetministern gjort, kommer att innebära en fortsatt övervältring av kostnaderna för de sociala gemensamma nyttigheterna på dem som redan har det sämst ställt och också bäst behöver de gemensamma nyttigheterna.

BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Budgetministern har fått en serie direkta frågor, men han undviker att svara på dem.

Han har därefter sagt en sak som tyvärr inte är korrekt. Han försöker inbilla oss att när vi nu har en situation, då vi på grund av en försämrad bytesrelation samtidigt har fallande reala inkomster och stigande inflation, kan vi kompensera oss för detta. Men den gubben går inte hem.

Vad som händer visar ju också detta. Vi får avstå från 4 miljarder kronor på grund av indexkompensation, men samtidigt måste vi ta in 3 miljarder kronor genom ökade energiskatter. Vem drabbas av de höjda energiskatterna? Det är i första hand glesbygdens folk. Dessutom drabbas våra basindustrier, som också råkar vara lokaliserade i Dalarna, Värmland och Norrland.

Nu är det möjligt att Ingemar Mundebo och hans kolleger inte är intresserade av att diskutera fördelningsfrågor. Låt gå för det då! Jag tillhör dem som även bakom den borgerliga regeringens åtgärder försöker finna förnuftiga tankegångar. Det enda samhällsekonomiska skäl bakom energiskatterna som jag kan finna är omsorgen om utrikesaffärerna. Men effekten på bytesbalansen blir sannolikt mycket ringa. Priselasticiteterna, som det heter på fint språk, är så låga att en ytterligare prishöjning på olja och bensin inte leder till något nämnvärt sparande. Däremot vet vi att en indexreglering leder till ökad import. Den marginella importbenägenheten ur våra disponibla inkomster är hög – det vet vi. Varenda krona i sänkt inkomstskatt leder till att importen ökar med 25 eller 50 öre. Därför är det ur betalningsbalanssynpunkt helt förkastligt att sänka inkomstskatterna, samtidigt som man ökar energiskatterna.

Sanningen är helt enkelt den att vi i dag inte har råd att kompensera höginkomsttagarna för inflationen. De skattelättnader som kan komma i fråga bör hamna hos låg- och mellaninkomsttagarna. Men framför allt bör vi satsa allt för att få fart på den svenska ekonomin. Vi bör satsa alla tillgängliga resurser på framåtsyftande åtgärder. Ta de miljarder som kan finnas och satsa dem på att bygga bostäder, på investeringar och på att skaffa jobb.

Ingemar Mundebo är som en skeppare som läser rödret och seglar rakt in i stormcentrum i stället för att gira undan och försöka klara hem seglatsen. Dagens svenska ekonomi är en sjuk ekonomi, en ekonomi i en grundläggande obalans.

VALTER KRISTENSON (s) replik:

Herr talman! Jag fick ett nöjaktigt svar på två av de tre frågor jag ställde till budgetministern.

När det gäller generalklausulen kan jag väl denna gång – hoppas jag – ta Ingemar Mundebo direkt på orden, eftersom han säger att det bara är små förändringar som nu behöver göras i propositionsskrivandet. Då tror jag väl att han håller sitt löfte denna gång och kommer med en proposition under vårriksdagen.

I sitt anförande talade Ingemar Mundebo om olika reformförslag som han tänker förelägga riksdagen. Bl. a. skulle det gälla på företagsbeskattningens och kapitalbeskattningens område. Jag vill fråga Ingemar Mundebo: Är det dubbelbeskattningens avskaffande som han därvid bl. a. tänker på?

På min tredje fråga fick jag inte alls något svar. Den gällde det som Ingemar Mundebo skrivit i sin egen proposition längst ned på s. 49. Jag citerar:

”En lägre tillväxttakt i den offentliga sektorn är också nödvändig för att industrin skall kunna rekrytera den arbetskraft som behövs för en fortsatt expansion.”

Vad menar Ingemar Mundebo med ”den offentliga sektorn” som skall krympas?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag skall besvara några frågor – faktum är att jag nog besvarade de flesta i mitt förra inlägg.

Låt mig nu börja med den sista frågan. Om Valter Kristenson läser s. 49 i dess helhet så framgår det där vad den offentliga sektorn är. Fast med de rätt många år som Valter Kristenson har bakom sig tror jag att han vet det utan att behöva läsa s. 49 i den här propositionen.

Vad som blir nödvändigt är alltså att minska tillväxttakten i den offentliga ekonomin. Jag understryker än en gång vad jag sade i mitt tidigare inlägg, nämligen att vad det handlar om är tillväxttakten. Samhällsekonomin har inte råd med att låta den statliga och den kommunala konsumtionen växa väsentligt mera än vad som motsvarar den årliga tillväxten av våra samlade resurser.

Beträffande en annan av de frågor som Valter Kristenson ställde vill jag hänvisa till vad jag sade i mitt förra anförande, nämligen att det utredningsarbete som nu skall genomföras på familjebeskattningsens område delvis är en följd av vad riksdagen beslutade i våras i samband med behandlingen av den då aktuella företagsskattepropositionen.

En fråga som ställdes av Bo Södersten tror jag inte att denne förväntade sig något svar på. Som den kombination av politiker och ekonom Bo Södersten är borde han veta att jag inte medverkar i debatter om räntesatser och växelkurser.

Låt mig sedan återgå till några mera principiella frågor. Självfallet tillhör fördelningssynpunkterna de mera väsentliga aspekterna då man resonerar om hur våra skatter skall se ut. Det är betydelsefullt, för att vi skall få ett bra skattesystem och för att människorna skall känna förtroende för det skattesystemet, att vi har en fördelning av skattebördorna som människorna tycker är riktig, rimlig och rättvis.

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Vad jag var kritisk mot var att så mycket av gångna års skattedebatter har utgått från förenklade påståenden om den reella innebörden av olika skatteförslag. Det nu aktuella skatteförslaget, som berör bara en av alla våra skatter, nämligen den statliga inkomstskatten, har ju utgångspunkten att vi vill göra de största marginalskattesänkningarna för de flesta heltidsarbetande, de som ligger i inkomstkikt på ungefär 50 000–75 000 kr. Det är alltså där de flesta heltidsarbetande i dag finns, och det är där som de största marginalskattesänkningarna görs. Det tycker jag är en riktig utgångspunkt vid utformningen av en inkomstskattereform.

Inflationsskyddet är ett betydelsefullt inslag i inkomstskattesystemet, eftersom vi därigenom kan undvika att inflationen raserar det inkomstskattesystem som riksdagen har beslutat om och därför att vi därigenom kan underlätta avtalsförhandlingar. Dessa kan då utgå från det reella innehållet i ett skattesystem, och vi kan under sådana förhållanden undvika skattechöjningar som inte är politiskt beslutade.

Vad jag sagt om promsen är att vi inte nu inför år 1980 bör införa denna nya och höga skatt. Jag sade detta med utgångspunkt i en preliminär utredningsrapport och många remissinstansers bedömningar av den rapporten. Remissinstanserna hade som väntat skiftande uppfattningar om promsen. Några menade att promsen skulle vara en lämplig framtida skatt, andra framhöll bestämt att promsen är och förblir en olämplig skattemodell.

På en punkt var emellertid remissinstanserna eniga, nämligen att det inte var möjligt att fr. o. m. 1980 införa denna nya, höga skatt. Det underströks med stor skärpa av alla organ som sysslar med skatteadministration. Men det betyder inte att debatten om bruttoskatten och dess utformning är avslutad. Jag har alltså noterat att det inte är möjligt att införa en proms fr. o. m. år 1980. Den uppfattningen tror jag att Erik Wärnberg numera också delar. Men betydelsefullt utredningsarbete återstår på det området.

ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är angelägen att framhålla att det verkligen måste bli ett fortsatt arbete på bruttobeskattningsens område och att vi snart måste få ta ställning till ett förslag. Arbetet forcerades inte under 1979. Under de omständigheterna – det är jag medveten om – kan inte en sådan beskattning träda i kraft 1980. Men det är alltså angeläget att man snart uppnår ett resultat så att vi får ett alternativ till momsens, som i dag är så hög att det inte går att höja den mer. För att kunna sanera vår ekonomi måste vi ha alternativ till momsens. Dessutom vill vi få fram alternativ att sätta in i stället för inkomstskatterna, som kompensation för eventuella marginalskattesänkningar. Samtidigt måste man ta itu med avdragen.

Den här debatten, herr Mundebo, har visat att det inte är så lätt att föra stora samhällsövergripande debatter. Även budgetministern tvingas ta upp enskilda detaljer i skatteresonemanget. Jag tror aldrig att vi kommer ifrån det, och vi skall inte heller underskatta det. För den enskilda människan är också detaljerna i skattens utformning av viss betydelse, även om national-ekonomerna har mest glädje av de stora och svepande omläggningarna.

VALTER KRISTENSON (s) replik:

Herr talman! Ingemar Mundebo besvarade min fråga genom att uppmana mig att läsa hela s. 49 i propositionen. Det har jag faktiskt gjort men inte heller ovanför sista stycket funnit något svar på min fråga. Jag förmodar att alla ledamöter liksom jag läser hela sidan när de tar del av något ur en proposition.

Ingemar Mundebo säger att den offentliga sektorns tillväxt måste minska. Överst på s. 50 står dock inte att han avser att sänka folkpensionerna eller barnbidragen. Är det de statsanställdas löner som skall sänkas, är det bostadsbidragen, är det SJ:s, postens, televerkets eller Vattenfalls verksamhet som skall minskas? Eller vad menar Ingemar Mundebo med att den offentliga sektorn måste bli lägre? Jag vill ha ett svar på den frågan.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Vi skall fortsätta arbetet med att bekämpa skattebrott och skatteflykt, sade budgetministern. Jag måste fråga: Fortsätta med vad? Hittills har man lyckats väl med att undvika att lägga ned något arbete på att motverka skattebrott och skatteflykt. Framför allt har man skjutit på frågan om en skatteflyktsklausul. I sitt senaste anförande krympte budgetministern något ihop betydelsen av den här frågan. Jag misstänker att den, innan den ligger på riksdagens bord, har krympt ytterligare.

I sitt första anförande sade Ingemar Mundebo vidare att skatten inte skall höjas för dem som redan har för höga skatter. Men han andades inte ett ord om att sänka skatterna för dem som har det sämst eller medverka till att ge dem som har det största behovet möjliga reala ökning av inkomsterna. Det är tydligen inte lika intressant att diskutera.

I diskussionen om tillväxten i ekonomin, som några redan varit inne på, räcker det inte att komma med allmänna fraser om tillväxt och om att företagen skall bli lönsamma. Om man vill lägga någon fördelningsaspekt på det hela måste man också ta upp frågan om vad det är som skall växa. Men den debatten vill inte budgetministern föra.

Vi har den uppfattningen att det som skall växa i ekonomin är de nyttigheter som berör människorna och inte de enskilda kapitalägarna. Vi har hundratusentals arbetslösa här i landet. Skaffa jobb åt dem, så kan vi också få till stånd tillväxt i ekonomin! Då kan vi också fördela utrymmet så, att vi ökar bostadsbyggandet, förbättrar kommunikationerna, sätter in andra energibesparande åtgärder, förbättrar hälso- och sjukvården. Då kan vi diskutera vad det är som skall växa i en ekonomi.

Här har förts en diskussion om bruttoskatter. Jag vill bara erinra om det förslag som vänsterpartiet kommunisterna tidigare ställt men som den s. k. bruttoskatteutredningen inte var villig att ta upp. Där föreslogs att företagen skulle beskattas på omsättningen, på råvaruanvändningen och på energianvändningen, och framför allt föreslogs en differentiering med hänsyn till graden av samhällsnyttan hos de varor företagen producerar. Det har man inte velat titta på.

Nr 58

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Vad vi från socialdemokratiskt håll velat slå hål på är tanken att man alltid kan ha någon form av allmän kompensation för inflation och annat. Vad det i grunden rör sig om är att diskutera alternativen i den ekonomiska politiken. Om man avstår från 4 miljarder på grund av indexregleringen får man göra någonting annat i stället, och det som har gjorts är att ta in 3 miljarder genom höjda energiskatter.

Hur ser då alternativen ut? Indexregleringen gynnar de bättre ställda. Energiskatterna drabbar glesbygdens folk, drabbar basindustrierna. Som jag också försökt visa blir bytesbalanseffekten också sämre. Vi har helt enkelt inte råd med de här tingen.

Om man kommer in i detta kompensationstänkande kan man till slut aldrig ta sig ur det. Det förefaller mig som om budgetministern vore ett levande exempel härpå. Han lovade trots allt i sin proposition i höstas om energiskatter att riksdagen före höstriksdagens slut skulle få ta ställning till ett förslag om lättnader för glesbygdens folk. Det har vi inte fått göra. Kanske kommer det, kanske kommer det inte – vem vet?

Vad jag tog upp i min anmärkning mot devalveringen var det principiella resonemanget om att vi har bestående underskott på 12–15 miljarder. Jag tror inte att ens en borgerlig regering och budgetministern kan leva med det särdeles länge. Då får man göra någonting. Och då blir en devalvering en naturlig åtgärd. Men en devalvering verkar så att den höjer priserna och skär ned den totala efterfrågan genom inflation. Men då sitter man i saxen, om man har infört ett system med indexreglering. – Det är principerna som vi talar om.

Med det här exemplet har jag velat visa att vad som på ett ytligt plan kan tyckas rimligt och rättvist blir något helt annat när man verkligen undersöker verkningarna av det.

Varför inte ta de resurser som man nu måste släppa till på grund av indexregleringen och satsa dem på investeringar, på bostadsbyggande och på att få fart på jobben? Vi kan bygga 15 000 lägenheter till utan vidare, men vi saknar resurserna för det på grund av den indexreglering som den borgerliga regeringen genomfört.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Den slutsats man skulle kunna dra av kritiken mot inflationsskyddet i skattesystemet är att vi skall arbeta vidare med 1979 års skatteskalor också 1980 – det medför ju så väldiga skadeverkningar för hela vår ekonomi om vi anpassar skatteskalorna till de förändrade förhållandena, till inflationens effekter.

Den slutsatsen har emellertid inte ens socialdemokraterna dragit, utan man har lagt fram ett annorlunda alternativ, ett alternativ som har ett liknande syfte, nämligen att anpassa skatteskalorna till de nya förhållandena. Den anpassningen kostar också pengar, ungefärligen lika mycket om man vill uppnå ett någorlunda riktigt inflationsskydd i de breda inkomstgrupperna ty

det är ju där kostnaderna ligger. Och de kostnaderna har man alltså varit beredd att ta.

Därigenom faller stora delar av kritiken mot inflationsskyddet i skattesystemet. Och vad debatten då handlar om är vilka metoder och tekniska vägar man vill använda sig av för, att uppnå en önskvärd anpassning. Jag tycker alltid att man skall använda sig av den enklaste och mest rättvisa regeln för att uppnå en sådan anpassning.

Självfallet kan vi inte till fullo kompensera oss för inflationens effekter och för t. ex. prisstegringarna. I den mån Bo Södersten drog den slutsatsen så var det ett missförstånd. Vad jag klargjorde var att ett inflationsskydd inte har den innebörd som det sades i debatten. Den minskade köpkraft som den dyrare oljenotan innebär måste vi dess värre bära i nationen. Vad inflationsskyddet betyder är att vi icke därutöver och av det skälet skall få en inkomstskattehöjning.

Energi- och alkoholskatterna har självfallet också sina problem och nackdelar. Men som vi sagt i tidigare debatter i denna kammare har det ändå funnits goda skäl för att höja dem. Beträffande alkohol- och tobaksskatten var kammaren också i stort sett ense om att de sociala skälen var så starka att vi då borde besluta om en höjning. Beträffande energiskatterna var för min del de avgörande argumenten effekten på den svenska bytesbalansen och vikten av att använda också detta instrument för att spara energi. Att höjningen också tillför statskassan de pengar som kan behövas för att klara den inkomstskattereform som vi i dag skall besluta om är riktigt. Men de andra argumenten väjde för mig tyngst.

Sedan demonstrerade Valter Kristenson hur betydelsefullt det är att läsa propositionerna och att läsa dem korrekt. Valter Kristenson sade nämligen att det nu skall ske en minskning för den offentliga sektorn. Vad som står i propositionen och vad jag sade i mitt inlägg är att det handlar om tillväxttakten – att vi inte har råd med en så snabb tillväxttakt i ekonomin. Då får vi resonera om huruvida begränsningarna skall vara olika starka på olika sektorer. Valter Kristenson räknade upp ett stort antal exempel. Den uppräknningen skulle kunna fortsätta en god stund under eftermiddagen, för den offentliga sektorn har en mycket omfattande och bred verksamhet. Det är vi här i riksdagen samt ett drygt 20-tal landsting och bortemot 280 kommuner som har att fatta besluten. De resonemang jag har fört handlar om den offentliga sektorn i dess helhet. Jag konstaterar det som faktiskt är en självklarhet – att ekonomin inte klarar samma tillväxttakt på 1980-talet som vi har haft nu under de gångna 1970-talsåren. Det är fråga om en nödvändig anpassning till de ekonomiska realiteterna – att sänka tillväxttakten inom den offentliga sektorn.

På en punkt vill jag korrigera vad Erik Wärnberg sade. Han beskrev hur försenat bruttoskatteutredningens arbete var. Jag vill ändå göra utredarna den rättvisan att säga att jag inte tror att jag under mina år av offentligt arbete har upplevt någon utredning som på så kort tid arbetat fram ett så hyggligt utredningsmaterial som bruttoskatteutredningen presterade. Man hade bara några månader på sig för att arbeta fram betänkandet, och det torde som sagt

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

inte vara många utredningar som har gjort en utredningsprestation av det slaget. Att det sedan finns mycket kvar att utreda tror jag att vi båda är medvetna om.

Allra sist: Erik Wärnberg har rätt när han säger att vi naturligtvis också måste se på den enskilda människans situation när vi resonerar om utformningen av vårt skattesystem. Vi kan inte bara betrakta skattesystemet ur övergripande samhällsekonomiskt eller statsfinansiellt perspektiv, utan vi måste lägga stor vikt vid den enskilda människans situation, vid skatternas effekter för enskilda människor i olika situationer. Men det är därför som det är så betydelsefullt att förändra vart inkomstskattesystem. Det är därför som jag har varit beredd att höja en del andra skatter trots att det har sina problem. Men problemen är ändå större i vårt inkomstskattesystem med de höga marginalskatterna; de måste flyttas ned för att man skall få samhälls-ekonomi, företagsekonomi och privatekonomi att fungera bättre än i dag.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Det svenska skattesystemet har under de senaste åren utsatts för en allt häftigare kritik. Denna kritik har följt två huvudlinjer. Den ena inriktar sig på vårt höga skattetryck och progressiviteten i skatteuttaget. Det sammanfattande uttrycket är "angreppet på de höga marginalskatterna".

Den andra kritiska linjen tar upp bristen på rättvisa i skattebördans fördelning. Ett till ytterlighet generöst avdragssystem, skatteflyktsdispositioner och skattefusk har underminerat den gamla principen om skattebördans fördelning efter bärkraft. En alltför stor del av skattebördan faller dessutom på vanliga arbetsinkomster, medan spekulations- och kapitalvinster av olika slag beskattas lågt eller inte alls.

Den borgerliga kritiken av skattesystemet har inte oväntat nästan uteslutande följt den första linjen och koncentrerats på skattetrycket och marginalskatterna. I både 1976 och 1979 års valrörelser var det ett huvudbudskap till väljarna, låt vara att de mest yviga löftena hann blekna en smula mellan 1976 och 1979. I ljuset av den skattepolitik som de borgerliga regeringarna har bedrivit under de här tre åren förefaller denna något större återhållsamhet välbetänkt.

Jag skulle tro att det fanns många som väntade sig att det borgerliga maktövertagandet 1976 skulle leda till stora reformer av vårt skattesystem, efter allt det overt som man i många år hade öst över våra skatter, särskilt som den borgerliga regeringen kunde ta emot resultatet av ett ivrigt skatteutredande som pågått sedan början av 1970-talet.

Något nytt skattepolitiskt grepp kom emellertid inte att tas av de borgerliga regeringarna. Man sänkte några skatter som betalas av företagare, skogsägare och innehavare av större förmögenheter, men man höjde desto fler skatter – sammanlagt ett tjugotal – och införde nya skatter. Den enda systemförändring man åstadkom var indexregleringen av skatteskalorna.

Vad har då hänt i sak med våra skatter under de tre borgerliga regeringsåren? Hur har det gått med skattetrycket och med marginalskat-

terna, huvudmålen för den borgerliga skattekritiken.

Med skattetrycket brukar man avse skatternas andel av landets samlade inkomster, bruttonationalprodukten. År 1976 var den andelen 50,2 %. I år är skatteandelen enligt konjunkturinstitutets beräkningar 52,5 %. Skattetrycket har alltså stigit med över två procentenheter.

Men situationen är värre än så. En huvuduppgift för skatterna är ju faktiskt att betala den offentliga sektorns utgifter. De utgifterna har under de tre borgerliga åren stigit avsevärt snabbare än den offentliga sektorns inkomster. De offentliga utgifternas andel av bruttonationalprodukten uppgick 1976 till 56 %. I år är samma andel över 65 %.

Det betyder att medan den offentliga sektorn år 1976 hade ett inkomstöverskott på nära 10 miljarder har den nu ett underskott på ungefär 14 miljarder, dvs. en försämring med nära 25 miljarder på tre år. Försämringen av den statliga budgetens saldo, som de borgerliga regeringarna haft det direkta ansvaret för, har som bekant varit ännu större, ungefär 40 miljarder. Det som gjort den samlade försvagningen av den offentliga sektorns finanser något mindre är det sparande som ATP-systemet fortfarande åstadkommer.

Hur gick det då med marginalskatterna, den andra borgerliga symbolen för det svenska skattesystemets brister? På den punkten uttalade sig dåvarande statsministern Ullsten vid partiledarutfrågningen under årets valrörelse. Han påstod då dels att marginalskatterna för en industriarbetare under åren närmast före det borgerliga maktövertagandet hade stigit med 10 %, dels att marginalskatterna för samma arbetare under de tre borgerliga åren sjunkit med 10 %. Det var ett både slarvigt och okunnigt påstående.

År 1973 var marginalskatten vid en genomsnittlig industriarbetarlön 58 %. År 1976 var marginalskatten 59 %. År 1979 är den tillbaka till läget år 1973, dvs. 58 %. Om Ola Ullsten hade talat om 1 % i stället för 10 %, hade han alltså varit närmare sanningen.

Vilka slutsatser kan man då dra av de här resultaten av den borgerliga skattepolitik som har omgivits med så stora åthävor?

Den första slutsatsen är att det måste betecknas som direkt ohederligt att förespegla skattebetalarna ett lägre totalt skattetryck, när de skatter som vi nu tar in inte på långa vägar räcker till för att betala de utgifter samhället redan har. Den andra är att vi befinner oss i ett sämre läge än för tre år sedan när det gäller att omfördela skattebördan från arbetsinkomster till andra skatteällor. Den tredje slutsatsen är att det krävs långt mer grundläggande reformer av vårt skattesystem än vad borgerlig skattepolitik förmår.

I den socialdemokratiska motionen och i reservationen till skatteutskottets betänkande anges huvudpunkterna i den skattereform som vi vill genomföra. Skatteuttaget bör förskjutas från en beskattning av hushållens inkomster till en indirekt beskattning. Det bör ske genom att en allmän produktionsskatt införs. Inkomstskattens nivå bör sänkas och marginalskatterna minskas. Rätten till avdrag från inkomsterna bör begränsas. Skatten på realisationsvinster bör skärpas. En lag mot skatteflykt bör införas och skattekontrollen förstärkas.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Det väsentliga är att dessa olika inslag i reformeringen av vårt skattesystem måste prövas i ett sammanhang. Skall vi kunna sänka inkomstskatten och dessutom hjälpligt klara finansieringen av de offentliga utgifterna måste den indirekta beskattningen höjas – det finns ingen annan väg att gå. Skall vi kunna försvara ett högt totalt skattetryck måste människorna uppleva att det är rättvist fördelat. Skall vi kunna ta ut skatter på produktivt arbete och produktiva insatser får inte arbetsfria inkomster och spekulationsvinster gå fria från beskattning. Skall vi kunna sänka marginalskatteerna men ändå bibehålla en progressiv inkomstbeskattning får inte vissa grupper genom att utnyttja avdrag och skatteflyktsdispositioner undandra sig en beskattning efter bärkraft. Skall vi kunna upprätta skattemoral och samhällssolidaritet måste bärkraftsprincipen avgöra skatteuttaget, skatteflykten stoppas och skattefusket bekämpas på ett effektivt sätt.

Den del av skattedebatten som handlar om systemets orättvisor har vi socialdemokrater hittills fått vara i stort sett ensamma om att föra. Det borgerliga etablissemanget har helt ägnat sig åt att angripa marginalskatteerna. Varje debattdeltagare från det hållet som har ställt sig upp och krävt lägre marginalsatser har hyllats som en hjälte i våra borgerligt dominerade massmedia. Man kan fråga sig vad det ligger för heroiskt i att kräva skattesänkningar när man inte talar om hur de skall betalas och vilka som tjänar resp. förlorar på sänkta marginalsatser.

Intrycket av hjältemod blir ännu mindre när det uppenbaras att de som har gastat allra värst om marginalskatteernas förödande verkningar själva har ordnat sina avdrag och andra s. k. skattedispositioner så, att deras skatter är långt lägre än vad deras inkomster egentligen gör befogat. Åtskilliga ledamöter av denna kammare tillhör, av nyligen publicerade uppgifter att döma, den kategori som i detta avseende bara representerar ett ställföreträdande lidande.

Samtidigt som de borgerliga angriper marginalskatteerna försvarar man de privilegier för höginkomsttagarna som vissa inslag i avdragssystemet utgör. När vi socialdemokrater utifrån den socialdemokratiska partikongressens beslut 1978 krävde begränsningar i den obegränsade rätten att göra ränteavdrag och förlustavdrag försökte det borgerliga etablissemanget att göra detta till en fråga om de vanliga villaägarnas ränteavdrag. Man föste 1.5 miljoner villaägare framför sig för att skydda det privilegierade fåtal som skulle kunna beröras av våra förslag.

Varför vill vi socialdemokrater ompröva vissa delar av vårt avdragssystem? Vi har framför allt tre skäl.

Det första utgår från principen om likhet inför lagen – skattelagarna skall behandla skattebetalarna lika. I Sverige har vi en obegränsad rätt att från inkomsten dra av skuldränta. Den rätten grundades från början på principen om symmetri i beskattningen. Ränteinkomster och andra kapitalinkomster är ju skattepliktiga. Men vi har också en annan princip i beskattningen, nämligen att levnadskostnader inte är avdragsgilla. Den senare principen håller nu på att slås sönder av den obegränsade rätten att göra ränteavdrag. De skattskyldiga som vill göra avdrag för arbetskläder, resekostnader eller

facklitteratur utsätts för en ingående granskning och avkrävs ofta bevisning av skattemyndigheterna, även om det bara gäller några hundralappar.

Syftet är uppenbart: man vill förhindra att rena levnadskostnader, som inte är omkostnader för inkomstens förvärvande, får dras av. Men samma skattemyndighet accepterar utan en enda fråga ränteavdrag för hundratusentals kronor även om de räntorna helt och hållet gäller utgifter för ren lyxkonsumtion. Det är inte skattemyndigheten som gör fel, det är lagen som är fel.

Ett exempel bland många på hur ränteavdragen missbrukas fick vi nyligen från avbetalningshandeln med bilar. Det visade sig att i varje fall vissa bilhandlare håller nere priset på bilarna och flyttar över en del av inköpspriset på avbetalningsräntan, som på detta sätt når fantastiska nivåer på 35 och upp till 45 %. "Men vad gör det, staten betalar", som en bilhandlare uttryckte saken.

I Sverige får man också göra avdrag för förluster i förvärvskälla från inkomster i en annan förvärvskälla. Också den principen hade från början en rimlig motivering, nämligen att möjliggöra resultatutjämning för rörelseidkare. Men människor med pengar har i växande utsträckning börjat utnyttja rätten till förlustavdrag för att med skattemedel finansiera sina levnadskostnader och bygga upp privata förmögenheter.

Ett inte alltför ovanligt fall är att en person köper en jordbruksfastighet, inte för att bruka den utan för att förvandla den till sommarställe. Då gör man så att en minimal jordbruksdrift upprätthålls samtidigt som nödvändiga reparationer och ombyggnader görs. Kostnaderna blir då förlust i jordbruksrörelsen, som sedan dras av mot andra förvärvsinkomster. När sommarstället är färdigt upphör jordbruksdriften, och anläggningen kan brukas för sedvanliga fritidsnöjen. Räntorna på de pengar man lånar upp för att klara byggnadskostnaderna får man naturligtvis också dra av. Så kan man alltså se till att man får sin egen fritidskonsumtion betald av andra.

En ofta omdebatterad fråga är huruvida reglerna för företagsbeskattningen i vissa delar ger företagare avdragsrätt för kostnader som inte hänför sig till rörelsen utan i själva verket utgör företagarens och hans familjs privata levnadskostnader. TCO har i en skrift ingående belyst ett antal fall där avdragsmöjligheterna fungerar på det sättet. Även om TCO-skriften väckt livliga protester, bl. a. från jordbrukarhåll, bär den ändå i icke ringa grad sannolikhetens prägel.

Jag kan bidra med ytterligare ett exempel på hur skattereglerna för företag kan användas för att finansiera privat konsumtion. Jag har med mig här ett brev från ett företag som kallar sig Stäkets Marina. Brevet kom till ett mindre företag i Stockholm och är en reklambroschyr för fritidsbåten Nimbus. De argument broschyren åberopar för att mottagaren skulle köpa båten i fråga är att den kan skrivas av i företagets beskattning och att momsens på båten dessutom är omedelbart avdragsgill. Skälet till att företaget – i detta fall ett bokförlag – med skattefria pengar skulle kunna förvärva familj- och fritidsbåten Nimbus är enligt broschyren att företaget med mer än 30 anställda har all rätt att köpa en fritidsbåt som sedan de anställda kan få utnyttja som

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

en extra skattefri förmån. Men jag förmodar att ingenting hindrar att företagsledaren eller företagsägaren i huvudsak reserverar denna extra skattefria förmån för sig själv – naturligtvis utan heder och samvete.

Herr talman! Vårt avdragssystem brukas och missbrukas således i många olika former. Men en sak har alla de här avdragskonstruktionerna gemensamt. För att de skall kunna utnyttjas på allvar krävs goda inkomster och belåningsbara förmögenheter. Avdragssystemet gynnar med andra ord systematiskt de högre inkomsttagarna. Det är de som kan låta andra skattebetalare finansiera sin levnadsstandard – "leva på andras bekostnad", som det brukar heta när man talar om vanliga understödstagare.

Vårt andra skäl för att vilja ompröva avdragssystemet är alltså att det skapar högst besynnerliga snedheter och orättvisor i vårt skattesystem. Av taxeringsstatistiken framgår det att avdragen stiger med inkomsterna långt utöver vad som skulle kunna motiveras med kostnaderna för att förvärva dessa inkomster. Det innebär att den progressivitet som skattesystemet har på papperet inte finns i levande livet.

Som tidigare har återopats i den här debatten har det i höst utkommit en liten skrift som på ett mycket konkret sätt avslöjar myten om att det skulle vara de rika som dignar under skattebördan. Det är en journalist vid tidningen Arbetet i Malmö, Göran Skytte, som samlat ett antal reportage om de rika och deras skatter. Det är ett lysande exempel på undersökande journalistik, där höginkomsttagarna i Malmö med datateknikens hjälp plockats av alla sina skattehemligheter. Undersökningens slutsats är helt enkelt att ju rikare en malmöbo är desto mindre betalar han i regel i skatt. Låginkomsttagarna i Rosengård betalar i allmänhet mer skatt per inkomstkrona än höginkomsttagarna på Malmös sociala parnass Bellevue, där man hittar herrskap som betalar mindre skatt än sina hembiträden och miljonärer utan någon beskattningsbar inkomst alls.

Det väsentliga i sammanhanget är att såvitt den undersökande journalisten kunnat utröna har den fantastiska förvandlingen av hög levnadsstandard till nästan outhärdligt låg skattemässig bärkraft skett helt inom lagens ram med utnyttjande av avdragsreglerna, förstående banker och s. k. skatterådgivare. Metoderna att åstadkomma den här förvandlingen är många. Jag har redan nämnt några, men jag skall redovisa ytterligare en metod som tydligt är omtyckt, i varje fall i Malmö.

Metoden innebär i korthet att den rike fadern lånar sin spåde son eller dotter en summa pengar mot en lämpligt avpassad ränta. Barnet lånar sedan omedelbart ut samma belopp till sin far, men denna gång utan ränta. Avsikten med denna skenbart meningslösa transaktion är att fadern får en anseilig ränta att dra av i deklarationen, medan barnet betalar ingen eller låg skatt för sina ränteinkomster. Samtidigt behåller fadern själva lånesumman, som kan användas för andra vinstgivande placeringar.

Man kan ha olika meningar om vad som är ett rättfärdigt skattesystem, men det borde råda allmän enighet om att det är fel att ha en på papperet starkt progressiv skatteskala som bara fungerar för vissa skattebetalare, medan andra med olika mer eller mindre försvarbara manipulationer helt

undgår progressiviteten. Vi borde i det här huset också inse att skattemoral och samhällssolidaritet blir kraftigt anfrätta av den här sortens orättvisa, som inte kan försvaras.

För vår del har vi dragit slutsatsen att vägen mot lägre marginalskatter och därmed en minskad progressivitet måste gå över en begränsning av den skatteflykt som dagens frikostiga avdragsmöjligheter ger utrymme för.

Vårt tredje skäl för att sanera i det som måste kallas för avdragsdjungeln är de allvarliga snedvridningar som uppstått för investeringar och finansiella placeringar. De generösa avdragen i kombination med den allmänna inflationen har skapat en lång rad marknader för spekulativa placeringar. Den mest omfattande spekulationsmarknaden har uppstått när det gäller fastigheter. Det är en naturlig följd av sådana utväxter som andelslägenheter och strimlade lån. Vi har också fått rent finansiella marknader, där privatpersoner kan jobba med in- och utlåning. Det är således bevisligen lönsamt att låna pengar för att köpa statens premieobligationer, att låna pengar för att sätta in dem på statens skattsparkonto och att låna pengar för att köpa statens sparobligationer. En konsekvens av den här snedvridningen av fastighets- och kapitalmarknaden är att den verkar klart inflationsdrivande. En annan och ännu allvarligare konsekvens är att okänsligheten för räntans höjd gör kreditpolitiken ännu svårare att bedriva än vad den redan är.

Den här insikten har tydligen också drabbat den nye riksbankschefen. Sedan han väl sluppit ut ur Gösta Bohmans ekonomidepartement, har han offentligen deklarerat att de obegränsade ränteavdragen allvarligt försvagar kreditpolitikens effektivitet och snedvrider användningen av kapitalmarknadens resurser. I fortsättningen kan vi alltså se fram emot en intressant dialog mellan ekonomiministern och hans riksbankschef.

Vår kritik mot ränteavdragen och underskottsavdragen har nu lett till att riksdagen begärt att avdragsfrågorna skall utredas. Då är frågan vad denna utredning kommer att gå ut på. Efter att ha lyssnat till de moderater som uppträtt i den här debatten ser jag fram emot vissa svårigheter för budgetministern att betvinga sin granne i ekonomidepartementet så att den här utredningen får så pass klara och inte alltför räddhägade direktiv att den leder till resultat – och att han kan få en utredning som bedrivs skyndsamt. Jag skulle alltså råda Ingemar Mundebo att med eftertryck sätta sig på Gösta Bohman när den här frågan skall avgöras.

En reformering av avdragssystemet är alltså en viktig förutsättning för mera grundläggande förändringar av hela skattesystemet, däribland sänkta inkomstskatter och sänkta marginalskatter. Men det är också en annan förutsättning som måste uppfyllas om skattesystemet skall kunna reformeras, och det är att andra skattekällor öppnas som kan finansiera sänkningar av inkomstskatten och medverka till en absolut nödvändig sanering av statsfinanserna. Hela det här problemet om hur man med ett enormt budgetunderskott skall få utrymme för rejäla skattereformer undviks av både skatteutskottets majoritet och av den borgerliga majoriteten i finansutskottet i sitt yttrande till skatteutskottet. De borgerliga ledamöterna i finansutskot-

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

tet föredrar att låtsas som om den statsfinansiella innebörden av dagens beslut bara är det inkomstbortfall på 2,8 miljarder som de ändrade skatteskalorna och marginalskattespärren leder till. Det bortfallet skall täckas med de höjda sprit- och energiskatterna, hoppas man. Samtidigt hoppas man också att ökningen av statsinkomsterna via dessa skattehöjningar blir så liten som möjligt. Avsikten är ju att minska både supandet och energiförbrukningen.

Man försöker alltså påskina att skattehöjningarna kan brukas för två helt olika syften, och dessutom skall de vara förenliga med moderaternas löften från valrörelsen om att aldrig av statsfinansiella skäl höja några skatter. Men man döljer att dagens skattebeslut också gäller huruvida staten skall avhända sig ytterligare 4 miljarder genom att låta indexregleringen sänka inkomstskatten med det beloppet nästa år. Bortfallet blir alltså närmare 7 miljarder, om det borgerliga skatteförslaget bifalles av riksdagen.

Det är en fråga som måste ställas. Enligt alltmer bestämda rykten blir underskottet i nästa års budget någonting mellan 55 och 57 miljarder kronor. Det innebär en ökning av underskottet från innevarande budgetår med ungefär 10 miljarder. Redan dagens budgetunderskott på ungefär 45 miljarder skapar enorma problem för kreditpolitiken, valutaoutflöde och stora inflationsrisker. Hur tänker de som har ansvaret hantera samhälls-ekonomi med ett budgetunderskott på 55 miljarder? Hur skall vi någonsin kunna finansiera en rejäl nedtagning av inkomstskatterna utan någon ny inkomstkälla för staten? Med andra ord: Kommer ni att se till att produktionsskatten nu snabbt utreds färdigt och att riksdagen får chansen att pröva ett förslag om produktionsskatt?

Till slut, herr talman! Det finns en annan liten aspekt på dagens skattebeslut. Centerpartiet går nu samman med folkpartiet och moderaterna om precis den skattepolitik som man i våras avvisade därför att man ansåg den vara orättfärdig och försvårande för avtalsrörelsen. Denna helomvändning kunde kanske vara centerpartiets ensak, om det inte vore så att socialminister Karin Söder i dag i Dagens Nyheter angriper socialdemokratin för vad hon kallar alliansen mellan moderaterna och socialdemokratin i energipolitiken. Helt bortsett från det sakligt orimliga i den beskyllningen är fru Söders uttalande anmärkningsvärt av flera skäl. Det måste nämligen betecknas som uppseendeväckande att en minister i en koalitionsregering angriper någon för samarbete med ett av de partier som ministrerns eget parti regerar ihop med. För vem befinner sig i allians med moderaterna, om inte centern? Men dessutom: Vem befinner sig centern i allians med i energipolitiken? Är det inte med vpk, med kommunismen, som fru Söder och centerpartiet går i armkrok i Luciatågen numera? Man måste fråga sig: Hur många allianser klarar centern? Att vara i allians med både privatkapitalismen och kommunismen på samma gång, blir inte det litet för mycket t. o. m. för den mest flexible och stryktålige centerpartist?

I dag formeras alliansen med privatkapitalismen i skattepolitiken, när centern accepterar stora skattesänkningar för höginkomsttagare via den marginalskattespärr som centerpartiets ordförande bara för några månader

sedan angrep som djupt orättvis.

Man undrar hur länge centern klarar sina dubbla fronter. Kan man verkligen ena dagen i allians med vpk och kommunismen bekämpa privatkapitalismen, andra dagen, som i dag, i allians med moderaterna och privatkapitalismen bekämpa socialismen och kommunismen? Vi får väl se hur länge krukan går efter vatten innan den spricker!

I varje fall, herr talman, kan dagens allians med moderaterna, dagens underkastelse under den moderata skattepolitiken, knappast tolkas som någon framgång för ett parti som en gång i tiden ville kalla sig för småfolkets parti.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag skulle också ha önskat att skattereformarbetet hade varit mer omfattande under de gångna åren än vad det har varit. Det finns nämligen väldigt mycket som vi behöver rätta till, så många fel, brister och ofullkomligheter som vi har skaffat oss under en lång följd av år. Jag vill gärna betona att jag tar en del av ansvaret för de bristerna också före 1976 - detta för att undvika skulddebatter om vad som hände före och efter 1976. Jag konstaterar att vi har många fel, brister och ofullkomligheter att rätta till och att vi borde ha klarat av fler under de här åren.

Men det tar tid att förändra våra skatter. Vi har ett krångligt skattesystem, och det betyder att varje förändring måste föregås av ett omfattande utredningsarbete - framför allt om vi är angelägna om att ta hänsyn till effekterna för människor, företag och samhälle av olika förändringar - och den hänsynen vill vi ta. Men en viktig grund till att vi inte har kunnat göra mer är att vi har haft några besvärliga år i vår ekonomi att arbeta oss igenom. Tillväxttakten när det gäller statsinkomsterna har varit väsentligt lägre under de här åren. Vi har alltså haft mindre av nya resurser att arbeta med, och samtidigt har statsutgifterna stigit i snabb takt. Detta att vi nu inte har kommit så långt som jag skulle ha önskat att vi hade kunnat göra, det betyder att vi under åren framöver har mycket arbete framför oss. Men en del har ändå hänt, och låt mig bara nämna några exempel.

Marginalskatterna har sänkts och trots de kommunala skattehöjningarna, i genomsnitt från 26 till 29 kr., under dessa år har inte obetydliga marginalsattesänkningar gjorts, framför allt för de stora grupperna av heltidsarbetande. Och vi har i dag en chans att ytterligare sänka marginals-katterna med 4 procentenheter just i de viktigaste grupperna av heltidsar-betande. Däremot kan vi notera - och jag gör det inte med glädje utan med besvikelse - att marginals-katterna har höjts i de högsta inkomstgrupperna. Det är värt att notera det mot bakgrund av den debatt som har förts i dag och många andra gånger. Det är inte bra, men det är en effekt framför allt av de kommunala skattehöjningarna. Men stora grupper av heltidsarbetande har som sagt ändå fått inte oväsentliga marginals-kattelättnader.

Vi har fått ett inflationsskydd i skattesystemet. Vi kan i dag få en marginals-kattespärr. Vi har fått en rättvisare kommunal skatteutjämning och rättvisare regler för de mindre och medelstora företagen. Vi har förstärkt

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

skatteadministrationen och fått en effektivare taxeringsorganisation. Och vi har – det kanske är det inte minst väsentliga – kunnat undvika så kraftiga höjningar av löneskatterna att en ytterligare försämring av svenskt näringslivs konkurrenskraft inte blivit följden. Hade en annan skattepolitik förts, hade löneskattenivån nu legat väsentligt högre än vad den gör med alla de problem som det hade fört med sig för vår samhällsekonomi och för vår sysselsättning.

Avdragssystemet vill jag gärna säga några ord om. Det är lätt att kritisera avdragsreglerna i vårt skattesystem, och jag kan instämma i mycket av den kritik som har framförts i dag. Det är mycket i avdragssystemet som också jag tycker är stötande. Men det är lättare att beskriva svagheterna och avigsidorna i talarstolar, tidningsartiklar och böcker än att i verkligheten förändra avdragsreglerna. Det har olika regeringar fått erfara. Socialdemokrater som i dag så värtaligt beskriver avdragssystemets brister har haft ett fyrtiotal år på sig att förändra reglerna. Många av dem är nämligen gamla inslag i vårt skattesystem, och det är rätt få av dem som har tillkommit under 1970-talet och ännu färre som har tillkommit efter hösten 1976.

Jag vill också betona att många avdrag är fullt naturliga och att vi inte kan avskaffa dem. Vi bör komma ihåg att en bevarad avdragsrätt är en för många hushåll nödvändig förutsättning för att de skall kunna klara sina boendekostnader, för att de skall kunna köpa ett hus eller behålla ett hus som de redan har köpt. För de stora grupperna kan någon förändring i gällande avdragsregler inte vara aktuell. Vår kritik och vårt reformarbete måste i första hand sättas in i de situationer där de stötande effekterna mest framträder. Det gäller då i första hand rätten till s. k. underskottsavdrag. Där finns många fall av stötande effekter. Därför skall vi också se över reglerna och undersöka vilka möjligheter vi har att skärpa lagstiftningen på det området. Men jag vill också säga att det inte är lätt att finna ett system som ger rimliga avdrag i rimliga situationer och som förhindrar det överutnyttjande som i dag förekommer – ett system som drabbar orimliga avdrag men medger avdrag i vissa rimliga situationer. Vi skall sätta in de bästa utredningsresurser som finns för att se vad som kan göras för att vi skall få ett bättre system än det som vi har i dag, eftersom det i många fall inte är bra som det är nu.

Låt mig betona att också på det här området är sänkta marginalskatter av betydelse. Får vi sänkta marginalskatter blir avdragen inte så betydelsefulla som de är i dag.

Jag vill till sist varna för en sak. Det är tron att avdragsreformen skulle medföra väsentligt höjda skatteinkomster. Stundom har man kunnat få intrycket att ett bättre avdragssystem skulle kunna lösa våra statsfinansiella problem. Så är inte fallet. Om vi vid exempelvis 1978 års taxering skulle ha haft en avdragsgräns vid t. ex. 20 000 kr., skulle den ha berört 115 000 personer, varav drygt 63 000 personer hade en inkomst understigande 100 000 kr. före avdrag. Inte ens med en så kraftig begränsning, som enligt min uppfattning är orimligt hård begränsning på en omöjlig nivå, skulle avdragen ha minskat med mer än runt 1,5 miljard. Ur skattesynpunkt skulle

det ha betytt ungefär 1 miljard. Det kan vara värt att ha det i minnet. Vi reformerar avdragssystemet för att få mera rättvisa, inte i första hand för att klara våra statsfinansiella problem.

KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Ingemar Mundebo brukar kräva en nyanserad debatt och vill gärna framstå som en saklig och nyanserad debattör. Det var i den skepnaden han uppträdde här.

Men då måste jag fråga honom hur han så länge har kunnat acceptera att folkpartiet i god moderat anda förenklade skattedebatten så till den milda grad att ni under många år krävde en enda sak: sänkta marginalskatter och lägre skattetryck, där sänkningen av marginalskatterna framställdes som lösningen på praktiskt taget alla problem. Hur har Ingemar Mundebo kunnat vara med om att så förenkla folkpartiets skattepropaganda?

Nu vill Ingemar Mundebo tala om avdragen och säger att avdragen måste begränsas och att de skapar orättvisa, men i valrörelsen utnyttjade han gladeligen moderaternas skräckpropaganda om ränteavdragen. Vi hade tillsammans flera debatter där han bara hakade på den propagandan och inte gjorde ett enda försök att säga att det kanske ändå ligger någonting i det som socialdemokraterna säger.

Jag har svårt att få respekt för den hederliga uppsyn som Ingemar Mundebo så gärna visar upp i riksdagens talarstol, eftersom han i valrörelsen utnyttjade – utan några hämningar – skräckvisionerna från moderat håll av vad en begränsning av avdragsrätten skulle innebära.

Ingemar Mundebo upprepar sedan Ola Ullstens uttalande om att det har gjorts stora sänkningar av marginalskatten för de stora grupperna heltidsarbetande. Då måste jag fråga: Tillhör en person som har den genomsnittliga industriarbetarinkomsten den stora gruppen heltidsarbetande, och har den gruppen i så fall fått en sänkning av marginalskatten som kan betecknas som stor? Marginalskatten på en genomsnittlig industriarbetarlön var 59 % år 1976, medan den nu blir 58 %. Det blir en sänkning med en procentenhet. För all del – jag skall inte ta ifrån Ingemar Mundebo äran av den bedriften, men att beteckna det som en stor och väsentlig sänkning av marginalskatterna går väl ändå inte. Det kan man bara göra i en valrörelse.

Till slut! Ingemar Mundebo berömmar sig över att man undvikit alltför stora höjningar av löneskatterna. Det har man gjort för att bevara företagets konkurrenskraft. Det är här bristen på samband i Ingemar Mundebos finanspolitik som dyker upp igen. En konsekvens av denna återhållsamhet med skatterna blir att vi nästa år får ett budgetunderskott på 55 miljarder kronor. Vad kommer det att betyda för vår konkurrenskraft, om inflationen på nytt rusar iväg med över 10 %?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Nu vill jag göra den nyansering som Kjell-Olof Feldt ansåg det vara min uppgift att göra. Folkpartiet har inte sagt att sänkta marginalskatter löser alla eller ens huvuddelen av våra många skattepro-

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

blem. Problemen inom vår inkomstbeskattning är många och stora, och det är därför det är så väsentligt att reformera våra inkomstskatter. Det är de problemen som många människor, i första hand löntagarna, drabbas av, t. ex. de höga marginalskatterna. Därför har vi ofta betonat att en inkomstskattereform är en av våra viktigaste skattereformer. Men den är ingalunda den enda. Jag beklagar om Kjell-Olof Feldt har följt 1970-talets skattedebatt så flyktigt att han inte noterat våra krav på en rad andra skatteområden.

Likaså har vi gång på gång klargjort att det inte är möjligt att nu sänka våra samlade skatter. På det budskapet blir man ingalunda populär, men vi har inte avstått från att framföra det. Både Ola Ullsten och jag själv har framfört det många gånger. Vi har klart och entydigt sagt att visst skulle vi önska att det vore möjligt men att det inte är möjligt i dag om vi vill fullfölja ett ambitiöst reformarbete och få en bättre balans i vår offentliga ekonomi. Därför har vi sagt – och jag har gjort det även i dag – att de sänkta marginalskatterna så att säga måste betalas med höjda skatter på andra områden.

Vad som hänt i fråga om inkomstskattenivåerna framgår av propositionen. Där anges effekterna såväl vid oförändrade kommunala skatter som med en kommunalskattehöjning på 3 kr. Jag kan bara hänvisa till ett studium av den tabellen, som återger vad som verkligen har hänt.

Jag återgår så till avdragsdebatten och frågan om vad vi har sagt nu och tidigare under detta år i det sammanhanget. Låt mig än en gång betona att vi skall komma ihåg att en bevarad avdragsrätt är en för många hushåll nödvändig förutsättning för att klara boendekostnaderna. Detta framhöll vi i somras, eftersom mycket i den oklara debatten kunde ge ett annat intryck. Vi ville klargöra för människorna att vi vill bevara denna avdragsrätt. Den uppfattningen hade vi då, och vi har den fortfarande. Vad vi är kritiska mot, nu som då, är de stötande effekter som avdragssystemet i vissa fall kan få. Jag tänker framför allt på de s. k. underskottsavdragen. Jag vill också betona orden "i vissa fall", eftersom det långtifrån alltid blir sådana effekter.

Vi lade redan i våras fram ett förslag om förändringar av bostadsbeskattningen, som riksdagen först i höst har tagit ställning till och som innebär skärpta regler i fråga om s. k. reparationsavdrag. Därmed markerade vi att vi ville skärpa lagstiftningen på sådana områden där denna kunde ge stötande effekter. Men vi vill nu som då bevara avdragsrätt i sådana situationer där vi menar att den är en nödvändig förutsättning för att människor skall kunna känna trygghet i sitt boende.

Till sist: Jag kommer att behålla såväl min uppsyn som min skattesyn.

KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte påminna mig att folkpartiet under valrörelsen eller dessförinnan drev några krav på förändring av vårt avdragssystem. Är det verkligen så att folkpartiet någonsin sade att vårt avdragssystem innehåller orättvisor? Är det så att folkpartiet någonsin krävde begränsningar av avdragsrätten? Tog folkpartiet någonsin avstånd från moderaternas alla

överdrivna påståenden om de fruktansvärda konsekvenserna för alla landets villaägare? Herr Bohman talade ju om att 3 miljoner människor skulle drivas från hus och hem.

Lyfte herr Mundebo ett finger för att söka skingra den rädsla som detta kunde skapa bland villaägarna? Nej, jag minns inte att så skulle vara fallet. Denna underlåtenhet var ett utslag av en valstrategisk tanke om att sådana påståenden kunde skada socialdemokraterna, och då kunde varje lögn passera.

Men låt oss då sluta bråka om detta, om vi nu verkligen börjar ena oss om att en reformering av vårt skattesystem måste handla också om något annat än sänkning av marginalsatser och indexreglering av skatteskalor! Jag ser det som ett kolossalt framsteg, om vi vid detta riksmöte skulle ha åtminstone två partier med den uppfattningen. Det skulle ju skapa ett underlag för något som kunde rädda skattesystemets möjligheter att fungera rättvist och att ge oss de inkomster som samhället behöver.

Det är också utmärkt att Ingemar Mundebo nu accepterar att det behövs nya skattekällor, om vi på ett rimligt sätt skall kunna klara statsbudgeten och skattereformerna i framtiden. Då är det utmärkt – låt mig säga det för tredje gången – att Ingemar Mundebo kommer att driva på arbetet med produktionsskatten och att det kommer att göras en ordentlig utredning om bristerna i vårt avdragssystem.

Det är bara på en fråga, herr talman, som det inte har givits något svar, nämligen vad moderaterna egentligen anser om allt detta. När jag lyssnade på deras företrädare tidigare i debatten uttalade de sig som om ingripanden mot avdragssystemet måste *minimeras* och icke skulle få påverka några grundläggande inslag i vårt skattesystem. Inte heller hörde jag någon moderat tala på samma sätt som Ingemar Mundebo om att det kan behövas nya skatteinkomster. Det hade varit utomordentligt värdefullt om ekonomiministern för en gångs skull hade tagit sig hit till riksdagen och gett sina synpunkter på den ekonomiska politiken. Den bataljen får tydligen Ingemar Mundebo utkämpa alldeles ensam med Gösta Bohman. Jag kan bara önska honom lycka till.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag är tacksam för alla välgångsönskningar. Somliga behöver jag, men somliga har jag kanske inte så stort behov av.

Får jag påminna Kjell-Olof Feldt om, eftersom han inte kunde erinra sig det, att vi tidigare har talat om avdragsproblemen. Redan i våras lade vi fram ett förslag på ett betydelsefullt område. Det gällde frågan om begränsning av de s. k. reparationsavdragen, vilka skapar en hel del problem i skattesystemet. Det förslaget har riksdagen nu antagit.

Får jag också påminna om att jag redan i våras aviserade att vi skulle se över gällande regler om underskottsavdrag. Det har gjorts en del förarbeten, och dessa skall nu resultera i en utredning med uppgift att se över hela detta frågekomplex.

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Ondsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

ERIC ENLUND (fp):

Herr talman! Mitt inlägg i denna debatt kommer i huvudsak att begränsas till att gälla några av de meningsskiljaktigheter som kommer till uttryck i finansutskottets yttrande till skatteutskottet över propositionen 1979/80:58 och de motioner som behandlas i anslutning därtill.

Vad gäller den samhällsekonomiska bakgrunden har finansutskottets majoritet i sitt yttrande refererat vad vi anförde i utskottets betänkande nr 10 med anledning av den socialdemokratiska motionen nr 4 om den ekonomiska politiken. Vi pekar på de positiva dragen, ökad export, ökad intern efterfrågan, stigande sysselsättning – även inom industrin – och förbättrade driftöverskott, även om räntabiliteten fortfarande är otillfredsställande.

Men vi nämner också de mindre ljusa inslagen i bilden. En avmattning i den internationella konjunkturen, bl. a. till följd av oljeprisstegringarna, försämrar exportutsikterna för svenska företag. Av samma anledning försvagas vår handels- och bytesbalans. Ökad inhemsk efterfrågan ökar importvolymen. Även om exporten ökar, så har svenska företag inte återvunnit marknadsandelar i en grad som man tidigare förväntade sig. Vi nämner också konjunkturinsitutets nedrevidering av ökningstakten i bruttoinvesteringarna och att bostadsinvesteringarna nu inte alls väntas öka mellan åren 1978 och 1979. Slutligen nämner vi att det för 1979 finns risk för prishöjningar på närmare 10 %, en högre siffra än i vårens prognoser.

Såvitt jag förstår har socialdemokraterna inte några större invändningar mot denna beskrivning av vår ekonomiska situation. Däremot skiljer sig meningarna beträffande de slutsatser som bör dras. Finansutskottets majoritet medger att den här utvecklingen ökat svårigheterna att återställa balansen i den svenska ekonomin. Men vi finner ingen anledning att ompröva den ekonomiska politikens huvudsakliga inriktning. Varför skulle vi ompröva en politik, vars huvudsyfte varit att på sikt återställa balansen i våra utlandsaffärer, något som vi alla är överens om ovillkorligen bör ske? Det medel vi använt alltsedan regeringsskiftet 1976 har varit att stärka den svenska industrins konkurrenskraft, öka importen och dämpa importstegringen. Varför skulle denna politik omprövas, när motiveringarna för den genom den senaste tidens utveckling har ytterligare ökat i tyngd? Varför skulle denna politik omprövas, så länge några alternativ inte ens skisserats från den socialdemokratiska oppositionen?

När det gäller de socialdemokratiska alternativen är situationen i dag precis densamma som den var när vi här i kammaren diskuterade finansutskottets betänkande nr 10 med anledning av den socialdemokratiska motionen om den ekonomiska politiken. Några socialdemokratiska alternativ som snabbare skulle kunna återställa balansen i våra utrikesaffärer föreligger inte.

I den avvikande mening som finansutskottets socialdemokratiska ledamöter fogat till vårt yttrande över skattepropositionen sägs bl. a. följande: "— de under hösten kraftigt förändrade förutsättningarna för svensk ekonomi hade motiverat att regeringen förelagt riksdagen en revidering av

de bedömningar från i våras på vilka den ekonomiska politiken då grundades.”

Detta är precis vad regeringen kommer att göra om två tre veckor. Därför inskränker sig dramatiken i den här debatten till frågan om det meningsfulla i att nu i höst – innan en rad osäkra faktorer ännu klarnat – för riksdagen lägga fram de reviderade bedömningarna för att sedan om några veckor göra ytterligare justeringar i den finansplan som i vanlig ordning kommer att ligga på riksdagens bord när vi samlas efter nyår. Regeringen har inte ansett detta meningsfullt, och finansutskottets majoritet delar regeringens bedömning på den punkten.

I sin avvikande mening säger finansutskottets socialdemokratiska ledamöter vidare att den redovisning som lämnats i proposition 58 inte är tillräcklig som grund ens för beslut om 1980 års skatter. Vad det är för bakgrundsmaterial som saknas för en bedömning av skatteskalorna och det kommunala skatteunderlaget redovisas dock inte. Det har inte heller redovisats i den här debatten. Vi har enligt min mening tillräckligt underlag för att diskutera och fatta beslut om inflationsskyddade skatteskalor, marginalskattesänkningar och marginalskattespärr.

Herr talman! Jag skall bara på ett par punkter kommentera Kjell-Olof Feldts anförande. Debatten om skatterna har nu förts i flera timmar, och jag tycker inte att det är meningsfullt att vi tar ett varv till om dem. Men på ett par punkter vill jag göra kommentarer.

När det gäller avdragsmöjligheterna vill jag understryka vad budgetministern redan har sagt. De avdragsmöjligheter och de bestämmelser som gäller har tillkommit i huvudsak under den tid då socialdemokraterna bestämde hur det skulle vara här i landet. – Det är det ena påpekande jag vill göra.

Det andra är att vi nu alla är överens om att det behövs en översyn, så att man dels ger utrymme för de avdragsmöjligheter som vi oundgängligen måste ha och som är nödvändiga för många medborgare i vårt land, som budgetministern flera gånger understrukit i sina inlägg, dels kommer till rätta med de avarter som vi har kunnat konstatera och som jag tycker att Kjell-Olof Feldt exemplifierade ganska drastiskt. Jag har ingenting att invända mot att sådana effekter av nuvarande avdragsregler försvinner.

Däremot tycker jag vi skulle kunna begära av Kjell-Olof Feldt att han något minskar sin indignation, eftersom de bestämmelser som i dag gäller i huvudsak är signerade av socialdemokraterna och eftersom vi är överens om att vi måste ha en översyn för att komma till rätta med avarterna.

Jag vill också kommentera vad Kjell-Olof Feldt sade om sambandet mellan reformering av inkomstskatten och finansieringen av denna reform. Han sade: Skall vi genomföra en reformering av inkomstskatten måste vi höja de indirekta skatterna. Ja, det är precis vad som har skett! Vi har här i kammaren beslutat om en höjning av skatterna på sprit, tobak och energi med det dubbla syftet att finansiera skattereformen och att pressa ned en konsumtion som vi menar att det är nödvändigt att pressa ned.

Här sker alltså precis det som Kjell-Olof Feldt säger måste ske. Därför

förstår jag inte hans indignation över de former i vilka våra beslut fattats här i riksdagen under hösten.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Jag skall bara ta upp en enda sak med finansutskottets ordförande. Han säger att det finns inte ens en skiss till ett socialdemokratiskt alternativ för den ekonomiska politiken. Nej, det tror jag det. Våra förslag till en alternativ ekonomisk politik debatterades och avslogs av riksdagen den 7 december.

Mén en liten bit blev faktiskt över och finns med i den här omgången. Det är vårt förslag att 20 % av företagets vinster år 1979 skall avsättas till investeringsfonder. Det förslaget avstyrks nu av den borgerliga majoriteten, och i finansutskottets yttrande säger man att det är onödigt att vid sidan av de s. k. kontona för likviditetsutjämning göra någonting mer – det räcker.

Då måste jag fråga Eric Enlund om han menar att dessa likviditetsutjämningskonton löst några problem.

Har de för det första i någon märkbar grad minskat problemen med överlikviditeten i näringslivet? Ett tecken på att den överlikviditeten är betydande är måhända att utflödet av valuta ur landet f. n. sker med 500 milj. kr. varje vecka.

För det andra: Har likviditetsutjämningskontona löst problemen med industriinvesteringarnas stagnation? När de infördes trodde man på en ökning av industriinvesteringarna i år med 10 %. Nu är man nere i 4 % uppgång. Och för nästa år vågar nästan ingen gissa vad det blir.

Är det inte så, Eric Enlund, att de här likviditetsutjämningskontona blev ett ganska präktigt fiasko? Man trodde att det skulle komma in mellan 6 och 8 miljarder, om jag minns rätt. Det har blivit ungefär 2 miljarder. Inte ens en ränta på 13 % lockar alltså företagen, för de har så många andra bättre utlåningsmöjligheter, som jag redogjorde för i en annan debatt: till varven med 18 %, att sätta in dem i avbetalningshandeln, finansieringsbolag, kontokortsföretag osv., där de aldrig behöver räkna med lägre räntesats än 25 %.

Det är därför vi menar att vi inte utan en obligatorisk vinstavsättning kan uppnå någon likviditetsindragning värd namnet och inte heller skapa någon rejäl stimulans för de investeringar som det här landet så väl behöver.

Därför är det både slarvigt och obegripligt att finansutskottets borgerliga majoritet bara säger att den här åtgärden inte behövs.

ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Problemet med den överlikviditet som Kjell-Olof Feldt talar om har sin grund i den bristande lönsamheten för den svenska industrin, som gör att man inte finner det angeläget att investera. Därmed är vi tillbaka till den debatt vi fört för någon tid sedan här i kammaren när det gäller den

ekonomiska politiken i stort i syfte att stärka den svenska industrins konkurrenskraft så att investeringsviljan ökar.

Där är det framför allt två saker som hänt under 1970-talet.

Den ena händelsen var oljekrisen 1973–1974, som framför allt drabbade sjöfartsnäringen och varvsindustrin och via dem också handelsstålsindustrin och gruvindustrin.

Den andra händelse som fick avgörande betydelse för utvecklingen var den dramatiska kostnadsökningen i Sverige 1975–1976, då våra kostnader steg 20 % mer än kostnaderna i våra konkurrentländer.

Vad har vi då gjort för att komma till rätta med detta?

Ja, vi har från regeringsskiftet 1976 beslutsamt gått till verket genom en rad åtgärder. Jag nämner de viktigaste: devalveringen, borttagandet av löneskatten, och indexregleringen av skatteskalorna. Detta bidrog till en nedpressning av kostnaderna ned mot den nivå relativt sett som de hade före kostnadsexplosionen. På varje punkt fattades dessa beslut mot socialdemokraternas vilja. Frågan är: Vad skulle ha utträttats om ni hade fått bestämma? Våra svårigheter i dag och den bristande investeringsviljan har sin grund i den utveckling som skedde före regeringsskiftet 1976. De åtgärder som vi har vidtagit efter regeringsskiftet har ni konsekvent motarbetat, trots att ni mycket väl måste veta att de har varit av utomordentligt stor betydelse när det gäller att höja den svenska industrins konkurrenskraft och därmed också öka de svenska företagens investeringsvilja.

KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Efter de debattomgångar som jag nu hunnit ha med Eric Enlund har jag lärt mig att han tillämpar tekniken att anfall är bästa försvar. I stället för att tala om de faktiska problem som finns flyr han gärna till perioden före det att det borgerliga kaoset drog in över landet.

Nu säger Eric Enlund att överlikviditeten i näringslivet beror på den låga lönsamheten. Det låter litet halsbrytande. Hur stor är lönsamheten i dag? Enlig konjunkturinstitutets beräkningar är driftöverskottet såsom andel av förädlingsvärdet i svensk industri i år 17–18 %. Åren 1968–1972 var detta överskott såsom andel av förädlingsvärdet lika stort, dvs. ca 18 %. Lönsamheten befinner sig i år ungefär på samma nivå som i början av 1970-talet. Men då hade vi ingen överlikviditet. Vi hade däremot en uppgång i investeringarna med 10 % per år.

Perioden 1970–1974 ökade industriinvesteringarna med 40 %. Sedan har de sjunkit med 40 % efter 1976, när Eric Enlund och hans partikamrater tog hand om det hela. Så förklaringen kan väl inte vara att den låga lönsamheten har skapat överlikviditeten, utan den har skapats av den herre som var här för en liten stund sedan och debatterade med mig och andra, nämligen budgetministern, som varje månad lånar upp 5 miljarder och till stor del gör det på ett sätt som ökar penningmängden i landet. Det är förklaringen till den s. k. överlikviditeten.

Om företagen då inte vill investera, säger Eric Enlund och många andra

borgerliga representanter att det bara är att sitta och vänta på att lönsamheten blir ännu större. Men hur högt skall vi komma? Till vilken nivå skall löntagare och konsumenter acceptera att vinsterna stiger, innan företagen finner det förenligt med sina intressen att börja investera igen? Vi tror att landet inte har råd att vänta till den dagen. Den kan ligga åtskilliga år bort. Det vet vi ingenting om.

Såsom en åtgärd vid sidan av en annan ekonomisk politik när det gäller budgeten tänkte vi oss att man skulle kunna överväga att tvinga företagen att sätta av en del av vinsten på särskilda investeringskonton. Företagen skulle omedelbart kunna lyfta medlen – och med goda skattevillkor – om de använde pengarna till produktiva investeringar och inte som nu till finansiella placeringar och en hel del spekulation. Så enkel var vår tankegång. Men det passar tydligen inte den borgerliga majoriteten att göra någonting i dag annat än att vänta på att privatkapitalet bestämmer sig för vad det vill göra.

ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Kjell-Olof Feldt säger, att lönsamheten för den svenska industrin har förbättrats. Men vi vet att fortfarande är räntabiliteten för låg för att locka till investeringar.

Sedan skulle jag också vilja peka på en punkt där vi tydligen numera är överens. Jag tycker att även det bör komma fram i den här debatten.

En av de åtgärder som de borgerliga regeringarna vidtagit är ju att sänka marginalskatterna. Jag vill gärna notera att både i den avvikande mening som socialdemokraterna givit till känna i samband med finansutskottets yttrande till skatteutskottet och i den reservation som de socialdemokratiska ledamöterna i skatteutskottet har fogat till skatteutskottets betänkande sägs rakt ut i klartext att det är nödvändigt att marginalskatterna sänks. Jag tycker att det är viktigt att understryka den samstämmighet som råder. Den är ett tecken på en relativt senkommen insikt inom det socialdemokratiska partiet.

Herr talman! Det förefaller som om den faktiska orsaken till socialdemokraternas kritik av den ekonomiska politiken och den indignation som kommer till uttryck inte är att vi under höstriktsdagen skulle ha avstått från att fatta nödvändiga beslut i ekonomiska frågor eller att vi skulle sakna underlag för bedömning av de samhällsekonomiska konsekvenserna av de beslut vi har fattat. Nej, orsaken tycks vara – det intrycket har jag fått av debatten här i dag – att regeringen inte har lagt fram förslag och riksdagen inte beslutat i överensstämmelse med vad den socialdemokratiska oppositionen önskar.

Det ger mig anledning att säga att det tyder på att socialdemokraterna på något sätt missförstått eller inte godkänner de spelregler som gäller för beslutsfattande här i kammaren, nämligen att de beslut som fattas måste respekteras, även om de har fattats med en knapp majoritet, och att anspråken från oppositionens sida att få ta över regeringens roll inte är rimliga.

Däremot tycker jag att det vore bra om socialdemokraterna kom med konstruktiva förslag som vi kunde sätta oss ner och resonera om just på det

sätt som både Ingemar Mundebo och Erik Wörnberg tidigare har antytt i den här debatten.

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Först några ord till finansutskottets ordförande Eric Enlund. En rekommendation som jag vill ge honom i all vänskaplighet är att han skulle vinna på att vara litet försiktigare med omdömena om resultaten av den politik som förts under de tre senaste åren.

Herr Enlund frågade var vi skulle ha stått om regeringen inte hade genomfört dubbla devalveringar, svångremspolitiken som pressat ner standarden för de arbetande grupperna, över huvud taget hela den politik som har karakteriserat de senaste åren.

Ja, man kan ju inte ta i någon ekonomisk tidskrift i dag eller läsa någon av de många ekonomiska rapporter som framställs på olika håll utan att bli uppmärksam på det ekonomiska elände vi har framför oss. Det skulle följaktligen vara resultatet av de tre senaste årens hantering av den ekonomiska politiken.

Som det har sagts tidigare här i dag: Vi vet vad de här tre åren har inneburit. Vi har inte återvunnit några marknadsandelar värdemässigt och sett över hela den svenska exporten. Det ger bl. a. Industriförbundets ekonomiska rapporter, både vårens och höstens, klar verifikation på. Den svenska industrin har inte återvunnit någonting av viljan att investera annat än möjligen, som man gissningsvis säger, 4 eller 5 % under 1979. Det skall då vägas mot de 35 à 40 % vi förlorade i industriell investeringsaktivitet de tidigare åren. Vi har följaktligen fått ytterst dystra resultat av den förda ekonomiska politiken. Det bör herr Enlund tänka på när han i fortsättningen i de ekonomiska debatterna tar de gångna åren som utgångspunkt för en vällyckad utveckling inom den svenska ekonomin.

Jag vill sedan till vår budgetminister, herr Ingemar Mundebo, gärna säga att vi gläder oss åt den intressanta deklaration han nyss avgav, att han tänker bibehålla sitt utseende i varje fall i fysisk bemärkelse framöver. Den rondör med vilken budgetministern framträder är nog – det är min personliga uppfattning – det bästa försvaret för honom när han skall förklara den olycksaliga skattepolitiken, budgetpolitiken och ekonomiska politiken. Jag tycker att han skall vara mycket angelägen om att bibehålla den.

Herr budgetministern gjorde gällande, och jag tror att även finansutskottets ordförande, herr Enlund, var inne på samma sak, att den skattepolitik vi har i dag egentligen bara är ett resultat av vad socialdemokratin under sin långa tid i regeringsställning är anledning till. Skattereformsarbetet borde ha varit mer omfattande under tidigare år – så föll herr Mundebos ord. Ja, det är frestande för en gammal finansminister som har svarat för så många skattepropositioner och skattedebatter i den svenska riksdagen att kommentera detta som allra hastigast.

Det gjordes åtskilliga skattereformer under den senare hälften av 1950-talet – ofta i samråd mellan dåtidens bondeförbund, sedermera centerpartiet, och socialdemokratin, eftersom vi regerade tillsammans. Det

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

var skattereformer som eliminerade dyrortsgrupperingen i skattehänseende. Så småningom kom vi fram till 1960-talet. då jag svarade för en skattereform som mycket påtagligt ersatte den gamla direkta beskattningen med en genomgripande indirekt beskattning – i första omgången i form av en omsättningsskatt, så småningom i form av en mervärdeskatt.

Allt detta gav egentligen grunden till den utveckling som vi hade under 1960-talet och som gav oss möjligheter att med sunda statsfinanser genomföra en expansion på den offentliga sektorn, som då var mycket eftersatt med avseende på service och tillgodoseende av medborgarnas legitima intressen. Nu, i efterhand, brukar man tala om att 1960-talet var ett årtionde då vi hade en utmärkt ökningstakt i bruttonationalprodukten. Vi hade hygglig sysselsättning. Det är inte ovanligt att i dessa dagar läsa om att 1960-talet var ett årtionde som man kallar för det lysande årtiondet i efterkrigstidens ekonomiska historia.

1970-talet är litet annorlunda. Men jag vill erinra om att 1972, då vi började se på skattepolitiken i ett större sammanhang, tillsatte jag som finansminister tre stora utredningar – en som sysslade med den direkta beskattningen, en som sysslade med den kommunala ekonomin och en som sysslade med företagsbeskattningen. Det var stora problem att ta sig an. Utredningarna hade direktiv om att gå noggrant till verket. De ålades dessutom i direktiven att gemensamt försöka lösa problem som tangerade alla dessa tre områden.

Så fick vi – jag säger för min egen del *tyvärr* – 1976 ett regeringsskifte. Jag tillsatte utredningarna, och herr Mundebo tog emot resultatet. Sedan är det ju herr Mundebo som har fått svara för utformningen av den skattepolitik, den budgetpolitik och i viss utsträckning den ekonomiska politik som vi har kunnat inregistrera under de tre senaste åren. Resultatet av herr Mundebos funderingar kring skatteutredningarnas förslag – förslagen fick dessutom en annan utformning i och med regeringsskiftet – har inte varit uppmuntrande, sett från socialdemokratins utgångspunkter. Vi har varit klart och tydligt besvikna. 1970-talets skattereformism har inte givit vad vi önskade, men i oppositionställning har vi tyvärr inte kunnat påverka den på annat sätt än genom att leverera förslag i vilka vi har deklarerat vår uppfattning. Skall vi gå längre tillbaka, till den tid då vi både tillsatte utredningar och tog emot utredningarnas resultat tror jag att vi med rätt stor säkerhet kan svara för att resultatet då var förhållandevis gott.

I dag har herr Mundebo när han ställts inför skattepolitikens olösta problem – och de kommer väl alltid att vara olösta – varit väldigt generös med att lova rader av nya utredningar. Det skall bli utredningar om underskottsavdragen, om reavinstbeskattningen, om aktiebeskattningen, om energibeskattningen. Om jag fattade honom rätt skall han fundera vidare på marginalskattens problem. Han har funderat i tre år – han skall fortsätta att fundera på en generalklausul.

Med all respekt för sådana här utredningar skulle jag ändå vilja rekommendera budgetministern: Lita inte bara på att utredningsväsendet skall klara ut problem som hänger över oss och är av den allvarliga natur som

vi nu klart uppfattar! Det kommer att behövas mer av egen vilja och handlingskraft hos budgetministern, om vi skall kunna ändra på en hel del av de missförhållanden som har påtalats i dagens debatt. Jag har stor respekt för utredningsarbetet, men i sista hand är det det exekutiva statsrådet och regeringen som har att angripa problemen och ta ansvaret för att någonting blir gjort.

Herr talman! Det har ju anförts åtskilligt med kritik i olika avseenden i dagens skattedebatt. Jag skall kritisera regeringens handlingar också utifrån en annan utgångspunkt. Min kritik gäller den presentation av skatteförslagen i tre olika tappningar som vi har upplevt under den gångna hösten. Först fick vi skattehöjningen på tobak och sprit. Det var väl i och för sig en relativt okontroversiell skattefråga. Den följde metoder och idéer som vi har varit överens om tidigare. Den gick således ganska ogenerat igenom i riksdagsbehandlingen. Men den kom såsom ett delförslag i den stora skattepolitiska debatten. Den efterföljdes av skatten på el, olja och bensin. Denna skatt var så pass brutalt tilltagen att resultatet blev kraftiga prisstegringar i konsumentledet med följaktligen ganska besvärande verkningar för den indexreglering vars utveckling är så avgörande bl. a. för de nu påbörjade avtals- och löneförhandlingarna. Vi socialdemokrater gick emot dessa skattehöjningar på el, olja och bensin just av den anledningen att de så starkt influerade på konsumentprisindexets utveckling. Vi blev nedröstade med knapp marginal. Efter den voteringen har vi konstaterat hur de oljeproducerande länderna har backat på skatteeffekterna med ytterligare en kraftig prisstegring på råvaran. Denna råvaruprishöjning lagd till skatteprisstegringen skiljer ut de här strategiska varorna med en alldeles speciell prisstegring som jag inte tror att vi har upplevt på något annat område tidigare. Det drabbar småfolk. Det drabbar folk i glesbygderna. Om man från den här kammarens sida hade haft en aning om vad som skulle hända så omedelbart på oljefronten, så har jag en känsla av att man skulle ha dragit sig för den här kraftiga prisstegringseffekten på varorna, som herr Mundebo's skatteförslag nr 2 ändå innebar.

I sista omgången kom så det förslag som vi debatterar här i dag, dvs. det förslag som gäller skatten på inkomster, den direkta skattens utformning under 1980. Jag menar att den här metoden att servera en skattepolitik i etapper så tätt inpå varandra, vilket kanske herr Mundebo anser vara ett finurligt sätt att slussa frågan genom riksdagen, inte är korrekt i fråga om hur man skall behandla riksdagen, som därmed får det svårt när det gäller att bedöma och behandla skattepolitiken som en större del i den ekonomiska politiken och när det gäller att över huvud taget behandla skattepolitiken som en sammanhängande enhet. Jag vill sätta in min kritik på den punkten, och jag hoppas att vi skall bli befriade från den här etappserveringen i fortsättningen.

Trots de orättfärdiga verkningarna bibehåller man indexregleringen av den statliga skatteskalen. Den frågan har varit föremål för mycket utförliga och informativa debatter här i dag. Den inflation vi nu kan avläsa för basperioden 1978–1979, dvs. september–september, kommer att föranleda en påfrestning för statskassan – vilket också har noterats tidigare i debatten –

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

på ca 4 miljarder kronor under 1980. Tillika med den revision av skatteskalan i övrigt som föreslås rör det sig om ett belopp om nära 7 miljarder kronor – eller 6,8 miljarder kronor, som det är redovisat – i statsutgifter, och detta i ett statsfinansiellt läge 1980 med ett underskott som bara kan betraktas som helt oacceptabelt. Den långa vägen mot statsfinansiell utarmning som vi har bevittnat under de här tre åren kommer med all sannolikhet att fortsätta.

Herr Mundebo har försvarat sin indexskatt med en för mig ganska förbluffande argumentering. Jag vill minnas att han gjorde gällande, att framtidens historiker kommer att höja ögonbrynen i förvåning över motståndet mot den indexskatt som socialdemokratin redovisar i de här debatterna. Jag tror att det finns större anledning för historikerna att bli förvånade över att vi praktiskt taget ensamma i västvärlden håller oss med indexregleringar av den statliga skatten och, som jag uppfattar det, faktiskt låter inflationen avgöra vilken skatt vi skall ha i stället för att handla enligt den motsatta argumentering som herr Mundebo och flera andra talare här i debatten använder.

Erik Wörnberg har redovisat de orimliga verkningarna av oljenotan på skatten nästa år. Han har erinrat om de i och för sig ekonomiskt acceptabla slutsatserna, att det här är en kostnad för folkhushållet som man svårigen kan befria sig från. Här befriar man sig från den kostnaden genom att acceptera indexregleringen, där oljeprisstegringen spelar en sådan avgörande roll. Men detta går ju naturligtvis inte ihop.

I den här mycket bekymmersamma situationen försvarar sig Stig Josefson – som är en gammal erfaren skatteman och som tydligen är ganska plågad av argumenteringen – med att säga, att det är möjligt att man i fortsättningen kan klara det här genom att eliminera oljeposten ur den indexberäkning som i sig konstituerar vilken skattesänkning man skall få året därpå. Man har redan gjort några sådana undantag och man kan bygga vidare på dessa. Här vill jag göra den enkla reflexionen att vi har en import här i landet i runt tal 125 miljarder kronor under ett år. Oljenotan uppgår till förslagsvis ca 20–25 miljarder. Vi kan få brutala prisstegringar på andra importvaror som för folkhushållets funktion och vidareutveckling är absolut ofrånkomliga. Skall vi då börja diskutera att eliminera också dem? Folkhushållet får ju ta kostnaderna när priserna på importvarorna stiger, varor som är strategiska för den svenska industrins utveckling och arbetssätt och även i andra avseenden är viktiga. Ja, då har vi kommit från indexregleringen.

Jag undrar om jag skall tolka Stig Josefsons inlägg så, att han nu börjar må så illa när han tänker igenom dessa verkningar att han nu skulle kunna tänka sig att rensa i beräkningsgrunderna för indexet, så att han slipper ifrån dagens obehagliga debatt visavi oljans effekter på indextilläggen. Men då får han i konsekvensens namn också fortsätta, och då kan vi naturligtvis den vägen avverka indexet. Men då förtjänar det måhända inte ett så intensivt försvar som vi i dag har hört från många talare.

En sådan avgörande påfrestning på statsfinanserna som vi nu upplever och som indexregleringen kommer att ytterligare spä på har en dubbel negativ betydelse. Den skall ses mot bakgrunden av det enorma budgetunderskottet,

som vi om ett par tre veckor blir presenterade. Jag vet inte hur stort det är, men så mycket förstår vi allesammans att det är fråga om ett ganska avskräckande underskott.

Den skall vidare ses mot bakgrunden av den allmänna ekonomiska situationen, som nu präglas av ett bestående och fortlöpande underskott i våra affärer med omvärlden med åtföljande krav på ökade utlandslån för att försvara våra valutareserver. Storleken av dessa underskott i bytesbalansen föreligger det måhända delade meningar om. I den serie av ekonomiska prognoser som vi uppvaktas med har författarna kommit till olika slutresultat. För min del vågar jag ändå röra mig med siffrorna 10–12 miljarder i underskott för innevarande år och kanske 14–16 miljarder för 1980. Det finns ju högst seriösa publikationer som har uppskattat underskottet till bortåt 20 miljarder. Så småningom får vi reda på de exakta siffrorna.

Detta skall ses i sammanhang med den tillfälliga konjunkturförbättring som vi under 1979 har iakttagit och som under den gångna valrörelsen enligt regeringens talesmän spelade en enorm roll. Enligt alla framtidsbedömare kommer denna i en nära framtid att avlösas av en ny dämpad utveckling, en nedgång i konjunkturen. Vi möter en sådan situation i ett uselt statsfinansiellt läge, sämre än någonsin tidigare.

En skattepolitik som dränerar statskassan på nära 7 miljarder framstår i detta läge som oförsvarlig, såvida man inte via andra inkomstkällor kompenserar statskassan för utgifterna. Dessa andra inkomstkällor har, som jag nyss sade, portionsvis presenterats riksdagen. De kan vid en generös bedömning uppskattas till mellan 2,5 och 3 miljarder. Regeringens formella uppskattning slutar på 4,3 miljarder i plus för statskassan. Den beräkningen har en dålig grund i verkligheten, då den förutsätter en oförändrad konsumtionsvolym på alla de punkter där den indirekta beskattningen höjs. Beräkningen från regeringens sida är så mycket mer anmärkningsvärd – och det har påtalats tidigare – som man så energiskt hävdar att avsikten med skattehöjningarna är att åstadkomma en kraftig konsumtionsminskning. Det logiska resultatet måste då bli en svag inkomstförbättring.

Slutsatsen av detta blir helt enkelt att regeringens skatteförslag strider mot två grundläggande och av alla erkända bedömningar inom finanspolitiken.

För det första innebär det en påspädning av konsumtionen i ett läge där vi lever med en enorm underbalansering av statsbudgeten och ett kraftigt underskott gentemot omvärlden. Det är någonting av inflationsdynamit i den fortsatta ekonomiska utvecklingen.

För det andra har det en fördelningsprofil som tveklöst kommer att komplicera de påbörjade avtalsförhandlingarna och i värsta fall äventyra en förhandlingsmässig uppgörelse. Utan att vara olyckskorp – det ligger inte för mig – vill jag understryka det allvarliga i denna situation. Störningar på arbetsmarknaden i den situation vi nu har framför oss torde vara det mest negativa och besvärande inslaget i våra förhoppningar om att ändå så småningom försöka få en ordning på nationens ekonomi.

Den period av armarna-i-kors-politik som har kännetecknat regeringen

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

under hela den gångna och långa hösten när det gäller de ekonomiska frågorna är naturligtvis helt oförsvarbar. Vi har från socialdemokratin sida velat möta denna situation dels med ett skatteförslag som präglas av en rättvis fördelning av den i och för sig önskvärda skattesänkningen, dels genom att redovisa en fullständig finansiell täckning av skattereformens konsekvenser. Vi har givit till kända denna uppfattning genom motionen i våras, nr 2433, som gav oss en finansiell täckning för skatteförslaget med ikraftträdande redan från den 1 januari 1980. Vi blev nedröstade på detta förslag. Vi vidhåller nu huvudlinjerna i detta förslag och preciserar dem i en motion, nr 129.

På grund av regeringens säregna sätt att i etapper presentera sina skatteförslag och på grund av att det avgörande förslaget om skatteskalorna kommer i riksdagens elfte timmes sista minut, har vi funnit det meningslöst, utöver de 4 miljarder som statskassan vinner på att säga nej till indexregleringen, att försöka särredovisa täckning för de 1.3 miljarder som fattas för att realisera socialdemokratin skatteförslag. Vi säger följaktligen att den totala inkomstförstärkningen som behövs och formerna därför får bedömas i samband med att vi får möjligheter att ta del av budgetförslaget. Vi räknar med att förhoppningsvis ha detta framför ögonen den 10 januari. Vi återkommer då, herr talman, med en samlad bedömning av vad vi anser att läget kräver och vad läget tål i fråga om fortsatt lånefinansiering för att täcka de statliga utgifterna.

Vi har från socialdemokratin sida sammanfattat vår uppfattning om skattepolitiken i följande punkter, som refereras i reservationen och har varit föremål för debatt här i dag.

Det är helt enkelt att skatteuttaget skall förskjutas från beskattning av hushållens inkomster till ett starkare inslag av en indirekt beskattning. Därför är det produktionsfaktorsskatten som vi i dagens läge ser som den enda möjligheten att nå målet med. Det nya i den indirekta beskattningen, dvs. den allmänna produktionsskatten, har ju dessutom fördelen att den kan bedömas och anpassas i kommande avtalsrörelser. Den kan spelas in i den bedömningen på samma sätt som att av de 11 3/4 %, som i dag inlevereras för att finansiera våra ATP-pensioner, har varje tiondel lika sorgfälligt gått i avräkning under det förhandlingsarbete som vi har haft under 1960- och 1970-talen. Då behöver man inte ta fram den här gamla argumenteringen om att företagen inte orkar med det och inte tål det, och att det är så ytterst nödvändigt att de är finansiellt väl solida och att de är likvida för att vi skall klara exportsituationens olika allvarliga krav.

Det har sagts tidigare här att företagens likviditet inte har utnyttjats till den investeringsaktivitet som är erforderlig, och jag vill understryka det. Jag har framhållit samma sak de få gånger jag har brytt mig om att ta kammarens tid i anspråk för sådana här frågor. Det kan inte vara riktigt att man fryser företagspengarna under ett par år framåt, samtidigt som vi har en djupt otillfredsställande investeringsverksamhet och ett djupt otillfredsställande bostadsbyggande. Det kan inte heller vara riktigt – vilket också har sagts här tidigare – att företagen etablerar sig som filialer till affärsbankssystemet och i

denna sin verksamhet tar in alldeles omåttliga vinster och förtjänster på sin penningförvaltning.

Vi slår vidare fast att inkomstskattens nivå bör sänkas och att marginalskatterna bör justeras. Det är i och för sig inte något nytt och revolutionerande i skattepolitiken, då inflationsutvecklingen har tvingat oss härtill under praktiskt taget alla år under senare hälften av 1970-talet. Vi introducerade ju systemet 1974 vid den första av de s. k. Hagauppgifterna.

Vi slår fast att avdragsmöjligheterna vid inkomstbeskattningen bör begränsas och att realisationsvinstbeskattningen bör överses och skärpas. Dagens debatt har framför allt visat att de senaste tre fyra årens inflation har fått helt oförutsedda verkningar i avseende på avdragsreglerna i beskattningen. Det var litet annorlunda på 1950- och 1960-talen, när ett eget hem innebar en relativt måttlig penninginvestering, i varje fall nominellt betraktat, när följaktligen avdragen var måttliga och när de årliga lönestegringarna var anpassade härtill. Utvecklingen av inflationsklimatet framför allt under de senaste fem åren, med piken riktad uppåt speciellt under 1977, har ju vänt upp och ner på alla gamla vedertagna begrepp om avdragens roll i skattepolitiken.

Vi konstaterar avslutningsvis att en lag mot skatteflykt bör införas och att skattekontrollen måste förstärkas, och det är i och för sig ingenting nytt.

Vi räknar från socialdemokratins sida med att i en motion under våren i de här punkterna närmare konkretisera och precisera vad vi anser vara nödvändiga förändringar och förslag i skattesystemet för framtiden.

Herr talman! Jag är den förste att erkänna alla de svårigheter som möter när man talar om radikala förändringar i ett sedan 1928 introducerat och bestående skattesystem. Systemet har sedan gradvis förändrats med hänsyn till utvecklingen, men det saknar den enhetliga överarbetning som vi hade räknat med att de tre stora skatteutredningarna, iscensatta i början på 1970-talet, skulle komma fram till men som de tyvärr misslyckades med. Orsakerna kan vara flera. En är naturligtvis de svenska skattebetalarnas mycket bestämda uppfattning om den inbördes rättvisa som skall gälla medborgarna emellan, vilket speciellt aktualiseras när man talar om avdragsproblemen. Jag är vidare medveten om svårigheter som anmäler sig när det gäller att på ett önskvärt och rimligt sätt skriva skatteregler för såväl företagare som löntagare liksom framför allt för företagaren i dennes dubbla position som företagare och fysisk person. Att skilja på beskattningen av vad som hör samman med rörelseinkomster och därav åtföljande acceptabla avdrag och på beskattningen av de personliga inkomsterna för rörelseidkaren och därav följande avdrag är en svår uppgift.

Medvetna om alla dessa tekniska svårigheter har vi väl ändå kommit fram till uppfattningen att vårt traditionella skattesystem, som fungerat bra i en relativt inflationsfri ekonomi – låt mig säga fram till mitten på 1970-talet – nu utsätts för enorma påfrestningar med alla de förändringar i inkomst- och förmögenhetsförhållandena såväl brutto som netto som inflation och avdragssystem innebär. Att återställa den rättvisa i skattesystemet som vi

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

förlorat framför allt under de senast förflutna åren är en aktuell och ofrånkomlig uppgift.

Jag tillåter mig att uttala förhoppningen att enligt min mening nödvändiga omprövningar och justeringar skall kunna aktualiseras och genomföras och att detta skall kunna ske snabbt, då det till syvende og sidst ändå bör finnas möjligheter – där har vi det ljusa inslaget i dagens debatt – att samla majoritet bakom förslag som präglas av ett rättvisare skatteuttag att finansiera statsutgifterna mer än vad vi just för dagen kan avläsa.

Innan jag slutar vill jag, herr talman, bara ytterligare referera en sak. Jag har tidigare vänt mig till herr Josefson, och jag kan vända mig till herr Josefson som representant för centerpartiet en gång till. Är det ändå inte för en centerpartist av den gamla skolan, som var med på den tid då partiet hette bondeförbundet, ett parti som hade en så stark förankring inom den svenska jordbrukarkåren och även hos småbrukarna, ganska påfrestande att gentemot sina valmän ute på landsbygden försvara den skattereform, varom vi snart skall votera? Det är en skattereform som när allt läggs till allt år 1980 ger tusenkronan tillbaka till folk med normala inkomster och drygt 10 000 tillbaka till folk med de verkligt höga inkomsterna? Om herr Josefson tittar på sina yrkesbröders deklarationer och tror på dem – det skall vi väl göra i anständighetens namn – så är det inget tvivel om att han där hittar en befolkningsgrupp som i långa stycken är likvärdig med arbetarklassen. Gå ut och tala med dem om den fördelningspolitik som det borgerliga skatteförslaget innebär när man skall skifta snåla pengar på ett rättvist sätt! Då tror jag att herr Josefson tar på sig en aldeles omöjlig uppgift.

Det har vidare sagts någonting i den allmänna entusiasmen att om man bara blir av med de höga marginalskatterna, så slipper man ifrån en myckenhet av oarter i det nuvarande systemet. Vi skulle ju, som det sades av en tidigare talare här i dag, helt enkelt kunna räkna med att i allt väsentligt komma bort ifrån det s. k. kvittolösa samhället. Om vi kommer ner till en marginalskatt av 50 % för folk i allmänhet och en maximal marginalskatt av 70 % för de allra högsta inkomstagarna, så skulle det kvittolösa samhället vara en sorglig episod i den skattepolitiska historien.

Ja, detta är ju ett barnsligt och blåögt tal. De människor som arbetar med att fuska med skatten ser inte på frågan på det sättet. Den kvittolöse slipper ju i dag skatta på sin extra tusenlapp helt och fullt. Tjänar han tusenlappen svart, betalar han inte en krona i skatt därför att han fuskar ifrån skatten. Varför skulle han börja att nu ta kvitto, om han då blir av med 500 kr. på tusenlappen eller 700 på tusenlappen i skatt genom att man realiserar de här nya framtidsmålsättningarna i fråga om marginalskatten? Det där är en ordets makt över tanken, en illa genomtänkt argumentation, som jag hoppas att de som tänker litet kallt och sakligt på det hela i varje fall inte från den här talarstolen kommer att upprepa.

Jag ser att det har gått litet grand över tiden, men jag försvarar mig, herr talman, med att det nu inte i förhållande till gamla tider är så ofta som jag besvärar kammaren.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag vill kort kommentera ett par avsnitt i Gunnar Strängs inlägg. Gunnar Sträng berörde det faktum att kammaren under de gångna veckorna vid tre tillfällen har debatterat om skatter, i tre etapper har fått regeringsförslag om skattereformer. Gunnar Sträng förmodade att det var ett finurligt sätt att hantera skattereformerna. Jag tackar för vänligheten – jag förmodar att det var en sådan. Men sanningen är nog att det mer var en praktisk nödvändighet att hantera skatteförslagen på det sättet – det var det både för regeringskansli och för riksdag mest hanterliga sättet i den situation vi hade att arbeta i.

Jag skulle ha önskat att vårriksdagen hade kunnat fatta beslut om inkomstskatteförändringar. Som jag har sagt i tidigare debatter är det bäst om sådana beslut kan tas på våren. Men som en och annan kanske påminner sig var det inte möjligt att ta ett sådant skattebeslut i våras, och därför fick vi komma tillbaka nu i höst, så fort det av praktiska skäl var möjligt att göra det. Vi lade också fram förslagen om alkoholbeskattningen och energibeskattningen vid de tidpunkter då det var möjligt att göra det, eftersom vi menade att det var till fördel för riksdagsarbetet att riksdagen fick förslagen så snart det var möjligt. Men vi redovisade att förslagen skulle läggas fram, och vi angav också i regeringsförklaringen det ungefärliga innehållet i dem. Därför kunde kammaren få en erforderlig helhetsbild. Jag tycker också att det är bra om man kan bedöma flera delvis sammanhängande förslag på samma gång, men jag tror inte att jag kan lova att under kommande år, vid ett och samma tillfälle, i en och samma proposition, lägga alla under terminen aktuella skatteförslag, jag lika litet som Gunnar Sträng gjorde det på sin tid.

Sedan var Gunnar Sträng oroad för effekterna på konsumtion, löneförhandlingar och statsfinanser av den nu aktuella skattereformen. Han var så oroad att man närmast kunde få intrycket att han menade, att vi borde ha avstått från en inkomstskattereform och i statskassan kanske kunnat behålla de 2–3 miljarder som oförändrade regler möjligen skulle ha kunnat resultera i. Jag ser det på ett annat sätt. Jag tror att det är bra för samhällsekonomin, bra för löneförhandlingarna, bra för skattemorale och för arbetsviljan att vi kan göra en ytterligare reform av våra inkomstskatter, ta ytterligare ett steg på den väg där flera steg återstår att ta.

Vi kan inte komma fram till balans i den offentliga ekonomin bara genom att slå vakt om alla skatter i oförändrade former. Vi måste arbeta oss fram till bättre balans, inte genom att avstå från att göra erforderliga skatteförändringar, inte genom att införa många och stora skatthöjningar – utan genom att söka begränsa de senare så långt det är möjligt och ändå ha en försvarlig balans i den offentliga ekonomin. Huvudlinjen till balans måste emellertid vara den att vi – genom att arbeta och spara – får en lägre tillväxttakt i den offentliga verksamheten.

Därför menar jag att det är nödvändigt att nu göra en inkomstskattereform och att människorna, företagen och samhället tjänar på att den görs nu.

Nr 58

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Gunnar Sträng drog alltför långtgående slutsatser av mitt yttrande om den prövning av index som eventuellt bör göras. Jag sade i mitt anförande att indexregleringen bör vara kvar i vårt skattesystem. Beträffande den kritik som Erik Wärnberg riktade mot vissa komponenter i indexregleringen sade jag bl. a. att man noga bör pröva vad som skall ingå i index. Vi har indexreglering på flera områden i vårt samhälle, och det finns anledning att se över i vilken utsträckning olika faktorer påverkar index. Jag står fast vid den uppfattningen, men att därav dra slutsatsen att jag skulle vilja ha bort indexregleringen av skatterna är att gå för långt.

När Gunnar Sträng sade att höginkomsttagarna får skattelättnader räknade han indexregleringen – det inkomstbortfall som staten får – som en skattesänkning och naturligtvis också marginalskattetaket. Samhället har råkat in i en besvärlig situation, där alltför många räknar på vad de får ut efter skatt. Det har påverkat löneutvecklingen på ett icke önskvärt sätt – höglönerna har drivits upp. Är man nu även från socialdemokratisk sida beredd att justera marginalskatten också för de högsta inkomsttagarna, finns det all anledning för oss att så snart som möjligt försöka stoppa denna utveckling. Om man har för avsikt att verkligen välja den vägen, bör man inte så hårt kritisera marginalskattetaket. I normalkommunen kan det samlade skatteuttaget uppgå till 82–87 %. Har man nu från socialdemokratiskt håll förklarat sig beredd att sänka det uttaget, rör det sig om 2 % för att marginalskattespärren inte skall ha någon verkan. Skall man vara med på en sänkning av marginalskatterna kan den inte gärna vara mindre än en procentenhet, och då finns det faktiskt inte så stor anledning att, som Gunnar Sträng gjorde, förstora upp marginalskattespärrens effekter.

GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Även socialdemokratin anser det vara nödvändigt med en skattereform under 1980. Men skillnaden mellan min uppfattning och herr Mundebos uppfattning är den att vi avstår från att dela ut de 4 miljarder som ett envist fasthållande vid indexregleringen av statsskatten innebär. Vi säger nej till index. Det fattas då 1,3 miljarder för att täcka socialdemokratin skattereformsutgifter. Då har vi sagt, att när vi väntar ett budgetförslag om tre veckor, är det lika bra att vi nu preliminärt avstår från att redovisa täckning för det beloppet. Vi har nämligen en bestämd känsla av att när vi får se budgeten in corpore kommer vi att finna att det blir fråga om andra värderingar än 1,3 miljarder.

Herr Mundebo lämnar i sitt förslag ifrån sig 4 miljarder år 1980 och dessutom ytterligare 2,8 miljarder för de marginalskattesänkningar som han redovisar, sammanlagt nära 7 miljarder. Finansieringen härav är högst otillfredsställande. Det är en betydligt klenare finansiering av budgeten för framtiden än vad socialdemokratin förslag innebär.

Det överraskar mig att centerpartisten Stig Josefson så entusiastiskt sluter upp bakom indexsystemet. Han för en enligt min mening dålig argumentering för vikten av att man inte förändrar de inbördes relationerna mellan rika

och fattiga i avseende på skattebelastningen och säger att indexregleringen ger en möjlighet att bibehålla dem för all framtid. Men det finns ingenting som säger att de ursprungliga relationerna i skattehänseende mellan rika och fattiga är så objektivt riktiga att de är värda att föra vidare år efter år för all framtid. Det rimliga är ju att en regering och en ansvarsmedveten riksdag vid varje tillfälle bedömer hur finanspolitik och skattepolitik skall läggas upp och frågar sig vad finanspolitiken kräver av offer från medborgarna via skatterna. Vid det tillfället skall man vara obunden och obetagen att göra den relativa avvägningen och värderingen. Men det är ju det som ni hindrar riksdagen att göra genom detta envisa fasthållande vid indexregleringen av skatteskalan.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Gunnar Sträng använde en formulering för att klargöra skillnaden i skattesyn oss emellan som klargör inflationsskyddets innebörd väl så bra som mycket av en debatt skulle göra.

Gunnar Sträng sade att vi avstår från att *dela ut* 4 miljarder. Jag svarar att vi avstår från att *ta* 4 miljarder. Jag skall emellertid inte diskutera huruvida siffran 4 miljarder är korrekt – det kan vi ha olika meningar om. Jag avstår alltså från den debatten och redogör i stället för vad ett inflationsskydd egentligen betyder genom att se på de två olika utgångspunkterna.

Om vi skulle vilja ta 4 miljarder, dvs. om vi skulle vilja ha in ytterligare 4 miljarder i skatt, då skulle vi klart tala om det för människorna, och då skulle vi också lägga fram ett konkret lagförslag om detta här i riksdagen.

STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill till Gunnar Sträng säga att riksdagens rätt att besluta om skatterna är helt oförändrad. Frågan är bara varifrån vi skall utgå när vi fastställer skatteskalorna. Skall vi utgå från realvärdet och från det beslut som har gällt tidigare, eller skall vi utgå från ett resultat som inflationen har åstadkommit? Det är den skillnad som föreligger. Riksdagens rätt att besluta har däremot inte beskurits på något sätt.

GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Herr Mundebo skulle, om han följde mitt inlägg och min replik här, kunna erinra sig att jag sade att jag avstår från att dela ut de här pengarna *utan att samtidigt kräva annan kompensation*. Det är skillnaden oss emellan.

Herr Mundebo fortsätter med kallt blod att vilja försämra statsfinanserna tills han kommer till den punkt i utvecklingen där läget blir omöjligt. Må Gud hjälpa och befria honom från detta! Men sitter han kvar, kommer han dithän med den här politiken att det blir sju resor värre att rätta till en nerkörd och förstörd ekonomi.

Vi säger att det i den här inflationsutvecklingen är nödvändigt att göra vissa justeringar av skatteskalen. Vi har gjort det sedan 1974, men vi har därvid ständigt sett till att staten har blivit kompenserad på andra vägar. Vi har

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

kunnat göra detta i kombination med löneförhandlingarna och i diskussion med de fackliga parterna på arbetsmarknaden. Det är den stora skillnaden. Därmed kunde vi driva en rimlig skattepolitik med bibehållna statsfinanser.

Herr Mundebo är däremot ute på denna eländiga väg, som gör varje budget sämre och sämre med ständigt ökad upplåning och ständigt större påfrestning på den svenska ekonomin, som bl. a. tar sig uttryck i en ständigt ökad utlandsskuld. Vi vill inte vara med på det, och förr eller senare måste också herr Mundebo inse det orimliga i den här tågordningen.

Jag har väl inte så mycket mer att säga till herr Josefson; jag skall, herr talman, bara upprepa mig mycket kortfattat. Det finns inget objektivt och oklanderligt fast besked till oss som säger att den relation mellan fattiga och rika som vi skattemässigt hade före 1978 var höjden av all rättvisa och att den skall bibehållas år efter år. För en riksdagsförsamling som ser det faktiska förhållandet i ögonen måste det ju ändå vara bättre att varje år kunna bedöma om statskassan behöver en förstärkning och då säga: Låt oss genomföra den, obundna av tidigare automatik i besluten, och låt oss då se till att vi genomför en skattebelastning som är solidariskt försvarbar och som tar hänsyn till de mindre bärkraftiga skattebetalarna!

Det är ju det som herr Josefson glömmer bort när han går upp till försvar för indexregleringen.

Talmannen anmälde att Stig Josefson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Bara ett enda ord till Gunnar Sträng. Skillnaden är att jag inte delar ut 4 miljarder men inte heller tar in ytterligare 4 miljarder genom att låta inflationen höja skatterna, vilket skulle bli följden om vi inte hade ett inflationsskydd. Om vi ser det ur statsbudgetens synpunkt är det lätt att konstatera att ytterligare 4 miljarder skulle göra nytta och ge en bättre balans. Men jag tror att om vi företog en sådan skattesärpning så skulle vi få problem för samhällsekonomin, problem för företagets ekonomi och problem för människornas ekonomi. Det är av det skälet som vi inte vill hantera inkomstskattesystemet på detta sätt.

Gunnar Sträng brukar oroas sig för att ett inflationsskydd dränerar statskassan. Frånvaron av ett inflationsskydd dränerar skattebetalarnas kassa, och det är allvarligt.

Talmannen anmälde att Gunnar Sträng anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! När regeringen i rubriken till en proposition använder formuleringen "reformer av inkomstskatten, m. m." kan man utgå från att det är fråga om lättnader för höginkomstagare och om ökade skatteorätt-

visor. Proposition nr 58 har rubriken "fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.", och vad det handlar om är en fortsättning på den skattepolitik som kännetecknat borgerligt regeringsinnehav. Tommy Franzén har i sitt anförande belyst den orättvisa skatteprofil regeringsförslagen har och redovisat vpk:s alternativ. Jag har för avsikt att ta upp några frågor i skattepolitiken.

Fixeringen av skattedebatten till marginalskatteeffekterna och diskussionen om indexregleringen av skatteskalorna har, förutom strävan att gynna de mest bärkraftiga i samhället, också syftat till att dölja de verkliga skatteproblemen. De indirekta skatterna liksom kommunalskatterna utgör en särskilt tung börda för låg- och medelinkomsttagare, för barnfamiljer, för pensionärer och för andra inkomstsvaga grupper i samhället. Men de indirekta skatterna höjs, och kommunerna tvingas till skattehöjningar för att klara den nödvändiga servicen. Regeringens förslag till reformering av inkomstskatten berör inte de verkligt tunga skatterna för vanliga inkomsttagare.

Från vänsterpartiet kommunisterna har vi vid upprepade tillfällen ställt krav på resurser till kommunerna för att de skall kunna fullgöra sina serviceuppgifter utan kraftiga skattehöjningar. Vi har krävt ökade statsbidrag till vissa verksamheter och särskilda insatser för barnomsorg, bekämpande av ungdomsarbetslöshet osv. Vi har också föreslagit en progressiv statskommunal enhetsskatt.

Det är en viktig uppgift i skattepolitiken att hålla tillbaka de stigande kommunalskatterna, men detta kan inte ske genom åtstramningsåtgärder och sådana hot om skattetak som Gösta Bohman ofta ger uttryck för. Man har också en obehaglig känsla av att vad som tidigare var en högermarkering i dessa frågor alltmer börjar bli allmän egendom i de borgerliga partierna. Det är tydligen så att den nuvarande kommunministern, som nyligen lämnade ordförandestolen i Kommunförbundet, kommer att tvingas skriva under Gösta Bohmans tvångsåtgärder mot kommunerna.

Budgetminister Mundebo har talat i debatten, och vad han sade föranleder mig att fråga: Är det inte hög tid att analysera orsakerna till den kommunala expansionen och besvara frågan om vilka sociala konsekvenser en åtstramning skulle få?

De kommunalekonomiska frågorna berörs i ett avseende i propositionen och i skatteutskottets betänkande. Det gäller frågan om det kommunala skatteunderlaget, bl. a. i avseende på vissa skattepliktiga förmåner som f. n. inte inräknas.

En ändring som innebär att dessa förmåner inräknas i det kommunala skatteunderlaget ser regeringen endast som en förenkling, och utskottet t. o. m. som en välkommen förenkling. Men det orättvisa i det förhållandet att kommunerna inte får del av skatteinkomsterna från dessa förmåner förbigås. Regeringen talar om att förändringen "skall bli neutral i fråga om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun". På sikt befarar regeringen att förändringen skall leda till växande inkomstöverföring till kommunsektorn och aviserar åtgärder för att motverka detta.

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Till de mera märkliga omständigheterna hör att i den socialdemokratiska motionen kritiseras regeringen för att inte tillräckligt effektiva spärrar reses mot att kommunerna skulle få ökade resurser genom förenklningarna.

Regeringen bygger sitt resonemang på kommunalekonomiska utredningens förslag. Det förtjänar att påminnas om att förutom vpk:s kritik mot utredningsmajoritetens ståndpunkter förelåg även en socialdemokratisk reservation. I denna fanns en uppräknig av de viktiga uppgifter kommuner och landsting har att svara för. Man polemiserade mot åtstrammingslinjen, som ansågs kunna leda till social nedrustning. Det är därför märkligt att man i den socialdemokratiska motionen nu kritiserar regeringen för att den inte är tillräckligt njuigg mot kommunerna. Visst behövs det ett bättre förslag än regeringens, men av andra skäl än de som anförs i motion 129.

Vi har från vpk önskat markera att de kommunalekonomiska frågorna och kommunalskatterna måste tas med i varje diskussion om skattepolitiken. För inkomsttagare med upp till omkring 130 000 kr. i inkomst – troligen numera ännu högre upp – tar kommunalskatten mer än den direkta statliga skatten. Kommunalskatten är proportionell och därför mest kännbar för låginkomsttagaren. Tendensen är också att alltmer av den samhällseliga servicen finansieras via kommunalskatterna. Till åtgärder för att underlätta den kommunala verksamheten återkommer vi.

”Folkpensionärernas skattelättnader” är en förpliktande rubrik i regeringspropositionen. Den folkpensionär som söker efter förslag som skulle innebära verkliga lättnader blir nog besviken. Budgetminister Ingemar Mundebo konstaterar ”att frågan om folkpensionärernas ställning i skattehänseenden rymmer flera, delvis svarbemästrade avvägningsproblem”. Det problem som många folkpensionärer stött på, nämligen att även blygsamma sidoinkomster får allvarliga skattekonsekvenser, vägar sig regeringen inte på. De förslag som regeringen framlagt är helt otillfredsställande. Från vpk har vi föreslagit att bestämmelserna utformas så, att ingen beskattningsbar inkomst uppkommer vid en taxerad inkomst, motsvarande folkpension och pensionstillskott plus en sidoinkomst om 1 000 kr. Utskottet gömmer sig bakom det förhållandet att en kommitté skall tillsättas med uppgift att utreda frågan om pensionärernas beskattning, och säger sig inte vara berett att vidta några principiella ändringar i reglerna.

Jag vet inte när ändringar blir principiella för skatteutskottet, men enligt min mening borde det vara fullt möjligt att genomföra vpk-förslaget utan att avvakta en långdragen utredning.

Till bilden hör nämligen att pensionärerna i särskilt hög grad drabbas av den ekonomiska politik och skattepolitik som förts. De får till och med vara med och finansiera marginalskattesänkningarna genom det sätt varpå dessa skall finansieras.

Bolagen i Sverige har länge varit föremål för en ömsint behandling i skattehänseende, inte bara under de borgerliga partiernas regeringsinnehav. Men särskilt sedan de borgerliga fick regeringsmakten har bolagen skonats och erhållit lättnader.

Från vpk har vi länge hävdad att det nuvarande systemet för företagsbe-

skattning är felaktigt. Företagen svarar för en allt mindre del av det direkta skatteuttaget i samhället. År 1950 utgjorde skatteinkomsterna från företagen 13,8 % av de totala skatterna och avgifterna mot endast 2,9 % 1977. Den omfördelning av skattebördorna, som gynnat företagen och kapitalägarna och som har pågått länge, är enligt vår mening oacceptabel.

Den direkta beskattningen av bolagens vinster måste skärpas. Bolagsskatten bör göras progressiv och nuvarande avskrivningsregler förändras. Ett system av produktionsskatter bör införas, beräknade i förhållande till företagets omsättning, råvaru- och energiförbrukning, har vpk bl. a. hävdad. Som ett led i en politik som syftar till att bryta den ogynnsamma utveckling, som medfört minskade skattebördor för företag och kapitalägare och ökade skattebördor för vanliga inkomstagare, har vpk krävt att bolagsskatten höjs med 10 procentenheter till 50 %. Skatteutskottet yrkar avslag på detta krav. Detsamma gäller våra motionskrav om skärpt skatt på förmögenheter, arv och gåvor.

Vi har i motionen upprepat vårt krav på höjning av skatten på stora förmögenheter och angett en skala för denna höjning. Vi har ånyo begärt att 80/85-procentsregeln slopas, och vi har begärt att skatten på arv och gåvor höjs med i genomsnitt 50 %. Inga av dessa förslag vinner utskottets gillande. Det var inte heller att vänta. Propositionens huvudsyfte var inte att avskaffa skatteorättvisorna utan att ytterligare förstärka dessa.

Klassmotsättningarna ökar i vårt land med den politik som de borgerliga partierna i regeringsställning bedriver. Detta gäller också skattepolitiken. Skattepolitik är klasspolitik. Skattepolitiken skall enligt vår mening tjäna en omfördelning av inkomsterna från dem som har höga inkomster till dem som har mindre inkomster eller inga alls. Skatterna skall finansiera gemensamma nyttigheter som sjukvård, barnomsorg, skolor, kollektivtrafik, social omvårdnad, sysselsättning och samhällelig service i olika former. Skattepolitiken skall vara ett instrument för att uppnå rättvis fördelning av samhällets resurser. Men skattepolitiken har fått en annan inriktning, särskilt med borgerliga partier i regeringsställning. Redan förut rådande orättvisor har ökat. I ännu högre grad har skattepolitiken gynnat dem som har det bäst i samhället till förfång för dem som har det sämre.

En genomgripande skattereform är enligt vänsterpartiet kommunisterna nödvändig. Grundlinjen i skattepolitiken måste vara minskade skattebördor för lönarbetarna, barnfamiljerna och pensionärerna samt ökade skatter på stora förmögenheter, bolagsvinster och spekulationsvinster. Samtidigt måste stat, landsting och kommuner tillförsäkras nödvändiga resurser för en aktiv social reformverksamhet, utbyggd kultursektor, planerad regionalpolitik och en intensiv miljövard. Följande punkter är viktiga i en sådan skattepolitik:

Vi måste föra en kamp mot de höga indirekta skatterna, särskilt mervärdesskatten. I första hand måste moms på maten bort.

Staten måste överta kostnaderna för viktiga delar av kommunernas och landstingens verksamhet. En progressiv statskommunal enhetsskatt införs

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

och kostnaderna för den grundläggande servicen täcks inom det samlade skattesystemet.

Progressionen i skattesystemet får inte försvagas utan måste tvärtom skärpas, bl. a. genom skärpt beskattning av kapital och kapitalvinster och genom att hela det nuvarande avdragssystemet ändras.

Bolagsbeskattningen måste skärpas och göras progressiv och nuvarande avskrivningsregler förändras. Ett system av produktionsskatter bör införas. Skattesystemet bör användas för miljöpolitiska och allmänt regionalpolitiska syften.

Skatteflykt och skattefusk måste hårt bekämpas, bl. a. genom en skärpt lagstiftning.

Varur stammar f. ö. skatteflykt och skattefusk liksom den kraftigt växande ekonomiska brottsligheten? Att enbart skylla på skattesystemet och dess progressiva inslag är falskt. Att som de borgerliga gör, bara sätta upp marginalskatterna som den stora boven, är alltför ytligt. Den tilltagande ekonomiska brottsligheten och skatteflykten hänger samman med den allmänna ekonomiska utvecklingen.

Från slutet av 1960-talet har kristendenserna i den kapitalistiska ekonomin blivit allt tydligare. Tillfälliga uppgångar, som den vi haft under det senaste året, ändrar på intet sätt den långsiktiga bilden. Under 1970-talet har företagen fått ut mindre profit i förhållande till insatt kapital. Detta har medfört en minskande investeringsbenägenhet i produktionen i Sverige. Det har bidragit till att svenska företag satsar långt mer på att öka sin produktion i andra länder, där profiten väntas bli större.

Samtidigt har kapitalets spekulativa användning ökat. När produktionen inte är tillräckligt räntabel söker sig kapitalet till direkt spekulation. När kapitalet söker sig till denna – från samhällsekonomins synpunkt – improduktiva verksamhet, är för vissa kapitalägare den verksamhet som tänjer gränserna för lagstiftningen och även går utanför denna inte avlägsen. Den ekonomiska brottsligheten, valutaskoj, mark- och fastighetsspekulation, skattesmiteri osv. blir alltmer vanliga och lukrativa verksamheter för kapitalet. Härifrån kommer sedan spridningseffekter, inte minst beroende på myndigheternas flathet gentemot de stora och det inte ovanliga närgångna paragrafrytteriet mot folk med små inkomster.

De svårigheter den kapitalistiska ekonomin varit inne i under hela 1970-talet är inte övervunna. Det handlar inte om kortsiktiga konjunkturproblem. Trots att staten har satsat som aldrig tidigare på att jämna ut konjunkturerna och stimulera det privata näringslivet har kristendenserna i den svenska ekonomin långsiktigt fördjupats. Redan finns tecken på att även den senaste uppgången börjar gå mot sitt slut.

Slutsatsen av detta kan bara bli: lappandet med skatter, försöken att minska de lönarbetandes andel av produktionen, försöken att med ökade bidrag och andra stimulanser ta sig ur de djupgående problemen, kan endast skyla de värsta följderna. Man kan inte nöja sig med att peta litet i utanverket, när det enda sättet att åstadkomma en sund samhälls ekonomi är att bryta det allt sjukare systemet, som är baserat på vinstbegär och

spekulation. Tiden rycker allt närmare när det krävs ett samhällssystem baserat på planering och gemensamt ägande till de av folkets arbete skapade tillgångarna. Mot denna bakgrund framstår den borgerliga regeringspolitiken som ett hinder för framsteg. Den är oerhört reaktionär. Detta gäller inte minst skattepolitiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 och 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wärnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkan-
de 20 mom. 1 och 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wärnberg begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 168

Nej - 167

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wärnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande
20 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wärnberg begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 168

Nej - 167

*Fortsatt reforme-
ring av inkomst-
skatten, m. m.*

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wörnberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wörnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 20 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wörnberg m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wörnberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167
Nej - 151
Avstår - 16

Mom. 5-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 130 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 20 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 130 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 314
Nej - 20

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 130 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 20 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 130 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 315
Nej - 20

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 12 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 307 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 20 mom. 12 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 307 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 315
Nej - 20

Mom. 12 b - e och 13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 58

Onsdagen den
19 december 1979

Fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

§ 5 Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:13 med anledning av propositionen 1979/80:24 om de multilaterala handelsförhandlingarna inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), m.m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Lag om finansbolag

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:23 med anledning av propositionen 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag, m. m., jämte motioner.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Trots att ledamöterna, som jag förstår, otåligt väntar på höstsessionens avslutning vill jag ta någon minut i anspråk för kommentarer till det här ärendet som rör lagen om finansbolag. Att döma av den debatt som just nu förs om hithörande problem kan man säga att det är en fråga i tiden.

Propositionen lades på riksdagens bord redan i våras, och utskottet har hela hösten verkligen ägnat den betydande tid. Företrädare för olika intressen – i hög grad kontroversiella sådana – har uppvaktat utskottet och framfört sina synpunkter.

Propositionen innehåller förslag till en lag som omfattar bankägda finansbolag och andra finansbolag om nettovärdet av tillgångarna uppgår till minst 10 milj. kr. Förebild för lagen är lagen om kreditaktiebolag. Finansbolagen ställs således under offentlig tillsyn som kommer att utövas av bankinspektionen.

Det betonas i propositionen att lagen inte har kommit till på grund av misshälligheter eller brister beträffande finansbolagens verksamhet hittills. Det avses heller inte att lagen skall bli en detaljreglering som försvårar eller hämmar utvecklingen av verksamheten. Men finansbolagen har ju växt mycket kraftigt under den senaste tiden, och det har funnits anledning att införa dessa bolag under i princip samma lagstiftning som bankerna.

Anledningen till att finansbolagen har växt så kraftigt är dels att det finns ett behov av nya kreditformer, dels att kreditmarknaden har haft gott om pengar – likvida medel har i stor utsträckning gått från näringslivet till finansbolagen och därifrån i betydande grad till konsumtionskrediter. Enligt min mening är det inte bra om finansbolagen växer alltför fort på bekostnad av bankernas ordinarie utlåningsverksamhet.

För egen del vill jag fästa uppmärksamheten på att det är oroande, om det är sådan brist på investeringsvilja i näringslivet eller sådan brist på lönsamma objekt att pengarna går från näringslivet och på olika vägar till den grå marknaden. Det är angeläget att så snart som möjligt åstadkomma en ökad

lönsamhet inom näringslivet och att man där kan hitta projekt som är intressanta att placera de likvida medlen i eller att dra till sig riskkapital från hushållen.

Av stort intresse i sammanhanget är att denna lag har ansetts vara en förutsättning för att man skall kunna inordna finansföretagens verksamhet under lagen om kreditpolitiska medel och för att man således på samma sätt som sker i fråga om bankerna skall kunna reglera finansbolagens kreditverksamhet.

En betydande del av finansbolagens krediter går som sagts till konsumtionskrediter. Av finansbolagens ca 12 miljarder i utestående krediter är åtminstone en fjärdedel rena konsumtionskrediter, varav två tredjedelar är att hänföra till kontokortsverksamheten. Det är enligt min mening rimligt att konsumtionskrediter i kreditregleringshänseende behandlas på samma sätt som krediter från bankerna. Vi hade i går en debatt om kontokortsföretagen. Då underströks från flera håll angelägenheten av att vi har möjlighet att se till att krediterna inte går till konsumtion, medan bankerna stramar åt privata krediter och industrin har brist på medel till investeringar.

Den större delen av finansbolagens verksamhet går dock till den mindre och medelstora företagsamheten. Det har uppgivits att 90 % av finansbolagens kunder är mindre och medelstora företag och att två tredjedelar av medlen går till denna sektor. Finansbolagen har genom innovationer i vad gäller låneformer och genom nya system, factoring, leasing etc., kunnat dra till sig en betydande del av lånemarknaden. Och de har uppenbarligen gjort en stor insats för att främja utvecklingen av de mindre och medelstora företagen.

Enligt min mening måste vi, när vi nu skall diskutera lagen om kreditpolitiska medel, noga överväga huruvida den del som går till de mindre och medelstora företagens finansiering verkligen skall skäras över en kam och gå in under en lagstiftning om kreditpolitiska medel. Jag tror att den del av likviditeten som går till dessa företag inte åstadkommer sådana störningar på kapitalmarknaden att det erfordras en lagstiftning. Det är min personliga syn på denna fråga, och jag vill betona att finansbolagens utlåning till småföretagssektorn kan vara en nödvändig ventil i en tid av hårda kapitalrestriktioner.

Det har varit mycken diskussion om reglerna för bl. a. produktutveckling. Man har varit rädd för att bankägda finansbolag skulle avvika alltför mycket från bankernas egen verksamhet när det gäller att utnyttja de nya formerna: leasing etc. På denna punkt har vi haft många diskussioner, och utskottet har kommit fram till som jag anser en väl avvägd skrivning. Utskottet medger att det här måste göras avsteg från banklagstiftningen – vilket redan har gjorts i praxis. Det måste vara avsteg som inte missgynnar de bankägda finansbolagen i deras konkurrens med andra finansbolag och som möjliggör en fortsatt service till gagn för de mindre och medelstora företagen.

Vi har också haft problem som har gällt avgränsningen. Var skulle gränsen dras för dessa bolag? Där har man i utskottet enats om att förorda en snävare avgränsning än vad som föreslogs i propositionen. Bakgrunden till att fler

Onsdagen den
19 december 1979

*Vid remiss av
proposition 1979/
80:75 om folkom-
röstning i kärn-
kraftsfrågan*

finansbolag har tagits in under finansbolagslagen är strävan efter konkurrenslikställighet – olika finansbolag skall behandlas på samma sätt.

Ett annat problem har varit den fortsatta tillsynen av denna lag, eftersom ändringar i avtalsvillkorslagen och i konsumentkreditlagen har varit på tal. Här har det förelegat motioner i vilka det har betonats att det är angeläget att inte två myndigheter har tillsyn i samma ärende. Vi har från utskottet försökt att komma med förslag, men detta har inte lyckats. Regeringen får därför ta upp denna fråga. Lagen skall träda i kraft den 1 juli nästa år. Det bör därför finnas möjlighet att på ett mera ingående sätt än vad utskottet har haft möjlighet till penetrera frågan om fördelningen av tillsynen mellan bankinspektionen och konsumentverket.

Herr talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1979/80:14 angående tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80.

Sedan kammaren bifallit utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

§ 8 Vid remiss av proposition 1979/80:75 om folkomröstning i kärnkraftsfrågan

TALMANNEN: Till kammaren har överlämnats proposition 1979/80:75 om folkomröstning i kärnkraftsfrågan.

OLOF PALME (s):

Herr talman! Det heter ibland att framtiden inte låter sig förutsägas.

I dag är det emellertid lätt att förutsäga en del av de förhållanden som kommer att vara avgörande för vårt lands försörjning och trygghet under det närmaste decenniet eller decennierna. Och de förutsägelser som lättast låter sig göras är de som bjuder de tyngsta bördorna.

En tilltagande knapphet på olja och fortsatta kraftiga oljeprishöjningar kommer att innebära svårigheter för vår energiförsörjning och ökade krav på folkhushållet.

Samtidigt som den ekonomiska tillväxten kommer att vara begränsad – bl. a. som en följd av att andra värden än de materiella får ökad betydelse – har vi en statlig skuldsättning som redan i dag har in-tecknat stora delar av

*Vid remiss av
proposition 1979/
80:75 om folkom-
röstning i kärn-
kraftsfrågan*

framtidens ökade ekonomiska resurser och en fördelningspolitik som nu under en följd av år minskat realinkomsterna för stora folkgrupper.

En ökande medvetenhet om och känsla för miljövärdenas betydelse och en tilltagande kunskap om sambandet mellan miljöpåverkan och hälsa kommer att leda till en skärpt vaksamhet mot olika former av industriell verksamhet och energiproduktion. Därmed kommer också de avvägningar att bli svårare som är nödvändiga för att samhället skall utvecklas i en riktning som balanserar ekonomisk frihet och trygghet för de breda folkgrupperna med god miljö och hälsa.

Vi kommer i framtiden att möta svåra problem när det gäller ekonomi, energiförsörjning och miljö. Det finns inte några enkla lösningar på dessa problem. Därför kan inte heller svensk arbetarrörelse gå in i en folkomröstning som berör samtliga dessa viktiga områden med ett tvärsäkert ja eller nej, med några enkla slagord. Därför anger det folkomröstningsförslag som socialdemokraterna står bakom – tillsammans med folkpartiet – också ett program för hur en avveckling av kärnkraften i ordnade former kan ske.

Men framtiden innebär också förhoppningar, och de förhoppningarna om ett bättre, tryggare och rikare liv för människorna ser vi som vår viktigaste uppgift att göra till verklighet. Sådana förhoppningar erbjuder de förnybara energikällorna. I dag kan vi, efter ingående studier, göra en mera positiv bedömning av de förnybara energikällornas framtid. Det är dessa energikällor som, tillsammans med en målmedveten hushållning, ger oss en möjlighet att avveckla kärnkraften och minska oljeberoendet på sikt. Vi vill uppnå detta utan att gå vägen över en miljömässigt och ekonomiskt oförsvärlig utbyggnad av kolförbränningen.

Vår linje innebär ett försök till en realistisk bedömning av hur snabbt dessa energikällor kan ge ett tillräckligt bidrag till vår energiförsörjning, och den anvisar riktlinjerna för hur samhället skall medverka till att den tiden skall bli så kort som möjligt.

Det har talats mycket om taktik de senaste dagarna. Det vore synd om sådana beskyllningar skulle prägla den framtida diskussionen. Jag har en vädjan till alla som med intresse och engagemang vill vara med och skapa en bättre framtid i vårt land, en framtid med ekonomisk trygghet och rättvisa, med god miljö och med omsorg om människornas hälsa: Låt oss göra detta till en diskussion där dialogen är öppen och argumenten sakliga, där såväl känslan som förnuftet får plats! Och jag hoppas att så många människor som möjligt sätter sig in i vårt alternativ och läser det som ett rakt och ärligt uttryck för realism och ansvarskänsla hos svensk arbetarrörelse.

BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Den folkomröstning om kärnkraftens roll i vår framtida energiförsörjning som enligt den nu framlagda propositionen kommer att äga rum i mars nästa år rör en fråga av utomordentlig betydelse för Sveriges framtida ekonomiska, politiska och sociala utveckling. Frågan om vi skall använda våra kärnkraftverk på ett ansvarsmedvetet sätt till dess tillfredsställande förnybara energikällor blir tillgängliga eller om vi snabbt skall avveckla

Onsdagen den
19 december 1979

*Vid remiss av
proposition 1979/
80:75 om folkom-
röstning i kärn-
kraftsfrågan*

dem handlar både om upprätthållande av sysselsättning och välfärd och om minskat oljeberoende och nationell självständighet under en avsevärd tid framöver.

Moderata samlingspartiet anser det tillfredsställande att en uppgörelse har kunnat nås mellan de fem riksdagspartierna om utformningen av och villkoren för denna folkomröstning, även om uppgörelsen har sina skönhetsfläckar.

Moderata samlingspartiet gick in i de överläggningar som ledde till denna uppgörelse med den fasta föresatsen att söka komma fram till en överenskommelse om en folkomröstning med så klara och entydiga alternativ som möjligt. Vi har ansett detta vara en skyldighet gentemot de väljare vi nu ber att ta ställning i denna viktiga och svåra fråga. Det var en skyldighet också mot denna kammare, som senare under detta riksmöte har att fatta de beslut som folkomröstningen ger anledning till.

Enligt vår mening bör en folkomröstning inte omfatta flera alternativ än två. Därför var det vårt partis strävan att med de två andra partier som vill använda kärnkraften på samma sätt och i samma utsträckning som vi nå en uppgörelse om ett gemensamt alternativ. För att nå detta mål var vi också beredda till avsteg från vår principuppfattning att folkomröstningen borde begränsas till kärnkraftens roll i den framtida energiförsörjningen.

Nu kom man inte fram till en överenskommelse trots samstämmiga uppfattningar i den fråga som folkomröstningen ursprungligen och egentligen gäller. Vi beklagar detta. Vi anser det emellertid vara en styrka trots allt att linje 1 och linje 2 är likalydande när det gäller kärnkraftens roll i den framtida energiförsörjningen. Detta kommer att förenkla bedömningen av resultatet av folkomröstningen.

Vår ståndpunkt i energifrågan är klar. Den redovisades i vår partimotion med anledning av energipropositionen våren 1979. Den har också redovisats i den gångna valrörelsen, och vi har inte ändrat uppfattning sedan dess. Moderata samlingspartiets partistyrelse har uppmanat medlemmar och väljare att ge sitt stöd för ett användande av de kärnkraftverk som är i drift, står färdiga eller är under arbete.

Som stöd för linje ett i folkomröstningen bildas nu en kampanjorganisation som har fått namnet Energi för Sverige. Inom denna organisation förenas de som, oavsett politiska eller andra bindningar, ger sitt stöd för den linje som klart tar ställning för ett användande av kärnkraften på angivet sätt, men också för en avgränsning av folkomröstningen till just den fråga som den är avsedd att gälla.

Herr talman! I en anda av allvar och saklighet kommer kampanjorganisationen Energi för Sverige under tiden fram till folkomröstningen att försöka vinna ett så brett stöd som möjligt för linje 1.

CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Bland det sista som händer i riksdagen år 1979 är att en proposition om folkomröstning i kärnkraftsfrågan remitteras till utskottet.

Bland det första som hände i riksdagen år 1979 var att centerpartiet väckte

en partimotion om folkomröstning i kärnkraftsfrågan.

I vår tids största politiska fråga har de politiska partierna numera samfällt kommit till slutsatsen att folket i ett direkt val om endast denna fråga bör få säga sin mening. Centerpartiet är självfallet tillfreds med att vår motion från januari i år på detta sätt kommer att bifallas.

Även om den konkreta sakfrågan – kärnkraftens roll i vårt lands energiförsörjning – överlämnas till folket för avgörande, har självfallet riksdagen viktiga uppgifter i energipolitiken. Den första är att se till att svenska folket får realistiska och klara alternativ att ta ställning till. Härvidlag finns måhända en del övrigt att önska, då två alternativ i den konkreta sakfrågan är identiska.

Från centerpartiets sida vill vi starkt understryka nödvändigheten av att vi nu får en saklig och sansad debatt kring de olika alternativen. Det är många människor i vårt land som ser denna fråga också som en testfråga på politikens och politikernas ansende. Vi har skäl erinra oss detta och ställa höga krav på saklighet och balans i den intensiva debatt som nu kommer att följa.

Centerrörelsen kommer att med kraft sluta upp bakom nej-alternativet – bakom linje 3. Det har varit värdefullt att vi kunnat utforma detta alternativ som ett klart och tydligt utvecklingsalternativ för det svenska samhället i decentralistisk riktning. Ja-alternativen, som de sammantagna ter sig, ger andra och för oss oroande konsekvenser.

Herr talman! Det är centerrörelsens uppfattning att den nu föreliggande propositionen trots allt ger förutsättningar för ett folkets ställningstagande till kärnkraftens roll i det framtida energisystemet. Jag vill därför tillstyrka remiss till utskottet.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Att energiförsörjningen tryggas är en grundläggande förutsättning för sysselsättning, välfärd och bättre livskvalitet. Med den utgångspunkten har folkpartiet konsekvent arbetat för att finna samlande och ansvarsfulla lösningar i energifrågan. Det var inriktningen i den proposition som folkpartiregeringen presenterade inför riksdagen. Där drogs riktlinjerna upp för en sammanhängande och framtidsinriktad energipolitik.

Huvudpunkterna i den propositionen var dessa:

1. Sveriges stora och farliga – ekonomiskt och på annat sätt – oljeberoende måste minska.

2. Vi måste satsa hårt på inhemska, helst s. k. förnybara, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan.

3. Det behövs en kraftfull hushållning med energi.

4. Vi bör utnyttja de kärnkraftverk som byggts, är färdiga eller under arbete, men därefter sätta stopp. Det innebär en planerad och stegvis avveckling av kärnkraften. Genom att använda kärnkraft under en övergångstid kan vi minska Sveriges beroende av olja och kol. Vi gör det då också möjligt att stegvis föra in nya energikällor, t. ex. solenergi.

Onsdagen den
19 december 1979

Vid remiss av
proposition 1979/
80:75 om folkom-
röstning i kärn-
kraftsfrågan

5. Säkerheten i energiproduktionen måste förbättras och skadliga verkningar på miljön motverkas. Det gäller kärnkraften men också andra energislag.

Partier med tillsammans en klar majoritet i riksdagen stod bakom denna inriktning av energipolitiken.

I överläggningarna inför folkomröstningen har folkpartiet strävat efter att dessa partier skulle enas om ett gemensamt alternativ till den snabbavveckling av kärnkraften som enligt vår mening skulle slå hårt på ekonomi, sysselsättning och miljö och öka Sveriges beroende av olja och kol.

Det skulle, herr talman, ha varit en klar fördel för folkomröstningen att ställa svenska folket inför två alternativ. Längre såg det också ut att kunna bli så. Vi beklagar att detta till sist ändå inte blev möjligt. Skillnaden mellan alternativen 1 och 2 är dock liten. En väsentlig skillnad är att linje 2 också anvisar de medel som bör användas för att man skall nå målet, en stegvis avveckling av kärnkraften. I linje 2 görs också en stark markering av kravet på effektiv hushållning med energi liksom av att en stark satsning skall ske på att utveckla nya energikällor. Detta upplever vi från folkpartiet som mycket viktigt.

Det är fel, som har påståtts i massmedier, att linje 2 skulle vara en socialistisk linje. I linje 2 ingår *inte* att några existerande energianläggningar skall överföras till stat och kommun. När det gäller kärnkraften har stat och kommun redan ett bestämmande ägande i tre av de fyra kraftstationer som finns. Den återstående – i Oskarshamn – har en stor andel offentliga ägarintressen, som enligt alla partiers mening bör ökas.

Staten och kommunerna måste också ta ett stort och växande ansvar för energiförsörjning och energihushållning. Folkomröstningens dominerande fråga är dock i vilken takt kärnkraften skall avvecklas. Linje 2 är ett avvecklingsalternativ, men avvecklingen sker på ett sådant sätt att vi slipper öka beroendet av olja och kol, hinner få fram nya och miljövänligare energikällor i tillräcklig omfattning och undviker de svåra påfrestningar för ekonomi och sysselsättning som följer om vi inte skulle använda de kärnkraftverk som byggs eller är under arbete.

Folkpartiet stöder därför linje 2. Den ligger helt i linje med folkpartiets program, den energiproposition som framlades av folkpartiregeringen och de riktlinjer i fråga om kärnkraftens roll i vår energiförsörjning som redovisades av folkpartiets partistyrelse i början av december. Den stöds också av socialdemokraterna och har en bred förankring hos löntagarnas fackliga organisationer.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! 1975 motionerade vänsterpartiet kommunisterna första gången i riksdagen med krav på en folkomröstning om kärnkraften. Vår motion avslogs då av de andra partierna. Vi konstaterar att dessa nu, fyra år senare, har ändrat inställning och stöder förslaget om folkomröstning om kärnkraften.

Det förslag som nu föreligger har utarbetats i de partiförhandlingar om

folkomröstningen som har genomförts i veckan. Vårt parti har dock kritiska synpunkter på förslaget, och dem har vi också framfört under förhandlingarna. Men moderater, socialdemokrater och folkpartister har i de flesta frågor utgjort en majoritet mot vpk och centern och genomdrivit sina förslag.

Vpk har i förhandlingarna hävdat sina ståndpunkter, och de kan sammanfattas i fem punkter. Låt mig redovisa dessa.

Vi har för det första klart sagt ut att endast två alternativ borde förekomma, dvs. ett ja-alternativ och ett nej-alternativ. Att framföra två 12-reaktorsalternativ, som skiljer sig endast på någon punkt, måste betecknas som ett försök att vilseleda allmänheten. Att det är så framstår som ännu mer uppenbart eftersom företrädarna för ja-sidan har förklarat att de vill räkna samman rösterna för sina s. k. alternativ.

För det andra har vi hävdat att valsedlarna skulle betecknas med ja eller nej. I överenskommelsen i våras mellan partierna att genomföra en folkomröstning om kärnkraften fastslogs det att omröstningen skulle avgöra, om vi skall använda kärnkraft eller om den skall avvecklas. De två identiska ja-alternativen borde betecknas som ja-alternativ och nej-sidans förslag som nej-alternativ. Att beteckna alternativen 1, 2 och 3 är endast att förvirra allmänheten och att skymma likheter och skillnader mellan förslagen.

För det tredje har vi vänt oss mot den föreslagna ingressen till valsedlarna. Vi anser den vara propagandistisk och inte överensstämmande med verkligheten. Den borde ha ersatts med en mer saklig ingress än den som nu skall komma på valsedlarna.

För det fjärde har vi krävt att de statliga anslagen skall fördelas med hälften till ja-sidan och hälften till nej-sidan. Detta har partierna också enats om. Det är bra och framför allt absolut nödvändigt för att skapa någorlunda rättvisa och uppväga ja-sidans bidrag från kraftindustrin, Industriförbundet och näringslivet.

För det femte har vi i förhandlingarna föreslagit tillsättandet av en särskild nämnd för att leda offentliga förhör med efterföljande s. k. vetenskaplig medling om rapporterna från bl. a. konsekvensutredningen och reaktorsäkerhetsutredningen. Dessa två rapporter används ofta i debatten om kärnkraften, och de är föremål för stark kritik, framför allt från nej-sidan men också från fristående forskare och vetenskapsmän. Rapporterna har också kommit att användas på ett otillbörligt sätt, så pass att t. o. m. ledamöter i reaktorsäkerhetsutredningen har känt sig tvingade att polemisera mot somliga tolkningar av deras utredning.

Folkomröstningen, som nu föreslås genomföras den 23 mars nästa år, gäller enligt företrädarna för nu också ja-sidan när kärnkraften skall avvecklas. De hävdar ju att deras alternativ är avvecklingsalternativ. En seger för ja-sidan medför dock fortsatt satsning på och utbyggnad av kärnkraften. Den innebär dessutom beroende av och en anpassning till kärnkraften.

En seger för nej-alternativet innebär ett definitivt stopp för kärnkraften. De sex reaktorer som nu är i drift skall avvecklas inom tio år. Energihus-

Onsdagen den
19 december 1979

*Vid remiss av
proposition 1979/
80:75 om folkom-
röstning i kärn-
kraftsfrågan*

hållning och kraftiga satsningar på energialternativen och en annan inriktning av produktionen skall klara vår framtida energiförsörjning och energiförbrukning. Den som verkligen vill avveckla kärnkraften har därför enbart ett val i omröstningen, dvs. det enda verkliga avvecklingsalternativet – linje 3. Till dem som påstår att det ena ja-alternativet bär en "socialistisk prägel" vill jag bara säga att detta hävdas av samma parti som alltid avvisat våra förslag om förstatligande av hela energisektorn eller delar därav, t. ex. oljehandeln. Nu gör man det till en huvudfråga att öka samhällsinflytandet över en liten del av det som man säger sig vilja avveckla. Samtidigt finns det anledning att i det här sammanhanget påminna om att det under decennier har funnits en majoritet för ett ökat samhällsinflytande över hela energisektorn.

Folkomröstningen handlar i hög grad om vad slags framtida samhälle vi vill ha. Den handlar om huruvida vi med kärnkraften skall fortsätta den nuvarande rovdriften på människor och miljö, om produktionens inriktning och om morgondagens jobb och arbetsvillkor – eller om kärnkraften skall avvecklas, om satsningar skall göras på energialternativen, om arbetslivets villkor skall förändras och bli mera mänskliga.

Därför är det viktigt att diskussionen inför folkomröstningen framhåller dessa viktiga frågor och att diskussionen genomförs på ett sakligt sätt. Därför är det också viktigt att diskussionerna genomförs på ett sådant sätt att svenska folket kan engageras i frågeställningarna och medverkar i detta viktiga val.

Överläggningen var härmed avslutad.

På förslag av talmannen beslutade kammaren att detta ärende omedelbart skulle hänvisas till utskott för beredning.

Propositionen hänvisades därefter till näringsutskottet.

TALMANNEN:

Tiden för avgivande av motioner med anledning av denna proposition utgår torsdagen den 3 januari 1980. Ett arbetsplenium för beslut om kärnkraftsomröstningen kommer att utsättas till onsdagen den 16 januari kl. 10.00.

§ 9 Anmäldes och bordlades

Proposition

1979/80:68 om vissa ändringar i beskattningsreglerna för pensionsförsäkring-
ar

§ 10 Anmäldes och bordlades

Förslag

1979/80:5 Riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag till utvidgning av förvalt-
ningskontorets direktions

§ 11 Anmälan av interpellationer

Nr 58

Onsdagen den
19 december 1979

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till
kammarkansliet

den 19 december

*Anmälan av inter-
pellationer*

1979/80:111 av *Sten-Ove Sundström* (s) till industriministern om Svenskt Stål AB:s verksamhet i Luleå:

Strukturförändringarna inom den svenska stålindustrin har drabbat de berörda stålorterna hårt. Under december månad 1979 beslutade Svenskt Stål AB:s styrelse om ytterligare förändringar i den antagna strukturplanen. Dessa förändringar drabbar Norrbotten speciellt hårt, eftersom länet redan har det absolut svåraste sysselsättningsläget i landet.

De ständiga justeringarna av SSAB:s strukturplan inger oro inför framtiden. SSAB:s styrelse har på ett flertal punkter fattat beslut om produktion och utbyggnad av produktionsutrustningen i Luleå. Den senaste tidens händelser och utveckling inom företaget inger oro över att dessa beslut förändras.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till industriministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att de planerade satsningarna i Luleå fullföljs på följande punkter:

1. Nybyggnationen vid Plannja AB?
2. Armeringsverkstaden?
3. Fortsatt full produktion på de metallurgiska enheterna?
4. Kraftvärmeverket?
5. Valsverksutbyggnaden?

1979/80:112 av *Sven Henricsson* (vpk) till kommunikationsministern om ökade resurser åt SJ:

I ett interpellationssvar den 12 november 1979 framhåller kommunikationsministern följande:

”Vi kan också med tillfredsställelse konstatera att SJ:s lågprissatsning hittills synes ha fallit väl ut.”

Detta ligger i linje med 1979 års trafikpolitiska beslut, som klart uttalar önskvärdheten av ett ökat utnyttjande av järnvägen. Därvid avser man inte enbart persontrafiken utan jämväl långväga tunga transporter på land.

De ständigt ökade oljepriserna borde rimligen medföra ökad järnvägstrafik. Men denna utveckling ställer nu ökade krav på service för att SJ skall motsvara de växande kraven. Det gäller såväl tekniska resurser som personal.

Under de senaste decennierna har SJ kraftigt reducerat sin personalstyrka. De senaste fem åren har personalantalet minskat med 3 000, och enligt föreliggande planer skall personalen minska med ytterligare 3 600 fram till

1984/85. Den svaga nyrekryteringen i kombination med denna personalminskning och en växande trafik innebär i praktiken hård press på personalen med stress och ökad övertid som följd.

Det är glädjande att kundköerna vid SJ:s biljettluckor nu blir längre, men om detta i sin tur leder till långa väntetider och andra olägenheter på grund av otillräcklig bemanning är detta mindre bra. En onormalt hög belastning på person-, ligg- och sovvagnar ökar pressen på underhåll och städning, och om resurserna inte ökar i motsvarande grad finns här risker för en försämring av SJ:s good-will hos allmänheten.

Vi har också klara tecken på att SJ:s underhåll av lok och vagnar är i behov av en bättre planering, och den tillgängliga reservkapaciteten torde inte vara tillräcklig.

De alltför många hastighetsnedsättningarna tyder på brister då det gäller spåret – detta gäller inte minst de norra delarna av järnvägsnätet. Det finns anledning förmoda att vi här har att göra med ett eftersatt spårunderhåll, som kan böttna i bristande resurser och planeringsproblem.

Det finns vittnesmål om att lastade godsvagnar får stå flera dygn på avsändningsstationen innan de går vidare. En sådan ordning är inte ägnad att bidra till en önskvärd ökning av järnvägstransporterna utan kan tvärtom leda till en icke önskvärd ökning av landsvägstrafiken.

Man måste vara medveten om att många av här antydda svårigheter klart sammanhänger med den kraftiga eftersläpning vad gäller järnvägsinvesteringar som kan noteras sedan decennier tillbaka. En betydande satsning blir alltmer angelägen på detta område, vilket även framhållits av utskottet i samband med det trafikpolitiska beslutet 1979. Förutom detta finns det anledning pröva om inte åtgärder på kortare sikt kan vidtagas för att snabbt öka SJ:s resurser eller i varje fall undvika en fortsatt minskning av dessa.

Med anledning härav ställs följande fråga till kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att vidtaga snabba åtgärder för att hejda personalminskningen vid SJ och samtidigt ge SJ ökade resurser för att klara en ökad trafik?

1979/80:113 av *Torkel Lindahl* (fp) till industriministern om vissa fartygsleveranser från Sölvesborgs Varv:

Vid Sölvesborgs Varv, som ingår i Svenska Varv, har byggts en serie fartyg som efter fartygens namn kallas för SEA-klassen. För dessa fartyg har i kontrakt utlovats vissa egenskaper. T. ex. har det lovats, att de skall uppfylla fordringarna för finsk isklass 1A samt att de skall tåla tung last, s. k. heavy cargo. Det har sedermera visat sig, att fartygen inte haft dessa kontraktssensligt utlovade egenskaper. I serien ingående fartyg uppfyller icke villkoren för isklass 1A, ja, det har visat sig att de icke uppfyller någon isklass över huvud taget. De uppfyller heller inte fordringarna för att få certifikat för heavy cargo. För ett av fartygen har såväl farts- som konstruktioncertifikat dragits in. Dessutom har fartygen varit behäftade med en rad andra tekniska fel.

Redarna har påtalat felen för varvet. Varvet har sedermera erkänt de faktiska förhållandena. Ett av fartygen ligger vid varvet sedan mars 1979. Under tiden står varvet för alla kapitalkostnader. Kostnaderna för varvet under denna långa period torde vara stora. Kapitalkostnader, arbetskostnader och materialkostnader har med all säkerhet gått på åtskilliga miljoner kronor. Och trots detta görs uppenbarligen inga ansträngningar att slutföra arbetena.

Förhållandet är likartat för övriga fartyg i serien. Eftersom det ju till slut är skattebetalarna som får betala dessa kostnader, så finns det anledning att kräva att varvet försöker påskynda och klara ut dessa affärer.

Även om skattebetalarna drabbas av denna historia, så är det dock de inblandade rederierna som trots allt har råkat värst ut. Genom att de inte kan erbjuda sysselsättning har gamla väl fungerande besättningar splittrats. För delägarna är situationen mycket påfrestande på grund av ovissheten, och den förvärras ytterligare eftersom de icke kan ta några långsiktiga arbeten genom det läge som affären befinner sig i. För rederierna är det dessutom allvarligt att de tappar kontakten med marknaden. Kort sagt: Värdefulla sysselsättningsstillfällen försvinner medan skattebetalarnas pengar rinner bort till ingen som helst nytta.

Jag vill med hänsyn till det anförda ställa följande frågor till industriministern:

1. Avser statsrådet att såsom ägarrepresentant verka för att en snabb lösning kommer till stånd?
2. Avser statsrådet att låta utreda hur den här frågan har skötts?

§ 12 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 19 december

1979/80:236 av *Bertil Zachrisson* (s) till kommunikationsministern om SJ:s nya personvagnar:

Enligt uppgift kan SJ:s nya personvagnar inte sättas i trafik därför att de felkonstruerats. Nödvändig förstärkning av vagnparken inför heltrafiken med nya handikappvänliga vagnar uteblir därför.

Med anledning härav vill jag fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att snabbt göra de nya personvagnarna funktionsdugliga?

1979/80:237 av *Per Israelsson* (vpk) till kommunikationsministern om rätten att bedriva beställningstrafik med buss:

Nr 58

Onsdagen den
19 december 1979

*Meddelande om
justering av kam-
marens protokoll,
m. m.*

Avslutningsord

En enskild, självverksam, bussägare har tidigare under många år bedrivit beställningstrafik på sträckan Karlskoga–Stockholm. Han har nu vägrats fortsatt trafiktillstånd, trots stöd med namnunderskrifter från 9 000 ortsbor.

Jag vill fråga:

Hur ser kommunikationsministern på beslutet att vägra den aktuella bussägaren trafiktillstånd i ett läge då SJ har god beläggning på tågen?

§ 13 Meddelande om justering av kammarens protokoll, m. m.

TALMANNEN:

Protokollen för kammarens sammanträden den 12–19 december kommer att justeras den 10 januari 1980.

Till kammarens ledamöter har utdelats dels statistik rörande riksdagsarbetet under höstarna 1971–1979, dels en preliminär plan för kammarens sammanträden den 3 januari–den 9 mars 1980.

§ 14 Avslutningsord

TALMANNEN:

Innan jag hemställer att kammaren behagar åtskiljas ber jag att få önska er alla en god jul och ett gott nytt år.

Jag ber också att få framföra vår gemensamma önskan om god jul och gott nytt år till alla våra medarbetare inom riksdagen.

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.08.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

1979/80:58

Onsdagen den 19 december

Talmannen 110, 114

Andersson, Sven (fp) 3

Berndtson, Nils (vpk) 94

Elmstedt, Claes (c) 106

Enlund, Eric (fp) 78, 80, 82

Feldt, Kjell-Olof (s) 66, 75, 76, 80, 81

Franzén, Tommy (vpk) 16, 31, 33, 40, 42, 59, 63

Gustafsson, Wilhelm (fp) 48

Josefson, Stig (c) 25, 31, 34, 92, 93

Kristenson, Valter (s) 43, 47, 48, 60, 63

Lidgard, Bertil (m) 105

Lundgren, Bo (m) 35, 40, 42, 46, 47

Mundebo, Ingemar, budgetminister 54, 61, 64, 73, 75, 77, 91, 93, 94

Olsson, Johan (c) 102

Palme, Olof (s) 104

Sträng, Gunnar (s) 83, 92, 93

Södersten, Bo (s) 51, 60, 64

Ullsten, Ola, utrikesminister 107

Werner, Lars (vpk) 108

Wärnberg, Erik (s) 9, 30, 32, 39, 41, 58, 62

